

Шарифа Салимова

Бедор тун
томчилари

10 2020/49
A67

47127 Самцова
391 41

Бедоб. мун. Там-
риш. - 1.1.
18. - 27.10.

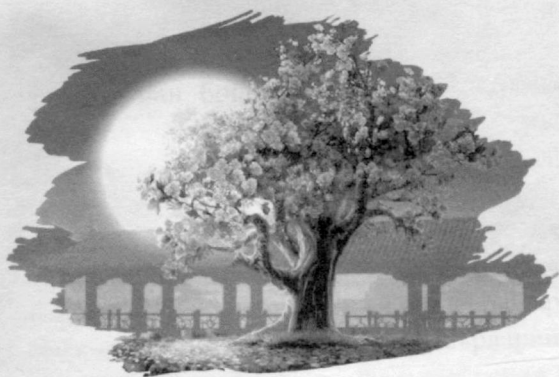
2020/49-A67

Шарифа Салимова

Бедор тун томчилари

Шеърлар, таржималар, дostonлар

Тошкент
«O‘ZBEKISTON»
2018

Ўзбек адабиёти

УЎК 821.512.133-1

КБК 84(5Ў)

С 26

Қўлингиздаги китоб истеъдодли шоира Шарифа Салимова-нинг шеърят гулшанидан сиз азиз ўқувчиларга тутаётган янги гулдастасидир. Мунаққид таъкидлаганидек, «шоира дилида кечаётган нафис туйғуларни образлар, мажозлар тилида моҳирона жилолантириб, ўқувчини ўз асирига айлантиради». Она Ватан, мангу навқирон ишқ сувратлари ўзига хос шеърый жозиба касб этиб, қалбингизга кириб боради. Тўпламдан жой олган дostonлар эса олис тарихимиз билан рўбарў бўлиш йўлидаги яна бир адабий имкониятдир.

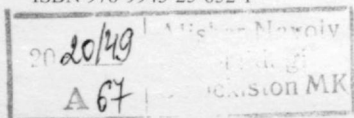
Ўйлаймизки, ушбу тўплам сизга манзур бўлади.

Ю47127
391

ISBN 978-9943-25-652-1

© Ш. Салимова, 2018

© «O'zbekiston» НМИУ, 2018

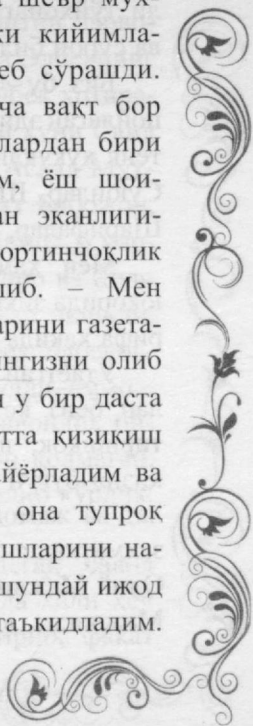

«КЕЛ, ЮРАК, ЁЛҒИЗИМ, СИРЛАШАЙЛИК ЖИМ»

Умр окар дарё... Кеча-кундуз шовуллаб окаверади.

«Шарқ юлдузи» журнаliga янги ишга келган кезларимни яхши эслайман. Худди хозиргидек Ёзувчилар уюшмасининг мажлислар залида адабий учрашувлар, шеърят кечалари, баҳслар, янги асарлар муҳокамалари тез-тез бўлиб турарди. Бундай анжуманларда талабалар ва ёш адабиёт хаваскорлари ҳам бемалол кириб ўтиришарди. Мен шоир Икром Отамурод билан бирга ишлардим. Бу меҳнаткаш йигит университетни битирганига эндиgina икки-уч йил бўлганди. Бир куни хонамизга шеър мухлисларидан икки-уч дугоналар кириб, устки кийимларимизни шу ерга илиб қўйсақ бўладими, деб сўрашди.

Хали анжуман бошланишига ярим соатча вақт бор эди. Икром қизларни менга таништирди – улардан бири газета-журналлар орқали менга таниш ном, ёш шоира Шарифа Салимова экан. Қайси вилоятдан эканлигини сўрасам, «Паркентданман», – деди у тортинчоклик билан. «Ҳамюрт эканмиз-ку, – дедим кулиб. – Мен Бўстонликданман, хумсонлик». Айрим шеърларини газета-журналларда ўқиганимни айтдим. «Шеърларингизни олиб келинг», – деб таклиф қилдим. Анчадан кейин у бир даста шеър билан келди. Мен бу қўлёзмаларни катта қизиқиш билан ўқиб, «Чотқол қизи» номли туркум тайёрладим ва «Чотқол қизи» каби самимий, мисраларидан она тупрок хиди келаётган, ёш қалбнинг ўзига хос уринишларини нафис чизгиларда кўрсатиб беришга уринаётган шундай ижод намуналарини кўпайтириш зарурлигини таъкидладим.

*Мен қўлимга бугдой олиб, бийдай ёйиқ даламга,
Ховуч-ҳовуч ризқу рўзни қувонч билан сепаман.
Поклик, гурур, бир дунё бахт бергани-чун оламга
Тавоф айлаб, она тупроқ ва онамни ўпаман, –*

деб ёзганди ёш шоира ўшанда. Яна шу шеърда онаси ҳақида «Кўклам суви югуради тўкилган қошларига» деган мисраларни ҳам ёзганди. Ёш, умидбахш шоиранинг захматкаш ўзбек онасининг абадий навқирон қолишига бўлган гўзал умиди мени чуқур ўйга толдирганди. Орадан кўп ўтмай Шарифа ўқишни битирди ва университет маъмурияти талаби билан шаҳарда қолди. Кейинчалик Зулфияхоним дуоларини олиш бахтига муяссар бўлди. Шеърлари эл оғзига туша бошлади. Ўша пайтда шеъриятга кириб келаётган янги авлод ҳақида жойларда турли баҳс ва мунозаралар кетарди. Улар ҳақида халкимизнинг суюкли шоири Эркин Воҳидов ўзининг «ЯНГИ АВЛОД ОВОЗИ» мақоласида: «Шеъриятимизга янги авлод кириб келди. Оҳиста, ийманиб, улуғлар қошида чўчинкираб эмас, шахдам, дадил, бамисоли тўйхонага келган ўспирин куёвнавкарлардек олатасир ва сурон билан кириб келди.

Биз бу «боскин»ни кўпдан кутган, интизорлик билан пойлаган эдик. Шундай кун келди... бугун шеъриятимизнинг тенг ҳуқуқли ёш авлоди бор. Бу – Усмон Азимлар, Азим Суюнлар, Шукур Қурбонлар авлоди. Бу – Мухтарамалар, Шарифалар, Дилбарлар авлоди», – дея ёзганди.

Мен ҳам «Шеъриятнинг тиниқ осмони» китобимда юқорида зикр этилган қатор истеъдодлар ҳақида ёзиб, Шарифа ҳақида самимий тилаклар билдирган эдим.

Ўтаётган умр – шовуллаб оқаётган дарё бу ёруғ умидлар беиз кетмаганлигини кўрсатди. Болалардай беғубор, тиришқоқ, шеър захматига бардош бера олган «Чотқол кизи» бугун элимизнинг номдор, таникли шоирасига, давлат ва жамоат арбобига айланди. Ҳалоллиги, камтарлиги, захматкашлиги туфайли халқ ишончини оқлаб, Ўзбекистон Олий Мажлисига икки марта депутат этиб сайланди. Олий Мажлисида «Оила ва аёллар муаммолари комиссияси»ни

бошкарди. Бундай шарафга эришиш ўз-ўзидан бўлмади. Шарифа йўлида дуч келган ғовларни матонат билан енгиб ўтганига ўзим гувоҳман. Айниқса, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси Тошкент вилояти бўлимини бошқарган йиллари ҳозиргидек кўз ўнгимда. Дастлабки пайтда номидан бошқа ҳеч вақоси бўлмаган бу ташкилотни изга қўйиш учун Шарифа имконият излади, уюшмага лойиқ аъзолар сафини кенгайтирди, хумсонлик шоир, машъум катағон қурбони Элбек (Машрик Юнусов)нинг 100 йиллик тўйини ўтказиш учун бирга елиб-югурганларимиз, шоирнинг «Сайланма» китобини чиқариш ва ҳайкалини яратишда пул тополмай қарахт бўлганларимиз кечагидек эсимда. Югуришлар натижаси ўлароқ Бўстонлик тумани ҳокими Абдуманноб ва вилоят ҳокимининг мадади билан ҳамма ишларимиз аъло даражада бажарилган эди. Шунда хумсонликлар ҳам қараб туришмади. Ҳосилга кирган икки гектар олмазору шафтолизорни уюшмамизга тортиқ қилиб беришди. Чорвоқ тўғонининг директори Тоҳир ака боғни электр қуввати билан таъминлади. «Элбек боғи» деб ёзилган ғиштин дарвоза, катта шийпон қуриб берди. Туман марказида Элбекнинг ҳайкали яратилди. Буларнинг ҳаммаси шоир Элбек хотираси учун беминнат эҳсон, мурувват эди. Юбилей куни Саид Аҳмад, Шукрулло, Одил Ёқубов, Мирмуҳсин, Асқад Мухтор, Пиримқул Қодиров, Иброҳим Раҳим, Рамз Бобожон, Эркин Воҳидов, Озод Шарофиддинов, Жамол Камол, Умарали Норматов, Иброҳим Ғафуров ва яна кўп шоир ва ёзувчиларимиз, олимларимиз эсдалик учун кўчатлар экишди. Шоирнинг ўғли, таниқли шахмат устаси Улуғбек Элбековга от совға қилинди. Ҳаммаси кўнгилдагидек бўлди, аммо... тайёрга айёрлар бор экан. Табаррук боғни зўравонлик билан тортиб олишди. Ҳозир боғдан ному нишон қолмаган. Устозим Озод домла, мен ва Шарифа югуриб-елиб кўрдик. Аммо, афсуски...

Мавзудан «нега биров четлашдингиз» деган савол туғилиши табиий. Ҳаёт деб аталмиш бу оламда ҳали ҳеч қайси истеъдод бир чеккада кўлини қовуштириб, факат

иждо билан шуғулланмаган. Айниқса, аёл шоираларимиз «бир қўлимда болам, бир қўлимда қалам» деб адабиётнинг муқаддас даргоҳида адабий ҳодисага айланишлари осон кечмайди. Шарифанинг 1980-йилларда ёзган «Анор» деган шеъри бор. Шоира унда юракка:

*Анор доналари бунча қонталаш,
Юрагим, у сенга нақадар ўхшаш...
Туну кун ташвиши камаймас инсон,
Гўё ҳалқадаги эрксиз олмахон.
Кўздаги азоб ҳам ҳалқага томар,
Сўздаги азоб ҳам ҳалқага томар, —*

дея таъриф беради. Бу, назаримда, давр талотўпларидаги аёл умри — истеъдод умрига бир ишорадай.

Мана ҳозир Шарифанинг ўнлаб китоблари: «Ҳаёт завқи», «Менинг баҳорим», «Гиёҳлар билан тиллашган инсон», «Тонгга қасам», «Ватан суврати» асарлари; «Хизр булоғи», «Дуогўйим онам», «Тўмарис» каби дostonлари; болажонларимиз учун ёзилган алифбо — «Ҳайвонот оламига саёҳат» китобхонлар томонидан севиб ўқилади. 2011 йилда Ўзбекистон Қаҳрамони, халқ шоири Абдулла Ориповнинг мазмундор сўзбошиси билан «Ватан суврати» номли салмоқдор китоби босилди ва юкори баҳоланди.

Шоир учун камолотнинг чегараси бўлмайди. Шарифа ҳамон изланишда. У шоиралар билан иждодий баҳсда, мусобақада толиққани, чарчаб қолгани йўқ. Буни қўлингиздаги янги шеърий тўплами — «Бедор тун томчилари»ни ўқиганда ҳам чуқур ҳис қиласиз. Янги китобга «Ватан суврати»нинг мантикий давоми сифатида қараш лозим. Уларда ҳар томонлама яқинлик, муштарақлик бор. Шоира Ватан мавзусининг янгидан-янги қирраларини топиб, юрагини қувонч, ҳаяжонга, изтиробга солган хилма-хил туйғуларни ҳароратли мисралар бағрида ифодалаб, завқимиз ва ҳайратимиз ортиб бораверишига имкон беради. Шарифанинг шеърларида мавзу қўлами, образлар дунёси ва мазмун чуқур. Уларга катта самимият, инсоний меҳр маҳорат билан сингдирилгани бизни қувонтиради. Ўқиб севиnamиз, тур-

фа туйғулар замзамасидан ҳаяжонга тушамиз. Кўксимизда бир иликлик, ҳаётбахш руҳ ҳамда эзгинлик, ҳасрат пайдо бўлади. Бунга эришиш эса осон эмас.

Адабиётимиз тарихидан яхши маълумки, ўзбек шеъриятида Ватан мавзуси ҳамиша устувор, долзарб бўлиб келган. Йигирманчи аср шеъриятига бир кур назар солиб кўринг. Октябрь инқилобидан кейинги алғов-далғовлар, мустақиллик меваси бўлган Кўкон мухториятини шафқатсиз қатли-ом этилиши, ўз юрти – Ватани топталиб, зўравонларча таланаётганига токат кила олмай қурол кўтаришга мажбур бўлган фидойи фарзандларга «босмачи» деган тамға ёпиштириб, ёппасига кириш бошланиб кетганини эсланг. Ўз Ватанининг содиқ зиёлилари бундай адолатсизликка индамай қараб туриши мумкинми? Шунда биринчи бўлиб шоирлар, ёзувчилар бош кўтарди. Фидойи Фитрат «Юрт қайғуси» сочма шеърлари билан очик майдонга тушиб, «Арслонлар ўлкаси»даги эр йигитларни курашга, «Шарк» шеърида бегуноҳ аёлларни, оналар ва болаларни ҳимоя қилишга чорлади. Чўлпон «Бузилган ўлка» манзараларини дадил чизиб берди ва «Совуқ юртлардан муз кийиб келганлар» билан курашга ошқора даъват қилди. Элбек ўзбек йигитларига «Ол кўлингга қурол», «Ўт ўт ичиндан ўтинг бор бўлса» деб миллатга дадил мурожаат эта олди.

Абдулла Қодирий юрт тақдирига бепарво қараган, узокни кўра олмайдиган жоҳил ҳукмдорларнинг бебурд киёфасини мардона чизиб берди. Ватан ҳимояси учун ширин жонидан кечиб, кўксини қалқон қилиб чиқа олган ва оғир жангларда қаҳрамонларча шаҳид бўлган Отабекларни, Мулла Олимларни улуғлади.

Кейинчалик оташнафас шоир Ойбек:

*Ватанни сев, тупрогини ўн,
Ҳар қаричи муқаддас бизга.
Чўлидаги ҳатто қуруқ чўп
Жондан азиз юрагимизга, –*

деб меҳр сатрларини қоғозга туширди. Ҳамид Олимжон эса тўғридан-тўғри Муқанна тили билан:

*Халққа айтинг, мен асло ўлганим йўқ,
Ёв қўлига таслим ҳам бўлганим йўқ.
Мен элимнинг юрагида яшайман,
Эрк деганнинг тилагида яшайман, —*

деб дадил мурожаат қилди. Бундай мазмуни теран мисраларни Ғафур Ғулом, Мақсуд Шайхзода, Миртемир, Уйғун ва бошқа шоирлар ижодидан кўплаб келтириш мумкин. Уйғуннинг биргина «Ўлсам айрилмасман кучокларингдан» мисрасида қанча чуқур маънолар бор.

60-йиллар авлоди бўлмиш Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Муҳаммад Али, Рауф Парпи, Омон Матчон ва улар билан олдинма-кейин адабиёт майдонида кирган забардаст шоирлар ижодида бу кутлуғ анъана хилма-хил, ранг-баранг кўринишларда давом этди.

Она Ватан мавзуси аёл шоиралар ижодида ҳам устувор. Уларнинг шеърларидаги бетакрор оҳанглар, самимият ўқувчини мафтун этади. Шарифа шеърларида Ватан сувератини чизар экан, шоирона шеърый деталлар, юракка етиб борадиган шеърый образлар топиш ва уларни ривожлантириш йўлидан боради.

«Илтижо» шеърида:

*Тунда туриб, юлдузларга боқдим мен,
Юлдуз тўла дарё каби қалқдим мен.
Арш аркини нидо бўлиб ёқдим мен:
— Қодир эгам, Туркистонни асрагил...
Бу дунёда ким топибди ҳаловат,
Лек Ватанда яшаб, ўлмоқ саодат,
Қурт-қумурсқа, тоғлар қилар ибодат:
— Қодир эгам, Туркистонни асрагил.
Ватан, сендан ўзга айтар сўзим йўқ,
Зарим, зўрим, балки кўрар кўзим йўқ.
Сен омон бўл, йўқса менда тўзим йўқ:
— Қодир эгам, Туркистонни асрагил, —*

деб она қалби ила Яратганга илтижо қилади. Бу нафақат шоиранинг, аслида ўзбек оналарининг тинчлик, осойишталик сўраб қиладиган ҳар кунги дуолари, таваллоларидир.

Шоира она Ватанини фидойи қалб билан севади, ўзини бир лаҳза ҳам ундан айро кўрмайди.

«Хориж дафтаридан» шеърида:

*Мен дунёга сизгайин қолдим,
Уйқудан ҳам қочди ҳаловат,
Сокин дарё, дилбар гўшалар,
Энди менга бермайди роҳат.
Қафасдаги қуш мисол юрак,
Куйлай олмас. Титратмас жонни.
Кўзим излаб, тополмай гирён,
Тўрт томондан Ўзбекистонни, –*

деб ёзади. Ушбу шеърни ўқиганингизда ўзга юртлар жило-
си, серҳашам дунёси мушфиқ она юрт олдида ҳеч қандай
кучга эга эмаслиги – она Ватан бу инсоннинг бўғзидаги
жон каби азизлиги, усиз юрак қафасдаги қуш эканлиги, бу
муқаррар ҳақиқат табиатдаги бумеранг ҳодисаси кабилиги
ёдга тушади.

«Тўмарис» достонида эса она Тўмарис Қуёш тангриси
номи билан қасам ичади:

*Барчасин кўксиди тутган ер ҳаққи,
Улуғ осмон ҳаққи... улуғ эл ҳаққи...
Қасам ичаман...
Хур қизлар қанизак бўлмас саройда,
Ит ётмас арслонлар ўқирган жойда... –*

деб она Ватан шаънини улуғлайди.

Шоира она Ватан сувратини ҳассос қалб билан чизар
экан, субҳидамда «ғунчанинг ол яноғида» «бир уммон-
дек» бўлиб қимтиниб турган шудринг гўзаллигини кўра
олади. «Самога сирларин айтган минорлар» билан тилла-
шади, «баҳорга ирмоқ узатган қорлар» саховатини кўриб
хайратланади, далаларда ўйноқлаб учган қулунларни кўриб
завкланади. Буларнинг ҳаммаси Ватаннинг бир заррала-
ри. У Ватан сувратини меҳри, одабийлиги осмондек поё-
ни, чеки йўқ, бағри саховатга тўла инсонларнинг киёфаси,
шодлиги ва ғамлари, ташвишларини миллий бўёқларда
кўрсатиш оркали чизади:

*Ана, эндигина тушган келинчак,
Тонгдан йўлларингни супуриб қўяр,*

*Мўйсафид оталар йўлини тўсмай,
Чеккада қимтиниб, индамай турар,
Дастурхонга қайноқ нонлар қўяди,
Сенинг сувратингни шундай чизади.*

Ватан – она. Унинг қарзини ҳеч қачон узиб, адо этиб бўлмайди. «Боримсан, сенсиз мен тентиган шамол», «Тупроғинг зарраси жонимга тумор», деб ёзади шоира. Тасвирнинг гўзаллигини қаранг. Шеърый образ, миллий колорит деганимиз шунчалик бўлади-да! Шарифа шеърларини хушбўй таратиб турган райҳонларга ўхшатади: «менинг райҳонларим – хуркак шеърларим», – дейди меҳр билан соф ўзбекона қилиб. Шоира уларни ардоқлаб, юракка киёслайди, шеър орқали китобхон билан дардлашишни, ширин суҳбат куришни кўмсайди. «Кел, юрак, ёлғизим, сирлашайлик жим» деб илтижо қилади. Аммо Шарифа шеърлари фақат мана шундай сокин дардлар, порлоқ орзулардангина иборат эмас. Унинг нозик қалбидан халқимиз босиб ўтган оғир, аламли йиллар, машаққатлар, азобларга тўла ўйлар ҳам дард тўла мисраларга айланади. Улар қайғу, ғамлар ифодаси бўлиб, булоқ сувларига ўхшаб ер остидан сизиб чиққан томчиларга айланади:

*Ёдга тушар болалик чоғим,
Қаҳратон қиш ва қора чироқ,
Қизамиқдан адо бўлган эл,
Аталага айланган урвоқ...*

Биз болалигимизда кўрган юрт манзараси мана шундай оғир эди. Иккинчи синфга борган кезларим. Кичкина синфимиз тўла ўғил болалар, кизлар. Партада Абдулла деган қоп-қора бола билан ўтирардим. Жуда ёввош, индамас бола эди. У қишлоқдан анча узоқ – Ҳазрат мулла деган жойдан яёв катнаб ўқирди. Қора фуфайка киярди. Қиш бошланди. Бирдан синфда болалар, қизлар камайиб қолди. «Гул чикди», дейишди. Уч-тўрт кундан кейин менга ҳам касал юкди. Уйда даволашди. Дори йўк. Докторлар йўк. Битта фельдшер Тўғон ака тиним билмайди. Хумсоннинг

у чеккасидан бу чеккасига югуриб кунни кеч қилади. Бизга фақат суюқ овқат – ёрма шўрва беришади. Ҳовлигаям чиқаришмайди. Ҳар куни адам кечқурун икки-уч одамнинг номини айтиб, «фалончиларнинг боласи кетди», деб ух тортиб гапириб қоларди. Мен-ку, худога шукур, соғайиб кетдим, бироқ мактабга борганимда синфдошларимнинг анчагинаси кўринмасди. Партадошим Абдулла ҳам йўқ эди.

Шарифанинг шеърини ўқир эканман, «Паркентдаги болаларга ҳам қирғин теккан экан-да», деб ўйладим... «Қизамиқдан адо бўлган эл», – бутун Ўзбекистонда, Қозоғистонда қанча бола нобуд бўлган экан? Алам билан ўйлайман. Наҳотки уларни даволаш учун дори-дармон топилмаган бўлса? Дардингни кимга айтасан?

*Қайда қолди у гўзал дўстлар,
Шафтолининг гулидай хушрўй.
Мен уларни чорласам нечун
Қабр узра майса чўзар бўй?..
Қайда қолди у гўзал меҳр,
Минг тигли тиг бағримни тилар.
Ёлғиз Ватан – мунис онажон
Оптоқ сочли бошимни силар.
Ёлғиз Ватан бору йўғингда
Сен-ла қулиб, сен-ла қуяди.
Юзинг ювган шўр томчиларни
Жирканмасдан артиб қўяди.*

Мардона, жўмард мисралар. Ҳеч қандай ҳашамсиз, юракдан чиққан ва яна юракка бориб тегадиган мисралар. Бир пайтлар раҳматли Шавкат Раҳмон «Ўлдир, ичингдаги хоинни ўлдир!» – деб нидо қилганини яхши биламиз. Шарифа ҳам шу йўлдан боради – оддий ва самимий, катъий, юракдан сўзлайди. Зеро, она Ватан ҳақида оташин бўлиб, кўкракка уриб нутқ сўзлаб бўлмайди. Оташинлик бу ўринда ёлғон, алдамчилик, сохталикка айланади. У шеърни ўлдиради.

Шарифанинг «Йўқолган ишонч ёхуд ёлғончи шох ҳақида ривоят» шеъри бошдан-оёқ мана шундай жўмард сўзлардан иборат. У таланган, хўрланган, бўйнига эркисиз-

лик кишани солинган юрт қиёфаси ҳақида катта жасорат билан сўзлайди. Шеърнинг ҳар бир бандида истибдоднинг аниқ қиёфаси, минг турли кўринишлари аччиқ хитоблар, нидолар, фош қилувчи далиллар воситасида жонлантириб берилади:

*Оналарнинг оқ сутига
Заҳар қўшиб ичирдинг.
Ўттиз уч минг полопонни
Йўқлик сари учирдинг.
Ёлгончи шоҳ, ёлгончи шоҳ,
Ёлгончиларнинг шоҳи,
Бевақт хазон гунчаларнинг
Неда эди гуноҳи?*

Шоира ҳар бир бандда фош этувчи шафқатсиз саволлар кўяди. Бу саволлар шеър қатларида аёвсиз айбномага, оғир ҳукмга айланади. Шоиранинг ҳар бир банд охиридаги «Неда эди гуноҳи?» деган аччиқ хитоби отилган ўқ каби янграйди. Бу ҳукм остида сонсиз аламлар, халқнинг оху зорлари салкиб томиб туради:

*Мен-ку содда гўдак эдим,
Йўлларингга сочган гул,
Ўша ишонч эвазига
Эгатларга қилдинг қул.
Ёлгончи шоҳ, ёлгончи шоҳ,
Ёлгончиларнинг шоҳи,
Минглаб буюк ишончларнинг
Неда эди гуноҳи?*

Шеър мана шундай нутқ услубида битилган, у кескин хитобларга тўла. Бу айбнома Ватанни севиш, уни авайлаб асраш, унинг учун жонфидолик билан қайғуриш зарурлиги ҳақидаги энг яхши шеърлардан биридир. У кишини оғир ўйларга толдиради, зулм дарахтининг ижтимоий илдизлари – ўқ томирини суғорган воқеликка фикрингизни йўналтиради. Аччиқ ўтмишга айланган тузум – ёлгончи шоҳ портретини шоирона чизгилар оркали бугунги авлодга етказди. Зеро, «тарихий хотирасиз келажак йўқ».

Шарифа сўзларнинг рангини, оҳангини чуқур хис килади. Ўз дилида кечаётган нафис туйғуларни образлар, мажозлар тилида моҳирона жилолантириб, ўқувчини ўз асирига айлантиради. Шу туфайли шоиранинг янги тўпламида шодлик ёки ғамга айланмаган мисра, ўқувчини лоқайд қолдирадиган сўз йўқ, десак муболаға бўлмас. Шоира маҳоратнинг баланд босқичига кўтарилиб, сўз сеҳргарига айлангани бизни қувонтиради. Қаранг: «Хазонга бош қўйиб ух тортар шамол: эҳ, барибир баҳор, эҳ, баҳор бошқа». Ёки: «Учар чоғингиз ух тортмадим атай, Куйиб кетмасин деб қанотларингиз», «Зулматни синдирар шам, нурдир унинг овози».

Янги тўпламни варақлар эканман, ўқувчига таъсир қилмайдиган заиф мисрага, мазмунсиз қофияга дуч келганим йўқ. Унинг қалбидан сирқираб чиқиб, бир шода дурдек тизилган сўзлари дилимизни забт этади. Бу тиник чашмалардан сув ичган кишининг дили яйраб кетади. Бу чашмалардан бирини шоира «Хизр булоғи» (1990) деб атайди. Нафис дostonга айланган бу покиза булоқ шеърга ташна дилларга манзур бўла олади. Бу дoston Шарифанинг катта ютуғи деб бемалол айта оламиз.

Дoston рамзий усулда битилган. Шоира унда буюк шоир Алишер Навоий сиймосини чизади. Дили дardдан адо бўлган муштипар оналарни хаёлан ҳазрат Навоий билан учраштиради. Бу шўрманглай оналарнинг аччиқ қисматини ва оёқ ости бўлган, таланган, ягона денгизини ҳам сақлай олмаган, ўз она тилини унутаёзган юрт фожиасини кўрган буюк шоир ҳайрат бармоғини тишлаб қолади. Шоира турғунлик йиллари деб аталган давр фарзандларининг қиёфасини мана шундай тасвирлайди:

*Узоқ йиллар аёл хордан даст эрур,
Номи осмонда-ю, қисқа даст эрур.
Йигитлар-чи ҳамон туш кўрадилар,
Ўзга жаннатларни хуш кўрадилар,
Кўнглида уйғонмоқ хаёли йўқдир,
Гўё вужудиди мадори йўқдир.*

*Ғиротлар ўғлони эрур йўқликнинг,
Узангида эмас пойи ўзбекнинг.*

Бу мисраларни ўқиганда яна Шавкат Раҳмон сатрлари ёдга келади: «Эгилган бошларни қиличлар кессин!»

Шарифанинг аччиқ ҳақиқатлар билан суғорилган «Хизр булоғи» ва «Дуоғўйим онам» дostonлари ҳам ҳаётбахш оҳангларда яқунланади.

Истиқлол куёши нур сочиб турган юртнинг келажаги порлок. Энди бизни ҳеч ким орқага қайтара олмайди. Чунки Хизр назар солган булоқлардан тоза, зилол сувлар окиб, юртга покизалик таратиб турибди. Ана шу улуғ юртнинг ўтмишига ҳам, келажагига ҳам ўзимиз масъулмиз. Шунинг учун унинг олис ўтмишини ёзиш, буюк қаҳрамонларимиз руҳидан мадад олиш доимий бурчимиздир. Буни ҳар доим юракдан ҳис қилган Шарифа Салимованинг ўтмиш мавзусида дoston ёзиши – қаҳрамон Тўмарис онамизни улуғлаши табиий ҳол. Унда Шарифанинг умр бўйи эгаллаган бутун шоирона маҳорати, санъаткорлик қуввати жам бўлган, десак муболаға бўлмас. Асар эълон қилиниши биланок тилга тушди. Олимларимиз дoston ҳақида мақолалар ёзишди.

Ўзбекистон Қаҳрамони, ардокли шоиримиз Абдулла Орипов Шарифанинг «Ватан суврати» китобида дил сўзларини шундай изҳор қилган эди: «Зеро, ҳар бир кўнгилнинг таржимони унинг ўқувчисидир. Мен эса «Ватан суврати»да Истиқлол шоирасининг шу юрт фукароси сифатида куюнчак қалб билан она юртига баҳоли қудрат ўз сўзини айтмоқчи бўлаётганини ҳис қилдим ва унинг самимиятига ишондим».

Ҳозир мен ҳам айни шу сўзларни такрорлагим келди. Зеро, улкан шоирдан ўтказиб фикр ўтказиш маҳол. Энди навбатни холис, ҳалол китобхонларга берамиз. Истеъдодли шоиранинг ўзи ёзганидек: «Кел, юрак, ёлғизим, сирлашайлик жим».

Ортиқбой АБДУЛЛАЕВ,

**Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият
ходими, фан номзоди, ёзувчи-адабиётшунос.**

БУ НЕ ХУШ ҲАВОЛАР...

*Бу не хуш ҳаволар – Ватан ҳавоси
Кўксимни тўлдириб оламни нафас.
Дунё пештоқида, шукур, байрогинг
Ҳилпирар яловлар ила басма-бас.
Табаррук туфрогинг жонимга пайваст.*

ШОВУЛЛАЙДИ БОҒЛАР БИР ИНОҚ...

Ёдга тушар болалик чоғим,
Қаҳратон киш ва қора чироқ.
Қизамиқдан адо бўлган эл,
Аталага айланган урвоқ.

Лойга ботиб жажжи калишлар,
Сўнг йўл олган мактаби томон.
Қушча мисол музда қунишиб,
Бўғотларда сақлаб қолган жон.

Эл кўксида тирик эди Эрк,
Титраса-да зулмдан қарахт.
Бош эгмади улуғ Минорлар
Қайта ўсиб чиқаверди шахт.

Ўтган кунлар қайғуларини
Кўз қони-ла ёзганда боблар.
Улуғ элга озодлик тилаб,
Дуо қилди Улуғ китоблар.

Қора қайғу ва қора меҳнат,
Миллат қаддин қилганида дол.
Шарқдан чиққан қуёшдек порлаб,
Элга қайтди улуғ Истиклол!

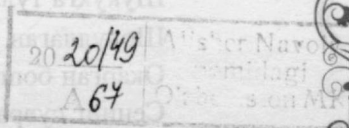
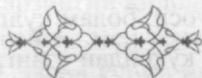

Порлади дил, порлади осмон,
Хар бир уйга кириб келди бахт.
Шамол каби елди Тўмарис,
Тулпорини кучганча хушбахт.

Бугун элнинг ризқи бут, шукур,
Булбул тилин ўпади торлар.
Энди ётар тупроқ билан тенг,
Миллат кўксин тўсган деворлар.

Истиклолим! Она Истиклол,
Қалбдан ювар бир-бир доғларни.
Бугун дунё кўзин яшнатар
Эл яратган Эрам боғлари.

Шовуллайди боғлар — бир инок,
Шовуллайди томирларда кон.
Арслонларин кўксига босиб,
Порлаб турар хур Ўзбекистон!

СЕНИНГ СУВРАТИНГНИ ЧИЗАМАН, ВАТАН...

Ястаниб ётади улуғвор тоғлар,
Дарёлар оқади шиддатга тўлиб.
Субҳидам ғунчанинг ол яноғида
Шудринг кимтинади бир уммон бўлиб.
Сенинг сувратингни чизаман, Ватан...

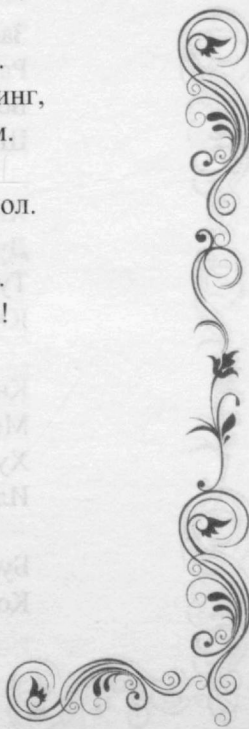
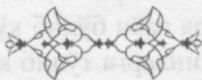
Булоқлар шаркираб қўшиқ айтади,
Унинг қўшиғида сенинг исминг бор.
Бургутлар қоянгга яна қайтади,
Шовуллаган дунё бунча шиддаткор.
Сенинг сувратингни чизаман, Ватан...

У қанчалар чексиз қалбим тубида,
Мен қайга боқмайин сени кўраман.
Кексалар дуоси, болам қулгуси.
Тоғларнинг кўксидан узанган йўллар,
Олтинранг япроқлар... Баҳорий дўллар,
Савоб учун кўкка очилган қўллар,
Самога сирларин айтган минорлар,
Баҳорларга ирмоқ узатган қорлар,
Кўпчиган далада чопган қулунлар,
Остонангга райҳон сепилган кунлар.
Шукухга тўламан, шавққа тўламан.
Шовуллаган кекса чинор пойига,
Оқарган бошимни қўяман...
Сенинг сувратингни чизаман, Ватан.

Ана, эндигина тушган келинчак,
Тонгдан йўлларингни супуриб қўяр.
Мўйсафид оталар йўлини кесмай,
Чеккада қимтиниб, индамай турар.
Дастурхонга қайноқ нонлар қўяди,
Сенинг сувратингни шундай чизади.

Дунё энтикади сени кўргали,
Самарканд ҳар лахза меҳмон кутади.
Кўҳна Шош жамолин бир кўрган кимса
Яна қайтиб келиб, қўшиқ битади.
Сенинг сувратингни чизаман, Ватан.

Бу не хуш ҳаволар – Ватан ҳавоси,
Кўксимни тўлдириб оламан нафас.
Дунё пештокида, шукур, байроғинг,
Ҳилпирар яловлар ила басма-бас.
Табаррук тупроғинг жонимга пайваст,
Куртак умидига кўчган баҳордай,
Бугун кенгликларинг хаёлда кездим.
Бетимсол жамолинг, тенгсиз сувратинг,
Кечир, билар-билмай ўзимча чиздим.
Онамсан, қарзингни қилолмам адо,
Боримсан, сенсиз мен тентиган шамол.
Она юртим, завол кўрма илоё,
Сен борсан, кўксимиз тўла ифтихор.
Сенинг сувратингни чизаман, Ватан!

ВАТАН, АЙЛАНАЙИН ТУПРОҚЛАРИНГДАН...

Ватан, айланайин тупроқларингдан,
Соя-салқин берган япроқларингдан.
Мен дарё кўксида Ватан кўрдим, деб,
Чўккидан отилган ирмоқларингдан.

Қалдирғоч валфажр айтади сайрон,
Тумшуғин онага чўзар полапон.
Вассажуфтли уйинг айлагач макон,
Қалдирғоч ризк тутар урвоқларингдан.

Зангор денгиз каби чайкалар далам,
Райхонга сув сепар келинчаклар ҳам,
Боғингда олмалар юзлари тарам,
Ширмой нон узилар ўчоқларингдан.

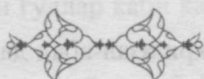
Хизр назар қилган сеҳрли диёр,
Дунёни титратган даҳоларинг бор.
Тупроғинг зарраси жонимга тумор,
Юз чайгум иймондек кирғокларингдан.

Қирқ бошли аждархо бўлиб кўрдилар,
Меҳробингда чаён бўлиб кўрдилар,
Хунларга, кинларга тўлиб кўрдилар,
Илондек янчилди туёқларингдан.

Бугун олтин тожли Алпомишим сен,
Кодирийим ўзинг, ҳам Кумушим сен.

Зарларга беланган Ҳумо кушим сен,
Дунё гул оғушлар, кучокларингдан.

Ватан, онажоним, жони жаҳоним,
Кўксида ўстирган мунис маконим,
Мангу сўлиш билмас, эй бахтиёрим,
Ватан, айланайин тупроқларингдан!

ВАТАН, МЕНГА ОҚ СУТИНГ БЕРГАН ОНАМСАН...

Халқим фикри азал-абад дарё эрур,
«Авесто»лар тарих тутган дунё эрур.
Тупроғингни ўпиб-ўпиб кўзга сурсам,
Заррасида ҳовуч-ҳовуч дуо эрур.
Ватан, менга оқ сутинг берган онамсан,
Ягонамсан, ягонамсан, ягонамсан.

Қалдирғочлар учиб келар айвонингга,
Тумшуғида зам-зам бор полапонингга.
Кўксим тўла куёш мисол ғурурим бор,
Фарзанд бўлиб ярай дейман ҳар корингга.
Елка тутсанг, елка тутган тоғинг бўлай,
Онажоним, ҳам ғурур, ҳам оринг бўлай.

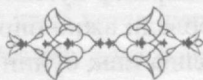
Тўмарисдек момом турар кўзи ёниб,
Жалолиддин дарёни шарт кечар ёриб.
Алпомишинг камонни бир силтаб тортса,
Мудроқ дунё уйкудан кетар уйғониб.
Дунёларни хайратларга солганимсан,
Юлдузларнинг тилин билиб олганимсан.

Аждодлардан меросимсан ўзинг асли,
Соҳибқирон Амир Темур бобом насли.
Ёғийларинг тўзон мисол топди завол,
Иншооллоҳ, бугун бизда баҳор фасли.

Баҳорлари қайтиб келган кошонамсан,
Ватан, менинг ягонаамсан, ягонаамсан.

Тоғни тоққа улар Қамчиқ довларинг,
Тунни кунга улар сергак посбонларинг.
Буюк Ипак йўлларига қайта чиқди,
Юртбошимиз йўлга солган карвонларинг.
Бургутларинг қояларга яна қўнар,
Ватан сўзи гуллар каби қалбда унар.

Хилпирайди дунё узра байроғимиз,
Завол кўрма, жоним Ватан – гул боғимиз.
Халким, бугун кўкрагингга теккан шамол,
Хурлигимиз, қисматимиз, чароғимиз.
Азал-абад халким, йўлинг гулга тўлгай,
Буюк аср – Ўзбекистон асри бўлгай.

ВАТАН, ТУПРОҒИНГГА РАЙҲОНЛАР СЕПДИМ...

Ватан, тупроғингга райҳонлар сепдим,
Ҳавони тўлдирсин, дея ифорлар.
Қуёш сувратини каштага чекдим,
Оймомо нурида чертганча торлар.

«Лазги» оҳангига қуш каби учдим,
Жонимни титратди илоҳий оҳанг.
Қайси пучмоғингга кўз солгач, билдим,
Сенда экан сеҳр ва камалакранг.

Кумуш шаршаралар қуйлаганида
Қонимда порлади ажиб бир исён.
Ялпизлар исиди ишк бўйин тотдим.
Эй, азизим онам, жон Ўзбекистон!

Тоғларинг викори кўксимга тумор,
Қай сўз-ла таърифлай булоқларингни.
Ўтган умримга гар мен назар солсам,
Тилин тополмабман ирмоқларингни.

Улуғ қояларнинг жасур боласи –
Бургутларингга мен киламан ҳавас.
Қудратли қанотлар шовуллаганда
Мудроқ кўнгилларга чакмоқ инса бас.

Тупроғинг зарраси ўзи бир тилсим,
Ҳар битта япроғинг ўзи бир дoston.
Менинг райҳонларим – ҳуркак шеърларим
Йўлингга пояндоз, жон Ўзбекистон!

ЯНА БОДОМ ГУЛЛАДИ

О, яна баҳор келди,
Кўксимда жон гуллади.
Қорларни писанд қилмай,
Яна бодом гуллади.

Қиш захрини олмай тан,
Баҳорни айлаб Ватан,
Қўшиқлар куйлаб шўх-шан,
Яна бодом гуллади.

Хавотир олдим беҳад,
Совуқ уриб кетса шарт.
Демайин, бу вақт-бевақт,
Яна бодом гуллади.

Гуллари ҳарир либос,
Парипайкарларга мос,
Очилиб бирам кийғос,
Яна бодом гуллади.

Қуёшга кулиб-кулиб,
Қишнинг кўксини тилиб,
Қишдан қочиб, беркиниб,
Яна бодом гуллади.

Бодом у бодом эмас,
Баҳор ишки ила маст.
У кўнглимдир ишқпараст,
Яна бодом гуллади.

ҲАР КИМ ЎЗ ЖАННАТИН ЎЗИЧА СЕВАР...

Ҳар ким ўз жаннатин ўзича севар,
Дилда борин айлар ўзича талқин.
Мен сени қуёш деб, тортдим хижолат,
Васфингга минг қалам ожиздир, халқим.

Кўҳикоф тоғларин залворлари ҳам
Азамат елкангга қўндирмас ғубор.
Муқаддас тупроғинг зарраларида
Улуғ аждодларинг битиглари бор.

Ватанлар йўргакда ҳали тиш чиқмай,
Она алласини кўрганида туш.
Сен Ватан тимсоли, номуси бўлиб,
Қуёшга қўл чўзган она Тўмарис.

Ҳар ким ўз жаннатин ўзича севар,
Кўшиқлар битади ёна ва ёна.
Она Ватан меҳрин сокин сўзлайди,
Амир Темур ётган улуғ хилхона.

Шоирлар кўксиди гувиллар дарё,
Ҳар бир гиёҳ унга айтиб турар шеър.
Дарёлар қуйилган уммон кўксиди
Сўз дурларин сочар улуғ Алишер.

Ҳар ким ўз жаннатин ўзича севар,
Сен – Онам! Онадан ҳеч ким тонолмас.
Юрагимда ўсган улкан дарахтни,
Кўксимдан суғуриб ҳеч ким ололмас.

ЗАРРАЛАР СОНИГА ЕТГАЙМИ КИШИ...

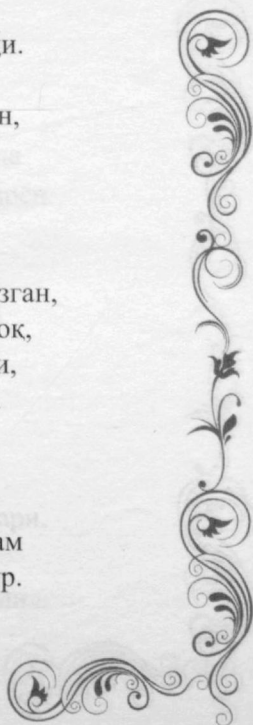
Нафис мажлислар. Паркент. Онамнинг нигоҳи. Бахтнинг суврати қандай бўлади, деб ўзимга савол бердим. Паркентдан Тошкентдек шаҳри азимгача 45 км. Курраи заминнинг у бурчигачи? XXI аср одамлари учун бу ҳам мушкул иш эмас. Тайёралар, елдек учар поездлар учун вақтнинг белгиланган чеклови бор. Аммо, сўз, қудратли сўзнинг нафаси...

Бугун тоғлар боши кўкларга етди,
Даралар бир кумуш шивирга тўлди.
Юрагим хапrikaиб, ўзни унутди:
– Она, сизни йўқлаб улуғлар келди.

Сохир сўз кўксида уйғонган Ватан,
Гулларга чулғади далаларини.
Сўнгра дуо килди узундан-узок
Қалби оташ шоир болаларини.

Тоғларнинг кўксидан ийманиб сизган,
Чашмалар чулдираб сўзлашди инок,
Гиёҳлар кўксида шеър бўлиб ёнди,
Алишер бобомиз ёндирган чирок.

Оналар дуоси тенги йўқ тилсим,
Оналар дунёси ҳар нега кодир.
Сендан дуо олиб Ҳинд сори ул дам
Ортга қарай-қарай кетмоқда Бобур.

Тонгдан шуълаларга чулғанар Ватан,
Кўксимдаги Ватан – у мангу ғолиб.
Паркент дарёлари гувиллаб тошар,
Сўзин айтганида Абдулла Ориф.

Устозлар, таъзимим мангудир абад,
Накадар буюкдир вафо шеваси.
Шеърият қасрининг дарвозасида
Жилмайиб турибди унинг эгаси.

Зулфияхоним ул. Дуолар берган,
Вафо, садокатдан сўзлайди тўлиб.
Гуррос оқиб келар шеър дарёлари,
Ҳар бирин ирмоғи Зулфия бўлиб.

Улуғлар жилмайиб турарлар хушхол:
Улуғ Озод ака ва Саид Аҳмад.
Паркент соғинади, қайда колди деб,
Арслоннинг боласи – шоир Мухаммад.

Бу юртга келарлар хокисор, улуғ
Иброҳим Ғафурдан ҳаё –халоскор.
Атиргул баргининг каватларида
Ойдин шоирамнинг нафаслари бор.

«Сен етим эмассан» деб наъра тортиб,
Титрокка тушганда тоғу дала-тош.
Ғафур Ғулом сўзин айтгани келар
Унинг дилбар қизи – ардоқли Олмос.

Паркент – менинг онам, донишманд онам,
Бугун сизга тутар қўлда нону туз.
Менинг азизларим, онам қалбига
Мангу хуш келдингиз, сафо келдингиз.

УЛУҒ ТОҒЛАР КЎКСИН ҚУЁШГА ТУТАР

Улуғ тоғлар кўксин қуёшга тутар,
Чўккилар қоридан туғилар ирмоқ.
Улуғ дарёларга қўл бермоқ учун
Улар чалиб келар ажиб кўнғирок.

Дарёлар гувиллаб уммонга шошар,
Ирмоқлар энтикар, йўлларин топа.
Улуғ халқ кўксида бир дарё бўлиб
Дунёга келдингиз, Зулфия опа!

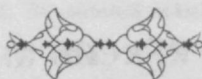
Баҳор гўзаллигин ёйиб оламга,
Ажиб бисотини кўз-кўз қилган он.
Сизнинг сувратингиз, сийратингизда
Муаззам Шарқ порлаб, бўлди намоён.

Ҳижрон тоғларидан зўр сабот ила
Адл кад, бардош-ла ўтдингиз ошиб.
Ўзбек шоирасин, ўзбек аёлин
Бугун дунё турар бағрига босиб.

Кушлар чуғурига тўлади само,
Кушлар... шеър тилида куйлайди бари.
Сиз кушлар тилида қиласиз дуо:
«Бу боғлар – бир боғлар бўлади ҳали».

Ватан ўз қизини кафтада тутар,
У буюк севги ва меҳрга лойик.
Сиз мангу ошносиз эл ҳурматига:
«Бахтли аёл деса ҳақли халойиқ!»

БИР КУНИ Ё МАЙСА – ГИЁҲ БЎЛАМИЗ

Бир куни ё майса – гиёҳ бўламиз,
Шунда ҳам ҳолингдан огоҳ бўламиз.
Шоир қаламингга сиёҳ бўламиз,
Сендан бир дам айро тушмаймиз, Ватан!

Ё ёмғир бўламиз, бўламиз шабнам,
Майсалар кипригин айлажакмиз нам.
Ногоҳ хазон мисол тўкилганда ҳам
Сендан бир дам айро тушмаймиз, Ватан!

Юлдузлар кулгусин ичганда ҳилол,
Сочларин дарёда ювса мажнунтол.
Бир бойчечак бўлиб, сурганча хаёл,
Сендан бир дам айро тушмаймиз, Ватан!

Биз сингил ё ини, ёки оғамиз,
Бағрингда дарё ё тоғдек қоламиз.
Ғаним бошига тош бўлиб ёғамиз,
Сендан бир дам айро тушмаймиз, Ватан!

Кўксингда кулунлар бўлиб чопамиз,
Арча бўлиб тоғлар кўксин ёпамиз.
Бургут бўлиб чўққинг излаб топамиз,
Сендан бир дам айро тушмаймиз, Ватан!

Майли, тиканларинг конатсин кўлим,
Майли, изгиринлар қилсинлар зулм.
Сен рози бўлсанг бас, энажон элим,
Сендан бир дам айро тушмаймиз, Ватан!

Сендан хаёлда ҳам кетмаймиз нари,
Онасини кучган фарзанд сингари.
Сўнгсўз ёзганда ҳам умр дафтари,
Сендан бир дам айро тушмаймиз, Ватан!

Туғинг нафасларин ичганда дунё,
Ўзбек деган номга тўлганда само.
Биз бағрингда ётиб, қилганча дуо,
Сендан бир дам айро тушмаймиз, Ватан!

ИЛТИЖО

Тунда туриб юлдузларга бокдим мен,
Юлдуз тўла дарё каби қалқдим мен.
Арш аркини нидо бўлиб ёқдим мен:
– Қодир эгам, Туркистонни асрагил!

Кимдир сендан беҳисоб ганж сўрайди,
«Гуноҳларим кеч», деб юпанч сўрайди.
Ғанимига кулфату ранж сўрайди:
– Қодир эгам, Туркистонни асрагил!

Кимдир етти пучмоқ аро бемакон,
Юрагида Ўшу Ўзган, Андижон.
Нола қилар кўзларидан окқан қон:
– Қодир эгам, Туркистонни асрагил!

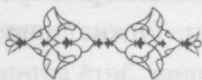
Бу оламдин ким топибди ҳаловат,
Лек Ватанда яшаб ўлмоқ саодат.
Қуш, қумурсқа, тоғлар қилар ибодат:
– Қодир эгам, Туркистонни асрагил!

Хур-хур эсган шамолларинг сўрайди,
Тўлин ойу ҳилолларинг сўрайди.
Камгап, камқон аёлларинг сўрайди:
– Қодир эгам, Туркистонни асрагил!

Бешикдаги гўдакларинг сўрайди,
Энди унган чечакларинг сўрайди.
Аллалару эртакларинг сўрайди:
– Қодир эгам, Туркистонни асрагил!

Ватан, сендан ўзга айтар сўзим йўк,
Зарим, зўрим, балки кўрар кўзим йўк.
Сен омон бўл, йўкса менда тўзим йўк:
– Қодир эгам, Туркистонни асрагил!

КЕЛАЁТГАН БОЛАЛАР БУ...

Келаётган болалар бу гуррос-гуррос,
Алп қомати Алпомишдан унга мерос.

Дарёларга қуйилгувчи жилға улар,
Ўзбекистон туғросини тутиб турар.

Кўкси тўла тоғдек ғурур, номусу ор,
Хилқатида мангу яшнаб турар баҳор.

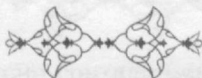
Гиркўкларга эгар-жабдуқ урмоқдалар,
Давраларга наъра тортиб кирмоқдалар.

«Ё пирим» деб кўш белбокка қўл узатар,
«Ё пирим» деб ҳарифини ерга отар.

Дунё, сени ҳайратларга солар ўзбек,
Кўксингдаги бир гул бўлиб колар ўзбек.

Ўз юртининг эгаси у, мард султони,
Бағрингда барқ урар ўзбек полапони.

Келаётир улуғ авлод – гуррос-гуррос...

ТОҒЛАР ЮКСАКЛИГИ ҚИСМАТИДА БОР...

Тоғлар юксаклиги қисматида бор,
Мовий тўлқинларнинг Ватани уммон.
Хайратга тушади қартайган дунё,
Ҳар нега кўз солса босар ҳаяжон.

Сўз тилсим — азалдан интиҳо қадар,
Шоирнинг қисмати — сеҳрли чирок.
Туну кун ёнади, куяр ва лекин,
Безовта юраги оромдан йирок.

На ерга сиғади ва на самога,
Унга ором берар самовий тушлар.
Унга дил ёради бу кўҳна олам,
Унга дил ёради гўзал оккушлар.

Даҳолар қисмати то дунё қадар,
Ғафур Ғулом турар улар ёнида.
«Шоир бўлиш қийин, шоир бўлиш оғир,
Бундай буюкларнинг қаҳқашонида».

О, КЎЗЛАРИ ЎТДЕК ЁНИБ ТУРГАН ЎҒЛОН

О, кўзлари ўтдек ёниб турган ўғлон,
Шаҳдинг кўкда қанот ёзган бургутсимон.
Гурс-гурс босган қадамингга фидодир жон,
Шул Ватаннинг паҳлавони бўлиб юргил.

Сени она Тўмарислар айлар дуо,
Широк сахро ўртасинда қилар нидо,
Бўйларингга бўйтуморлар тақар дунё,
Шул Ватаннинг зўр арслони бўлиб юргил.

Кундуз куёш, тунда ой ўз нурин тутар,
Тонгда ғунча сездирмайин мактуб битар,
Она Ватан сендан улуғ ишлар кутар,
Шул Ватаннинг қаҳрамони бўлиб юргил.

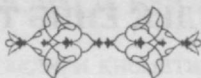
Сен борсанки, юртга кадам қўймас ғаним,
Сен борсанки, ором эрур уйкуларим,
Бўйларингда Жалолиддинни кўрганим,
Шул Ватаннинг бек, султони бўлиб юргил.

Мозий кўксин ёритади бир ҳовуч нур,
Шамол каби арғумоғинг – беҳад учкур.
Ватан асли ўзингдадир, ўзингдадир,
Шул Ватаннинг зўр иймони бўлиб юргил.

Ўзбекистон, онажоним, кутлуғ диёр,
Кўксига бош кўйгил, тоғдек фарзандинг бор.
У бағрингдан аритмайди мангу баҳор,
Сен халқимнинг пок виждони бўлиб юргил...

11 январь 2018 йил.

Биз турғунлик деб атаган йиллар наздимда оғир, нохуш
тушга, аста-секин таъсир қиладиган ширин оғуга, фожи-
алари билан инсонни алдаган, руhini изтиробга, ўкинчга
соладиган эртакка ўхшайди...
Ана шу йиллар ўкинида ёзилган.

ЙЎҚОЛГАН ИШОНЧ ЁХУД ЁЛҒОНЧИ ШОҲ ҲАҚИДА РИВОЯТ

Ёлғончи шох, ёлғончи шох,
Ёлғончиларнинг шохи.
Қора терга ботган халқнинг
Неда эди гуноҳи?

Пайкалларда умри ўтиб,
Кўзларида н томса қон.
«Шараф» дея, эвазига
Ёздинг қуруқ дастурхон.

Алдаб туриб йиғлатсанг-да
Артмадинг кўз ёшини.
Маломатга буркадинг-ку
Оппок сочли бошини.

Чечак тутган гўдакларинг,
Тутсанг-да қўлларини.
Ёлғон ила беркитдинг-ку
Келажак йўлларини.

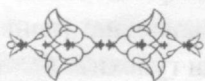
Ёлғончи шох, ёлғончи шох,
Ёлғончиларнинг шоҳи.
Тупрокқа тенг ғурурларнинг
Неда эди гуноҳи?

Куёш чиқар, куёш ботар,
Замин тинмай айланар.
Ўзбекистон жароҳати
Юрагимга бойланар.

Мен-ку содда гўдак эдим,
Йўлларингга сочган гул.
Ўша ишонч эвазига
Эгатларга килдинг қул.

Ёлғончи шох, ёлғончи шох,
Ёлғончиларнинг шоҳи?
Минглаб буюк ишончларнинг
Неда эди гуноҳи?

1980 йил.

АНОР ДОНАЛАРИ

Анор доналари бунча конталаш,
Юрагим, у сенга нақадар ўхшаш...

Азоблар бағримни ўйиб боради,
Жоним азоблардан тўйиб боради.

Туну кун ташвиши камаймас инсон,
Гўё ҳалқадаги эрксиз олмахон.

Айлангани ила кўкка етолмас
Ҳалқани ҳам ёриб чиқиб кетолмас.

Орзулари қат-қат кишандек оғир
Бирор куч йўқ уни ечмоқка қодир.

Кўздаги азоб ҳам ҳалқага томар,
Сўздаги азоб ҳам ҳалқага томар.

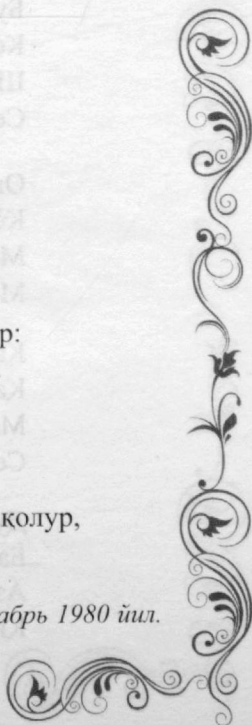
Ортаверган сари инсон ташвиши,
Сира ўнглолмайди дунёнинг иши.

Бир кун ўлим тандан либосинг ечар:
Тўрт фасл ҳам ҳалқа ичинда кечар.

Унгача суруниб юрасан яккаш,
Анор донасидек юрак конталаш.

Сендан сўнг ҳам анор – бағри қон қолур,
Ҳалқадаги доно олмахон қолур.

декабрь 1980 йил.

ОРЗУ

Яшил либосларни кийдиринг менга,
Ўзал баҳорларга ўхшайин бир зум.
Ялпизлар сувига ювай сочимни,
Чучмўма кўзига термулганча жим.

Мажнунтол, қўй энди ишк савдосини,
Бир нафас, кел, сен ҳам бошингни кўтар.
Сен ҳам баҳорларга айлансанг энди
Ишқнинг жароҳати кўксингдан кетар.

Булбул, чах-чахлама, бир нафас сен ҳам,
Кел, менинг юрагим тубига қўй бош.
Шунда кўрадурсан оккан наволар
Сехрига булбуллар беролмас бардош.

Оппок гуллар ила чулғанган дарахт –
Кел, менга муҳаббат айлагин изҳор.
Менинг қўшиқларим сенга аталган,
Менинг юрагимда баҳорларим бор.

Қалдирғоч, кел менинг қўлларимга қўн,
Қаро қошларингни силайин суюб.
Мен ҳам юксакликда қанот кокайин,
Сен каби қорақош қалдирғоч бўлиб.

Дунё ташвишини унутай бир зум,
Баҳор оғушида ором топсин жон.
Азизим баҳорим, сенга ўхшашга,
Қизғанмай менга бер бир лаҳза имкон.

* * *

Гуллар сочиб келса баҳор,
Чўккиларда жилмайса қор,
Сизни чорлар, сочиб ифор
Бўстонликнинг ҳаволари.

Дарёлари гулдур-гулдур,
Беклар минган оти дулдул,
Ой қизлари атиргулдир,
Шабнам ичар барнолари.

Хондайликда сўлимдир ёз,
Элбек оға чиқар пешвоз,
Бу заминда гуллайди тош,
Алла айтса момолари.

Тунда осмон ойга тўлар,
Чўккиларда оху тунар.
Йўлбарс кучин йўлбарс билар,
Кураш тушса дунёлари.

Тоғу гиёҳлари шоир,
Ялпиз, япроқлари шоир,
Қорли сўқмоқлари шоир,
Сим-сим оқса наволари.

Шошдан шошиб келдим яна,
Тоғлар ошиб келдим яна,
Салом, жаннатмакон она,
Ва шу элнинг фидолари.

НЕГА ШОША-ПИША ГУЛЛАДИНГ, БОДОМ....

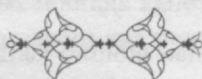
Нега шоша-пиша гулладинг, бодом,
Олдинда ҳали киш – аёз бор эди.
Сукунат кўйнида мудрок далалар,
Ухлаган дарахтлар бепардоз эди.

Нега шоша-пиша гулладинг, бодом..
Гупиллаб ёккан қор гулингга қўнар.
Нафис гулларингнинг ҳарир вужуди
Менга музлаб қолган каби туюлар.

Нега шоша-пиша гулладинг, бодом..
Оппоқ қор гулингдан олади бўса.
Титраган вужудинг бағримга босиб,
Сени иситардим иложим бўлса.

Нега шоша-пиша гулладинг, бодом..
Қор ҳам эриётир. Юксалар қуёш.
Гулкосалар гўё музга тўла жом,
Қуёшга жилмаяр, кўзи тўла ёш.

Нега шоша-пиша гулладинг, бодом...

КЕЛИБ НАВРЎЗ...

Келиб Наврўз, кетиб қишлар, ажиб бир анжуман бўлсин,
Сабо кўксидаги гуллар сочилгач, хуш чаман бўлсин.

Адирларда очиб кўз майсалар ҳам бойчечак хандон,
Лабим боссам, юзим ўпди: омон бўлсин, омон бўлсин.

Мени жонимда ишқ гирён, сени жонингда ишқ сарсон,
Келиб шодлик, кетиб ғамлар, ҳажр ранги сомон бўлсин.

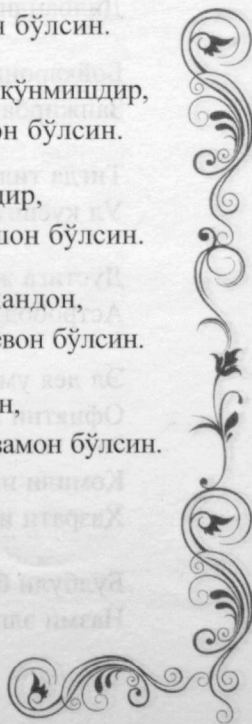
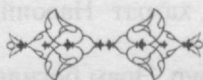
Онам, эй роҳати жоним, онам, эй она тупроғим,
Куёш бошинг силаб доим, ҳамиша сен томон бўлсин.

Учирмиш бахт кушин Аллоҳ, келиб бошингга кўнмишдир,
Саодат буржида, халким, йўлинг мангу равон бўлсин.

Мисоли андалиб олам – қувончига само тордир,
Булутлардан томар дурлар – бу олам дурфишон бўлсин.

Келиб Нодираи даврон, келиб Гулчехралар хандон,
Тизиб шеър дурридан маржон, ажиб дилбар девон бўлсин.

Аё кўнгул, нечун дарё киби дунёга сиғмайсан,
Кунинг Наврўз, тунинг Наврўз – абад Наврўз замон бўлсин.

ҲАЗРАТ НАВОИЙДАН СЎРАНГ

Ул замонлар азмини ҳазрат Навоийдан сўранг,
Туркигўй эл назмини ҳазрат Навоийдан сўранг.

Тенгсизим офтоб бўлиб, Лутфий сўзидан шод бўлиб,
Куш тилинда сўйлаган ҳазрат Навоийдан сўранг.

Ул худодан нур эрур, ул асли Кўхинур эрур,
Назми қат-қат сир эрур, ҳазрат Навоийдан сўранг.

Халққа жавоби шеър бўлиб, сўзда савоби шеър бўлиб,
Дилбанди, ёри шеър бўлиб, ҳазрат Навоийдан сўранг.

Бойқаронинг боғини, Мўмин Мирзонинг доғини,
Занжирбанд шеър оҳини ҳазрат Навоийдан сўранг.

Тиғда тилинган тилини, она халқининг дилини,
Ул куёшга тенглаган ҳазрат Навоийдан сўранг.

Дўстига жони фидо, ағёрларидин минг жафо –
Астробод, бу не бало, ҳазрат Навоийдан сўранг.

Эл дея умри кечиб, Хизр суйини-да ичиб,
Офиятни излаган ҳазрат Навоийдан сўранг.

Комили инсон ўзи, эл дардига дармон ўзи,
Ҳазрати инсон ўзи, ҳазрат Навоийдан сўранг.

Булбули беҳишт эрур, Эрам боғидин куш эрур,
Назми элга хуш эрур, ҳазрат Навоийдан сўранг.

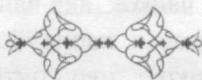
Беш буюк дoston битиб, шер панжасига гул тутиб,
Аждодларига дил тутиб, ҳазрат Навоийдан сўранг.

Лайли ва Мажнунми ё Фарҳоду Ширин, ажабо –
Азалий ишқ қиссасин ҳазрат Навоийдан сўранг.

Ҳажр ила дилхасталик, ишқ ила вобасталик,
Дилситон, пайвасталик – ҳазрат Навоийдан сўранг.

Дилда бордир не савол, зарра ҳам келмай малол,
Ҳазрат сизни айлар лол, ҳазрат Навоийдан сўранг.

Мавжлиғ дарё – бу ўзингиз, тенгсиз Дунё – бу ўзингиз,
Уммон ила биз юзма юз – ҳазрат Навоийдан сўранг.

МЕНИ КЎКСИМДАГИ УММОН...

Мени кўксимдаги осмон, ғурурим ҳам шитобимсан.
Кўзимга нур, сўзимга дур ато этган китобимсан.
Гўдак кўнглим сенинг сеҳринг ила ошуфтаю ҳайрон,
Тилимни айлаган сайрон, итобимсан, итобимсан.

Қадим турк томири ичган элим кўксида сарчашма,
Мудом сенга юрак чанқоқ, ақл чанқоқ, кўзим ташна.
Қоронғу тунда Зухросан, парирўйсан серқарашма,
Само пештокига фикрат нури битган хитобимсан.

Кўнгилга нур бўлиб кирган ўзинг устоди аввалсан,
Даҳоларга кўлинг берган ўзинг устоди аввалсан.
Жавонлардан бокиб турган ўзинг устоди аввалсан,
Сенинг бағрингга бош қўйсам онамдек моҳитобимсан.

Сени билгач, Навоийни кўзига сурди бу дунё,
Сени билгач, само сори юзини бурди бу дунё,
Сени билгач, кўҳна мозий сирини билди бу дунё.
Қалб аталмиш баҳр аро гоҳ кувонч, гоҳ изтиробимсан.

Ҳаёт мисли яшил боғ, ундаги бир яшил япроқсен,
Кўнгилларнинг сурури, само токидаги чакмоқсен.
Саодат соҳили сенда – илм уммониға маёқсен,
Бу умри жовидонимни ёритган нур – офтобсен.

Кўзимга нур, сўзимга дур ато этган китобимсан...

* * *

Кўк сари ўрлайди ёлғизоёк йўл,
Булутлар имлайди момик ва оппоқ.
Сўкмоқлар хаёлдан ўчади буткул,
Рухимда бошланар бир ширин титрок.

О, сирли юксаклик – ўзига тортган,
Қушлар қанотида учар хаёлим.
Тоғлар боқар вазмин – қартайган тоғлар,
Чўққилар булутга бошин буркар жим.

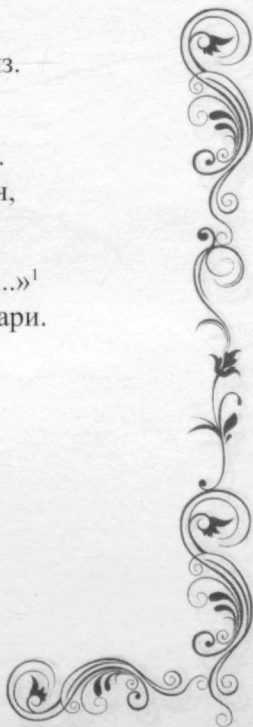
Майсалар анграяр самога бокиб,
Тулпорлар кўксига солиб ўтар из.
Юксакка чиқаман – энтикар баҳор,
Пастликда солланар ям-яшил денгиз.

Кўзим кўзгусида порлайди осмон,
Қуёш жуда юксак! О, меҳрибоним.
Нурларинг оғушлар – эрийди армон,
Илоҳий фусундан яйрайди жоним.

«Юксакка чиқаман, сойга тушаман...»¹
Кафтимдан сирғалар сойнинг тошлари.
Само кўзларида инжу кўраман,
Ерга сачраб кетар булут ёшлари...

Кўк сари ўрлайди ёлғизоёк йўл...
Умид қўлин чўзар қуёшга япроқ,
Само юксаклиги ўзига чорлар,
Товонларим ўпар онажон тупрок...

¹ Ойбекдан.

* * *

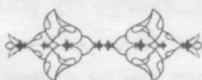
Ойнинг шуълалари – нафис, сеҳрлар,
Юлдуз – қизчаларга эртақлар сўйлар.
Парилар шамолнинг сочини тараб,
Тунни аллаловчи кўшиқлар куйлар.

Болакай, бир бола, Алпомиш бола,
Кўзларин юлдуздан узолмас узоқ.
Парилар сочини ўрган шаббода,
Кўзларин бир бора ўпишга мушток.

Юлдуздек парпирар қоп-қора кўзлар,
Уни алдолмайди тун элитган хоб.
Юзига тўкилар ойнинг ок нури,
У она заминдек бедор ва уйғок.

Болакай, бир бола, Алпомиш бола,
Тушида булутдек отларни кўрар.
Улуғ Амир Темур бошини силаб,
Кўлдаги узугин болага берар...

Ойнинг шуълалари – нафис, сеҳрлар...

ГОҲИДА

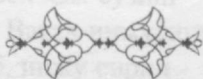
Гоҳида хуш нафас дамларни кўрдим,
Гоҳида тоғдайин ғамларни кўрдим.
Гоҳида гуллардан топдим тароват,
Гоҳида бошимга ёғди маломат.

Гоҳида улуғлар азиз этдилар,
Гоҳи ишонганлар силтаб кетдилар.
Гоҳида ўзгалар айлади вафо,
Гоҳи дўстларимдан кўрдим ҳам жафо.

Гарчи яшасам-да ҳасаддан узок,
Гоҳида ғанимлар кўйдилар тузок.
Гоҳи дарё каби мавжларга тўлдим,
Гоҳи бир кечада минг бора ўлдим.

Ҳар сафар маъюслик куршаса бот-бот,
Ҳақнинг ўзи берди қайрилмас қанот.
Қушу кумурскага дўст бўла олдим,
Кимнингдир камига кўст бўла олдим.

Тоғдек ғуруримни ерга урмадим,
Шул Ватандин ўзга бахтни билмадим.
Қиссадан ҳисса дер ёзганим баёт:
Барибир гўзалдир, гўзалдир ҳаёт.

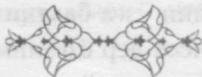
* * *

Гуллар юзингизга босар юзини,
Муаттар бўйлари самони тутар.
Гулларнинг бу нафис, хушбўй меҳридан
Инсон бир нафасга ўзни унутар.

Қуёш эрта тонгдан чиқар жилмайиб,
Нурга тўлиб кетар курраи замин.
У сизга меҳрини изҳор қилмоқда,
Унинг табассуми ипакдек майин.

Кимдир шу лаҳзада ширин сўзга зор,
Кимдир ўша сўзни гулдек тутати.
Горлаган кўзларда кулганда қуёш,
Ғам-андух тоғлари кулаб кетади.

Тоғу тош ҳам мисли мум каби эрир,
Меҳр-муҳаббатдан кийганида тож.
Ҳаёт томирида жон суви меҳр,
Дунё азал-абад меҳрга муҳтож.

ДУР СОЧИЬ...

Дур сочиб, инжу сочиб,
Шўх куйлашар фавворалар,
Мисли кўлда гул тутиб,
Бийрон югурган болалар.

Йўқ, улар тифл эмас,
Сочи белига чулғониб,
Кокилин сув ўйнаётган
Ул пари рухсоралар.

Ой билан офтоб юзига,
Термулиб ҳайронадир.
Ой ё офтоб нурими,
Нурдан ўрилган толалар.

Ерни суйган ул кумуш,
Юлдузми бу биз билмаган,
Кўкда мафтун термулиб,
Жилва қилар сайёралар.

Она ернинг кўксидан,
Кўкка отилган куй эрур.
Соҳира чолғусин излаб,
Неча дил овворалар.

Шоиро, сен ҳам сўзинг
Айт, бул Ватан инжусига.
Дил ёниб, инжу сирин
Оппок қоғозга қоралар.

МУҲАММАД ЮСУФ ХОТИРАСИГА

Бир хуш калом тутди самони,
Тўлғонтириб кекса дунёни,
Юракларга бурди дарёни:
– Меҳр қолур, муҳаббат қолур.

Чулдиради тоғларда чашма,
Бинафшалар қилди карашма,
Шеър сеҳрига бу олам ташна,
– Меҳр қолур, муҳаббат қолур.

Шеърин тинглаб чашмаи бийрон,
Қўмсаб қолди уни Кумушкон.
Паривашлар кўзлари гирён:
– Меҳр қолур, муҳаббат қолур.

Гуллаб ётар Ватанда боғлар,
Порлаб ётар кўҳна чироқлар.
Садо берар сервикор тоғлар:
– Меҳр қолур, муҳаббат қолур.

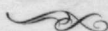
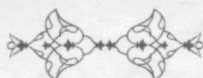
Жайроннинг кўз ёшларин артиб,
Хонгулининг қўлидан тортиб,
Деди райхон бўйига ботиб:
– Меҳр қолур, муҳаббат қолур.

Эй шоири замон, Мухаммад,
Сўзи қалбга дармон, Мухаммад.
Эй излари армон, Мухаммад:
– Меҳр қолур, мухаббат қолур.

Ўз тупроғин жондан севса ким,
Болам деди, у деди элим.
Мухаммадни енгмади ўлим:
– Меҳр қолур, мухаббат қолур.

Меҳр қолур, Мухаммад қолур.

КУЗ СИМФОНИЯСИ

Олтинранг япроқлар шивирлаб ётар...
Олтинранг япроқлар... олтинланган ҳис...
Олтинранг япроқлар қисматни ичар:
– Яшил умримизда бошланибди куз...
Ох, к у з з з...

Дарахт баргларида олтинланар нур,
Шамолда ҳилпирар бир дарахт хазон.
Олтинранг япроқлар бир-бирин қучар:
– Наҳот хазон бўлмақ шунчалар осон.
Шунчалар осон?

Куз кушлари қўнмас хазонли боққа,
Улар олисларга олмоқдалар йўл.
Олтинранг япроқлар айтар алвидо,
Ердан само сари узатганча қўл...
Дерлар: Баҳорларга албат етингиз,
Яшил япроқларга қўниб ўтингиз.

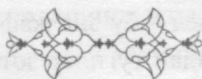
Атрофга боқаман: олтиндир дунё,
Атрофга боқаман – хазонлар денгиз.
Олтинранг либосда ажиб виқор-ла
Меваларни бир-бир териб олар Куз...

Меваларни бир-бир териб олар Куз.

* * *

Хазонли боғларда тентидим узок,
Кулоқни ёргудай Кузнинг жаранги.
Ердан само кадар заъфарон денгиз...
Наҳот шунча гўзал изтироб ранги...
К У З З З

БИР КУН СЎЛМАС БОҒГА АЙЛАНАР ВАТАН...

га...

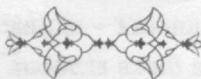
Бир кун сўлмас боғга айланар Ватан,
Баҳор боғларида куйлар тинимсиз.
Сиз нурдек тоза-ю, оккўнгил инсон
Менинг шу даргоҳда топган инимсиз.

Дейдилар, аёл – бу энг жафокаш зот,
Улуғлар онадан туғилар зотан.
Қалбдаги қуёшнинг ўчмаслиги-чун
Сиздек иниларга муҳтождир Ватан.

Бу дунё ҳаммадан қолади бир-бир,
Мангумас гўзаллик, дарё, тошлари.
Инсондан инсонлик қолар, деб куйлар
Қушлар – одамзоднинг қариндошлари.

Кимдир қайлардадир меҳрга муҳтож,
Кимдир қайлардадир ғамдан сочи қор.
Сизда дину иймон, сув тиниқлиги,
Туркистон бекларин кенгликлари бор.

4 апрель 2000 йил.

* * *

Баҳор иси завқ улашар,
Ҳар дақиқа, онимга.
Баҳор гулин илиняпман
Габриэла хонимга.

Қалбада ўсган гулларимда
Қашталарнинг жилоси.
Ўзбекистон аёлининг
Дилбар қалби, ибоси.

Габриэла хоним, сизга
Бу гўзаллик кадрдон.
Сизни ажиб бир дўст билиб,
Қутлайди Ўзбекистон.

Бошингизга ярашмишдир,
Ўзбекона дўппимиз.
Ял-ял ёнган хонатласда
Баҳор бўлиб турибсиз.

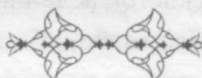
Иссиқ меҳр юракларга
Оташ берар, нур берар.
Ўзбек кизи бугун Сизга
Ўз меҳридан гул берар.

Гул қатига меҳр деган
Туйғу илдиз отибди.
Чечаклар хуш оғушида
Сизга дуо ётибди.

Омон бўлинг, Сизга бўлсин,
Хуш тилак, хуш онимиз.
Ва билингки, дўстлар учун
Очик дастурхонимиз.

Кутлуғ бўлсин гўзал умр,
Эзгу ният хўп бўлсин.
Олам узра бизнинг каби
Дўстларингиз кўп бўлсин!

ЖИМЛИКНИ ШИМИР. СИПҚОР МАЙ КАБИ.

Жаранглаб ётади сукунат – жимлик – олтин тангаларнинг жилваси мисол. Ёз ловуллайди. Қотиб қолади чигиртка бўғзида ғалати бир оҳ... тераклар қилт этмай май сипқоради – сукунат майин... бўғзида ловуллаб ёзнинг олови. «У ф ф ...» – дейди сахро жимлик қўлларини елкадан олиб. «У ф ф ф... Ёниб кетаяпман, не бўлди менга. Бир қултум сув», – бакиради майса осмонга қараб. Қуриб борапти вужудим, эвоҳ. Жилғалар ўйчан оқадилар иссиқлик элтиб. Ишқилиб, тугаб қолмайин-да манзилга етмай...

Оҳ... Дарё кулиб қўяр самога бокиб... Балиқчалар ўйнар сувнинг тубида сувнинг сукунатин сезмайин гўё... Дельфинлар хотиржам ўйин кўрсатар олисдаги олов тафтидан йироқ. Инграб юборади майса бехосдан, судралиб ўтаркан устидан илон, ҳолсиз шивирлайди: секин, секинроқ... Жимликни шимираб саратон фасли. Ҳаёт – сочи оппоқ донишманд бобо. Кемтик тишларини кўрсатиб қулар, қўлин пешонага қўйганча узоқ, неларни кузатар экан, ажабо... Титраган қўллари сертомир, кучли. Қоракўз болани азод кўтариб, чўмилтириб олар куёш селига... Сувда қулоч отар, соқоллари ҳўл – болакай минволган унинг белига. Шамол аллақачон уйқуга кетган, дарахт баргларида ухлар сукунат. Шу замон қушчалар уйғонар аста, кўзларин ишқалаб, хиркираб. Карахт.

Титраб тўкилади қўллардан бода. Сукунат чекинаб. Най қилар нола. Чарчаган куёшни босиб бағрига, Уйқуга кетади донишманд бобо!

Сукунат синади юлдуз нурида...

* * *

Мени ҳам тингловчи сукунат борми?
Борми ёлғиз Худо, онамдан бошқа.
Кунлар нигоҳида қолади дардим,
У ҳам битта дардкаш кўнгилга ташна.

Кўлнинг нак кўксида нилуфар гули
Очилар қор каби... қор каби оппоқ.
Жимирлайди сувлар, жимирлайди кўл,
Гулни оғушлайди бир нафис титрок...

Кўл гулнинг дардкаши эмишми, нахот...
Унда нега юм-юм йиғлар мажнунтол.
Унда кайгуларга кўмилиб, ожиз
Нечун гулга маънос қарамоқ малол?

Гулни ҳам тингловчи сукунат борми?
Ёлғиз Худо, ёлғиз илдиздан бошқа.
Оппоқ кайгуларин жимирлатар кўл,
Танаси бошқа-ю, дардлари бошқа.

Ана, ҳаво нафис ифорга тўлди,
Кўз очди ийманиб митти бир чечак.
Пошна ўтаётиб эзғилаб кетди,
Хушбўй орзуларни қилганча эрмак.

Самога етмайди инсоннинг кўли,
Аммо етиб борар у қилган дуо.
Мен дардимни ёлғиз ўзингга ёрдим,
Кечир мени, кодир Парвардигоро...

Мени ҳам тингловчи сукунат борми?
Унда нега шовкин бўғзимдан тутар.
Қўлларида бир бор тутармикан деб,
Китобларим мени кун бўйи кутар.

Уларга етгунча жуда олис йўл,
Турмуш ташвишлари оғушлайди шод.
Сукунат – бу олис юракнинг йўли,
Шовкин орасидан ўтган умрбод.

Сиз не учун ногоҳ хафа бўлдингиз,
Менинг ташрифимдан чекиб азият.
Шундок ҳам миллион йил нарига отган,
Мени сиздан олис қаҳри каттиқ Вақт.

Зардали товушлар, нафратли товуш,
Сукунат кўзгусин синдирар чил-чил.
Мен ҳамон адашиб, улоқиб юрдим,
Сиздан олисларда миллиард-миллиард йил.

Онам иси келар у йўлаклардан,
Онам кучган тутни кесдингиз нега?
Сукунат Онамни кидириб юрар –
Сарсон-саргардон руҳ маъюс, беэга.

Она, жим келасиз ва кетасиз жим,
Юзимга босасиз юзингиз ногоҳ.
Мени шовкин бўғиб ўлдирмасин деб,
Сизни йўллаётир меҳрибон Аллоҳ.

Туну кун кутаман келармисиз деб,
Дераза рахига қўнади кушлар.
Қанотлар шитири чақади чақин,
Сеҳрли сукунат мени оғушлар.

Қалбимда оғрик бор етим боладай,
Унинг маъюс кўзи ўғирлар хушим.
Менинг ёруғ қайғум жимгина йиғлар,
Қайга йўқолди деб тилла ковушим.

Сўнг йўлга тушаман сукунат излаб,
Миннатли қафасни синдирганча шарт.
Кўзим ёшин артиб судраб кетади,
Мени олисларга қадрдоним Вакт.

Тоғнинг чўккисига ин курар бургут.

ДҶРМОН ДАФТАРИДАН

«Ҳаргиз илтимосга кунинг қолмасин»

Абдулла Орипов

Дунё бозорида кезсанг шод, маҳзун,
Учқур қадамларинг сира толмасин.
Бошингга ёприлиб келганда ҳам тун,
Ҳаргиз илтимосга кунинг қолмасин.

Инсонлар илондай эшилиб чунон,
Тама чолғусини тинмай чолмасин,
Сен ёрдам бергину яна ортга қайт,
Ҳаргиз илтимосга кунинг қолмасин.

Бир кексани кўрдим, жовдирар, йиғлар,
Хасталик оёқдан сира олмасин.
«Болам, қўлтиғимга кирсанг на бўлгай»,
Ҳаргиз илтимосга кунинг қолмасин.

Қўшнинг қўшкин нури олгудек кўзни,
Хазинани кўриб кўзинг ёнмасин.
Нон билан чой ичган гўдагингга айт:
– Ҳаргиз илтимосга кунинг қолмасин.

Ёраб, не савдони кўрмади бу бош,
Ўзинг берган ризкни ўзга олмасин.
Кўкда қушлар учар қуйлашиб ювош:
– Ҳаргиз илтимосга кунинг қолмасин.

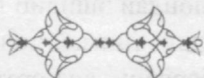

Бир кун бу оламини ташлаб кетурсан,
Кетмоғинг дунёни дардга солмасин.
Хокисор тупрокка бўлиб кариндош,
Ҳаргиз илтимосга кунинг қолмасин.

* * *

Қизғона-қизғона унникиб кетдинг,
Кундуз куёшни-ю, тунда ой нурин.
Тўлғона-тўлғона синишин кутдинг,
Ҳар лаҳза, ҳар соат – Худонинг куни.

Номини рўйхатдан ўчирдинг бошлаб,
Очиқ эшикларни ёпавердинг шарт.
Бунча сен ўзингни азобга қўйдинг,
Бу ёруғ дунёда нур кўрмас Ҳасад?

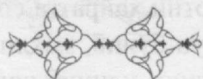

БОРАР ЭДИ ЙЎЛДА...

Бир бой хузурига борди бир гадо,
Кўлида кашкулу, бир асо эди.
– Болам, йўл қийнади, дам олай бироз,
Бир кеча тунашга жой бергин, деди.

Сочлари тўзиган, соқоли пахмоқ,
Ранг-рўйи афтода, ювуксиз либос.
Бой унга кўз солиб, деди: эй аҳмоқ,
Ўзингга мос жойни қидирганинг соз.

Гадо кетди маъюс, бир сўз демайин,
Бирдан ер силкинди, кулаб кетди тоғ.
Борар эди йўлда ҳазрати Хизр,
Кўлида асо-ю, қалбида Аллоҳ.

ТУН СОКИН, ЧОРЛАДИ МЕНИ СУҲБАТГА

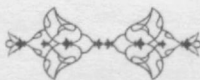
Тун сокин, чорлади мени суҳбатга,
Самода юлдузлар порлади инок.
Ойу юлдузларни солиб хайратга
Бирдан қўшиқ айтиб қолди чирилдок.

Бир нафас бузилди туннинг роҳати,
Жилғалар қикирлаб айтишдилар роз.
Чинорлар кўксида мудраётган жим
Қушлар ҳам уйғониб, бердилар овоз.

Мен хайратда қотдим... Ер ила само,
Унсиз тиллашдилар туриб юзма-юз.
Чинор баргларида яркираб кетди,
Ойнинг шуъласини сипқорган юлдуз.

Бу тенгсиз гўзаллик – тун жозибаси
Еру самовотни хайратга солди.
Унга мафтун бўлиб, маҳлиё бўлиб,
Ой терак учига илиниб қолди.

Мен сукут сақладим. Бир сўз демадим,
Эргашдим тун сепган нур изларидан.
Сўнг ажиб сирларни билиб ҳам олдим,
Хуш ис тутган Дўрмон ялпизларидан.

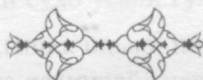

* * *

Содда, ёруғ ишонч – қуёшга қараб,
Қўлин чўзаётган дарахт шохлари.
Шивирлаб, инграниб узилган барглар
Кузнинг кўксидаги маънос охлари.

Юрагим кўксимда безовта уриб,
Тун дарахтин кучиб, сурасан хаёл.
Кузнинг бўғзидаги айтилмаган сўз
Сенинг оромингни бузган, эҳтимол.

Куз – умр. Хазонлар дарёси окар,
Япроқларда нурнинг заиф жилоси.
Кузнинг қадахда титрайди бода –
Умр ибтидоси ва интиҳоси....

ШАРҚИРАЙДИ КУМУШ ДАРЁЛАР

Шаркирайди кумуш дарёлар,
Яркирайди тоғнинг тошлари.
Мангуликка оқар дунёлар,
Мангуликда Аср бошлари.

Шаркирайди Вакт... Юрагимда
Шабнамларга юзин ювар бахт.
Олмаларин дув-дув тўкади,
Сўз нуридан улғайган дарахт.

Чуғурлайди кушлар бетиним,
Чуғуридан шеър иси келар.
Капалаклар гулга лаб босиб,
Мангуликнинг ортидан елар.

Сувга юзин ювади ялпиз,
Хуш исидан тўлқинлар сархуш.
Сайрайвериб толиккан куйчи –
Ялпиз сувин симиради куш.

Шаркирайди кумуш дарёлар,
Яркирайди тоғларнинг қори.
...Ўтаётган лахзалар асли
Мангуликнинг қайта такрори...

Шаркирайди Вакт юрагимда...

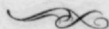
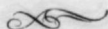
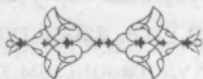

ЎЗИ БИР ПАРЧА ЖОЙ...

Ўзи бир парча жой. Кафтдеккина жой...
Дераза рахи деб аталган йўллар.
Шу нур танқис бўлган кичкина жойда
Бир-бирини суяб ўсади гуллар.

Манови гунафша. Манови кактус.
Яна бири мағрур «кора шахзода».
Тувакда ўсарлар гоҳ шод, гоҳ маъюс,
Менинг гўзалларим — бирам озода.

Таъна ҳам қилмайди. Жой ҳам талашмас,
Бир-бирини англаган маъсума диллар.
Хастахол дунёга хушнуд жилмайиб,
Бир-бирини суяб ўсади гуллар.

КЎПРИК

Кўллари қабариб, ҳолдан тойган зот
Кўприкни қураркан, Ўзи пиёда.
Ундан ўтар экан неча юз авлод,
Туну кун ҳақиға бўлди дуода.

Кўприкни қураркан яна бир устоз,
Ногоҳ боши узра чакканда чақин.
У ўзини эмас, ўйлади алҳол
Кўприкдан ўтувчи қудратли халқин.

Сен, эй кўнгилларга тузоқ кўювчи,
Ўз қулбанг томини ўйлайсан фақат.
Сен қурган кўприкнинг ғиштлари тама,
Сен қурган кўприкнинг номи манфаат.

Бу кўприк устидан гар ўтса офтоб,
Оймомо гар ўтса, албат тўлар хун.
Тонглари Худога қилдим тавалло,
Сенинг кўпригингдан ўтмаслик учун.

13 ноябрь 2017 йил.

* * *

Гўдакни турткилаб, койидилар хўп,
– Биз чизган чизикдан юрмоқлигинг шарт.
Тўхта, тўхта, тўхта, эй дунёйи дун,
Ахир ўлаётир кўзида хайрат.

Гўзал шўхликлари топмасин абас,
Қорачўғларида мавж урсин уммон.
Қара, кипригида илинган томчи,
Тўкилса, дунёлар бўлади вайрон.

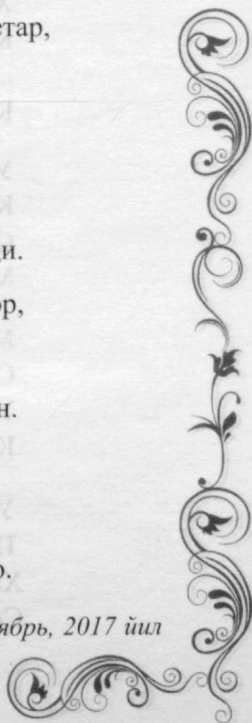
Изғирин нафаси теккан захоти,
Йўқликка юз тутар яшнаётган гул.
Тўрт томон бошласанг, индамай кетар,
Ахир кўзида ўт ўлдирилган кул.

* * *

Ойнинг юзидаги доғни артгандим,
Ой яна тиникиб, яркираб кетди.
Жилға йўлидаги тошни отгандим,
У чопкиллаб кетди, шаркираб кетди.
Гулнинг баргларидан аритсам губор,
Жаннат яшиллиги бўлди намоён.
Кўзгу юзин артиб, ювганим чоғи
Шуълалар кўксимга қуйилди шу он.

Инсон мижжасида қалқиган ёшни
Сидирдим ва уни айладим дуо.
Шунда гўё улуғ аршидан туриб,
Жилмайиб тургандай туюлди Худо.

16 ноябрь, 2017 йил

ДУНЁГА СИҒМАЙИН, ЎРТАНИБ НОГОҲ...

Дунёга сиғмайин, ўртаниб ногоҳ,
Шошилинич йўл олдим ота маконга.
Сувлар ўша-ўша шаркирар эди,
Кувнаб оқардилар Қибла томонга.

Тоғлар ҳам бамисли болалигимдек,
Бир улуғ эдилар, бир эди кибор.
Фақат бир чеккада маъюс турарди,
Шамолу ёмғирдан нураган девор.

Ҳеч ким назар солмас эди у томон,
Қуёш ҳам ғамодан кузатарди жим.
... У девор аслида девор эмасди,
Кўнглимда нураган хотираларим.

Уфққа чопқиллаб кетаётган йўл,
Кечир, мен онамни қидирдим узоқ.
Отам тиклаган боғ мунғайган эди,
Менинг йўлларимга кўз тикиб мушток.

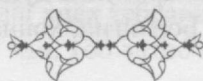
Мен худбин. Шунчалар олислаб кетдим
Ота маконимдан, Она оғушдан.
Улуғ бевафолик кўрди бу дунё,
Қуёшга интилан соддадил қушдан.

У қуёш васлига ошиққан чоғда,
Пойгага кирганда умид отлари,
Хавотир-ла сукут сақларди отам,
Синиб кетмасин деб пар қанотлари.

Олтин япрокларда бир сирли шивир:
Ногоҳ юрагимни ўртар зўр алам.
Нозик билакларинг оғримасин деб,
Сочларимни ювиб кўярди онам.

Оҳ, илҳақ кушларим... Ёниб, ўртаниб,
Босган изингизга бўлганимда зор.
Мени сизлар эмас, маъюс жилмайиб
Қарши олди тутдек тўкилган девор...

12 декабрь 2017 йил.

* * *

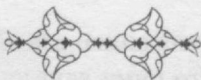
Азалдан то абад жумлаи олам
Гоҳи ер, гоҳ ишк деб талашарлар жой.
Улар биладилар: кўҳна дунёнинг
Эгаси Биру Борлигин, ҳойнаҳой.

Кимгадир бемисл хусндир ато,
Кимдир нега дея, тортаверар ғаш.
Кимдир улуғ фикрат йўқ бўлмоғи-чун
Иблиснинг отаси бўлишдан қайтмас.

Жангу жадалларнинг мақсади аён:
Мулкка эғалигин айлар писанда.
Кимдир абас бўлса талотўпларда,
Кимдир ҳалок бўлар ғоявий жангда.

Кечир, дўстим, сен ҳам бетимсол хилқат,
Боши йўқ кўчага йўлни бурибман.
Бедахл мулкингдан – юрак тўрингдан,
Ўзимга бошпана сўраб турибман.

13 декабрь 2017 йил.

ҲАЁТ

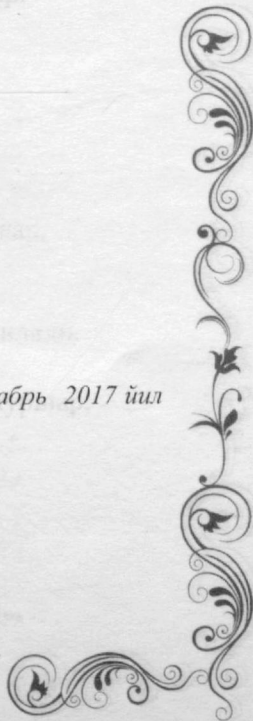
Гирчилларди кўҳна арава,
Босилажак йўл ҳали узок.
Аравакаш хиёл тебраниб,
Куйлар эди, хоб элтиб мудрок.

Гоҳ-гоҳ силтаб отлар жоловин,
Тезрок юр, деб қиларди шитоб.
Ғилдираклар оҳ тортар эди,
Сал қистовга беролмасдан тоб.

Атроф гўзал. Ғоятда сулув
Кўл окқуши айлар хиромон.
Чивинларга ем бўлган отлар
Орзу қилар, сақлайин деб жон.

Кўз қувнатган яшил майсазор,
Шудринг ичиб бўлган эди нам.
...Аравакаш куйларди маъюс,
Жуда қари эди отлар ҳам.

13 декабрь 2017 йил

* * *

Қаранг, бугун ой тўлишибди,
Само чексиз нурга ботади.
Тўлишган ой эртагин тинглаб,
Бир бошкача тонглар отади.

Ойнинг сирли эртагин ёдлаб,
Қаҳ-қаҳ отар ғунчалар хандон.
Ёлворади гулига булбул,
Ишк тилида куйлаб паришон.

Жилғаларга қилар таманно,
Ой исини ҳўплаган ялпиз.
Остонадан ичкари кирмай,
Уфқларга термилади киз.

Олислашиб борар чавандоз,
Шамоллар-ла тиллашиб инок.
Бошда олов рўмоли порлаб,
Қўл силкитиб қолар кизғалдоқ.

Фаришта қиз, баҳодир йигит,
Учиб борар отга миниб Вақт.
Гўзал ишқдан сўйлар ҳикоя,
Ой тўлишган оқшомдаги бахт.

ТУН ...

Юлдузлар жимираб кўзни олади,
Ой булутдан ўрар бошига рўмол.
Азизим, тун сени ёдга солиди,
Райн бўйидасан, эҳтимол.

Эҳтимол, ўрмонзор – кора ўрмонзор,
Бағрида хаёлчан кезасан яккаш.
Мен бўлсам совкотиб қолмагин, дея
Қўл етмас масканда тортадирман ғаш.

Қўлим ишга бормас. Елкамни босар,
Тоғлар залворича зилдек сукунат.
Отаётган тонглар сендан узоқда,
Ботаётган кўёш сўз демас фақат.

Дакикалар елар – чопқир арғумоқ,
Абжир суворийни сира кутмайди.
Гуллар ғамза қилар, қушлар чуғурлар,
Барибир юракка недир етмайди.

Тун...Юлдузлар жимираб, жоду қилади.
Уйқум ўғирлаган хаёл деган қуш.
Қўнғироқ жиринглар... Борлигим қуршар,
Ўша излаганим кадрдон товуш.

Дунё уйғонади уйқудан гўё,
Юракда жаранглар қўнғироқ саси.
Энди кўзларимдан қувади хобни
Туннинг эртақларга тўлган нафаси...

НИҚОБ

Масал

Дунё бошдан-оёк қорга беланди.
Бир куни тулкига бўри эланди:
«— Иним, биз минг йиллик қадрдонлармиз,
Бир-бирин сийлаган меҳрибонлармиз.

Не бор бундай гўзал дўстликдан ортик,
Не-не ўлжаларни қилганман тортик.
Товукхоналарга келганда қирон,
Сен учун бўлганман энг зийрак посбон.

Жонингга хавф-хатар солганда соя,
Қутурган итлардан қилдим ҳимоя.
Бугун бир ўтинчим: соғлигим ёмон,
Қулбангда бир кеча бўлайин меҳмон.

Жоним оғриб борар, қилолмам тоқат,
Бир кеча мен учун бергин зиёфат.
Мен бироз қувватга кириб олган он,
Сен учун ёзгумдир тўкин дастурхон.

Ҳозирча Худодан тилагум бардош,
Мен сенга муҳтожман, гўзал қариндош».
Тулки қовоқ уйиб, чимириб қошин,
Бирдан тўка кетди кўзидан ёшин.

«— Ох, азиз оғажон, кечиринг мени,
Кандок қилиб дардим ёрайин энди.
Уйимда ҳеч вақо қолмагани рост,
Болалар барини туширди паққос.

Ишонинг, ахволим сизданам ёмон,
Бир қошиқ қонимдан ўтинг, оғажон!»
... Бўри сўз демади, ўрнидан турди,
Йўлини ўз ини томонга бурди.

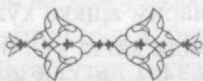
Бўри борар экан қорларга ботиб,
Тулки қорнин ушлаб кулди-я қотиб:
«— Вой, овсар, қаранг-а, менга дўст эмиш,
Номи улуғ, ўзи қуруқ пўст эмиш.

Нима фойда келар бундай аҳмоқдан,
Мен тоғдан келганда, у келар боғдан.
Худо ўнглай қолсин унинг ишини,
Болажон, келтиргин курка гўштини».

Шундай деб, ҳоридим деганча жуда,
Тулкивой гўшт егач, кетди уйкуга.

Ҳисса шу: китоб ҳам ўкилар боб-боб,
Бир куни йиртилар юздаги ниқоб.

5 декабрь 2016 йил

ТОМЧИ

Масал

Осмон бир-иккита томчи ташлади,
Ипакдайн ёмғир ёға бошлади.
Юзларини ювиб, жилмайди чечак,
Томчилар баргларда учди ҳалинчак.

Чанг босган йўлларда босилди ғубор,
Дарахтлар қўл силкиб бўлди бахтиёр.
Ногоҳ тушганидай бошга бир камчи,
Томни тешиб тушди бир инга томчи.

Томчи томаверди чакиллаб чак-чак,
Ухлаб ётган тулки бўлди жонсарақ.
– Бу не гап, инимни сув босди, қара?
Тулки томчивойга қилди дағдаға.

Не учун инимга кирдинг бостириб,
Яна юз-кўзимга томасан кулиб.
Уйимнинг томини тешибсан бошлаб,
Бўлмайдами ёғсанг кўзингга қараб.

Қара, гиламларим жикка ҳўл бўлди,
Бу ин эмас энди катта қўл бўлди.
Кейин мингиллади бокиб фалакка:
– Нега менинг иним танлади чакка?

Шунда томчи кулди жавобин топиб:
– Уйингнинг томини қўйгин-да ёпиб.
Хисса шул: ойда ҳам кўравермай доғ,
Ўзингдан ҳам айбни кидир-да, ўртоқ!

БИР ДҶУСТГА АЙТГАНЛАРИМ

Нечун тенгсиз ғазаб, тенгсиз иддао,
Бир мунглиғ кўнгилга туганмас жазо.
Ови умр бўлмиш шерсифат дунё,
Сендан-да ўтади, мендан-да ўтар.

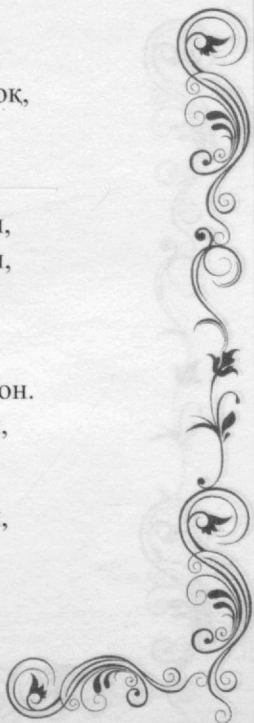
Бир кун тупрок бўлур кашшоғу бой ҳам,
Жонга оро кирмас олтин сарой ҳам.
Омад келган чоғи кўнган Хумой ҳам
Сендан-да ўтади, мендан-да ўтар.

Дастинг бир қаричга эрса узунрок,
Ўзгалар наздингда бўлдим тупрок.
Жон мойидан равшан бу кўҳна чирок,
Сендан-да ўтади, мендан-да ўтар.

Дунё савдосидан пешонанг тириш,
Ҳали гўдак орзунг чиқармайин ниш,
Ҳали мева бермай сен бошлаган иш,
Сендан-да ўтади, мендан-да ўтар.

Ғариб кўнгил ҳам ўз ўлкасига хон,
Бир кун замин бўлса, бир куни осмон.
Жон кушига кўзин тиккан ул камон,
Сендан-да ўтади, мендан-да ўтар.

Қара, атроф гўзал, ранглар қирмизи,
Димокқа урилар ғунчанинг иси.
Хув, тоққа ўрлаган умрнинг изи,
Сендан-да ўтади, мендан-да ўтар.

ҚАЙДА ҚОЛДИ ГҶЗАЛ ҲАЙРАТЛАР...

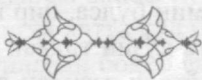
Қайда қолди гўзал ҳайратлар,
Гўдакликнинг маъсум ишончи.
Ёмғир, сенми кўз осмонидан,
Юзларимда сирғалган томчи?

Қайда қолди у гўзал дўстлар,
Шафтолининг гулидай хушрўй?
Мен уларни чорласам, нечун
Қабр узра майса чўзар бўй?

Қайда қолди у гўзал меҳр,
Минг тигли тиг бағримни тилар.
Ёлғиз Ватан – мунис онажон
Оппоқ сочли бошимни силар.

Ёлғиз Ватан бору йўғингда
Сен-ла кулиб, сен-ла куяди.
Юзинг ювган шўр томчиларни
Жирканмасдан артиб кўяди...

14 март 1996 йил

ЙЎЛДА ТУҒИЛГАН ШЕЪР

Иним Бахтиёржонга

Бу оламда турфа-турфа феъллар бор,
Тахту даштга элтадиган йўллар бор.
Кимдир кишда Сиздан корни кизганса,
Тўрт фаслдан баҳор терар Бахтиёр.

У Сизни ҳеч итармайди чоҳларга,
Таъна қилмас қалби синиқ моҳларга.
Тош отмайди мева тўла боғларга,
Яратганга қалбин берар Бахтиёр.

Иймон деган тоғдан ўтиб бормоқда,
Дарё-дарё дуоларни олмоқда.
Нечун гоҳо сокин бўлиб қолмоқда,
Ўз сирини ўзи билар Бахтиёр.

Қайдин келди бағрим ёқиб бу ашъор,
Худойимдан балки сирли мужда бор?
Аҳли одам битта ширин сўзга зор,
Сўзни буюк дўст деб сийлар Бахтиёр.

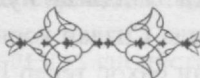
Иним дедим, бўлсин боши тошлардан,
Ризки сира узилмасин ошлардан.
Рохат кўриб, ошсин юздек ёшлардан,
Фарзандлари ила бўлсин Бахтиёр.

Барчамиздан қолур кўхна бу дунё,
Рух кушига озиқ бермоқ муддао.
Тоғ кўксидан қайтар сирли бу садо:
– Номардларга зор бўлмасин Бахтиёр!

Дўсту душман бирдек суйсин, илойим,
Қўлларидан тутсин келин – Гул ойим.
Онажонин ҳажга элтсин, илойим,
Баҳорларга гуллар тутсин Бахтиёр!

31 январь 2007 йил

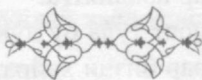

ХОРИЖ ДАФТАРИДАН

Мен дунёга сиғмайин қолдим,
Уйқудан ҳам қочди ҳаловат.
Сокин дарё, дилбар гўшалар,
Энди менга бермайди роҳат.

Қафасдаги куш мисол юрак,
Куйлай олмас. Титратмас жонни.
Кўзим излаб тополмай гирён,
Тўрт томондан Ўзбекистонни...

28 июль 2013 йил

ҲАР БИР БАҲГДА...

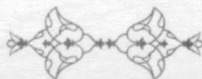
Нечун бунча ям-яшил боғлар,
Самодаги булут бунча ок,
Ботаётган қуёш нурлари,
Нега қондан кўра ёркинрок.

Тоғлар нечун каддини букмас,
Нечун боши эгик мажнунтол.
Шунча юксак бўлса ҳам нечун
Ийманади бизлардан ҳилол.

Дарё нечун бир сўз айтмасдан,
Оқаверар абадиятга.
Сир-синоат тўла бу дунё,
Солаверар бизни ҳайратга.

Яшилланиб солланар боғлар,
Қайдан шунча илоҳий виқор.
Кўкдан келар шунда бир садо:
Ҳар бир бағда... Яратган пинҳон.
Ҳар заррада Парвардигор бор.

29 июль 2013 йил, Магдебург

Мен умримни кўшиқларга топширдим бугун,
Юрагим ҳам кўшиқларга қолди айланиб.
Вужудимдан дардли кўшиқ окмокда бугун,
Сир-сехридан кетмокда-ку кўзларим тиниб.

* * *

«Уч, кудратли икки қанот бўлмасин увол...»

Ҳ.Худойбердиева.

Мен умримни кўшиқларга топширдим бугун,
Юрагим ҳам кўшиқларга қолди айланиб.
Вужудимдан дардли кўшиқ окмокда бугун,
Сир-сехридан кетмокда-ку кўзларим тиниб.

Орзуларни икқиланмай унга топширдим,
Шиддатимни ҳадя қилдим пар қанотиға.
О, кўркаман, нақ авжида қолмасайди жим,
Титрагайман шундай хаёл келса ёдимга.

Сиз, эй менинг садоқатли, сирдош байтларим,
Кўшиқларнинг қанотида учинг шиддаткор.
Парвозингиз шиддатидан ёришиб кўнглим,
Кулаб кетсин шубҳалардан урилган девор.

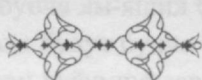
Парвозингизга ким четда боқаркан лоқайд,
Ҳайратларга тушмагунча билмангиз тиним.
Мисраларга замон руҳин қилингиз-да қайд,
Яна юксак учаверинг, учқур дўстларим.

Учаверинг, қалб аталмиш олий чўккига,
Қанотингиз зарбларидан энтиксин осмон.

Сизни тинглаб соков сукут кирсин-да тилга,
Сўзлаб берсин сукунатда қоврилганин жон.

Мен умримни, қўшиқ, тутдим сенга тортинмай,
Туғёнларим иккиланмай оғушинга ол.
Юксакликлар меҳри ила билмайин тиним,
«Уч, кудратли икки қанот бўлмасин увол...»

ОНА, НЕГА БИР СЎЗ ДЕМАЙСИЗ...

*Она, нега бир сўз демайсиз,
Согинч тилар тинмай жонимни.
Бир нафаслик дийдорингизга,
Берар эдим хонумонимни.*

БЕМОРИМ ОНАМДИР

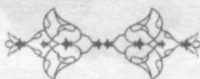
Бошда хушим эмас – хиссиз танамдир,
Силкиб қонаётган эски ярамдир.
Дунёнинг кўзига қандай боқаман,
Беморим онамдир, менинг онамдир.

Илтижо-ла боқиб мадад сўрайди,
Бир бора юрсам деб, нажот сўрайди.
Хазонли боғларга термулиб маъюс,
Бераҳм тўшакдан имдод сўрайди.

Онам, онажоним, фариштам онам,
Юрагим – жон ичра жон риштам онам.
Тонгларда ҳудога қилдим тавалло,
– Онамни оёкқа турғиз, деб худо.

Тушларимда онам оёкка турди,
Тушларимда онам шахд ила юрди.
Бирок, кўзим очсам учмади қушлар,
Онажон, на қилай, алдади тушлар...

9 ноябрь 2007 йил

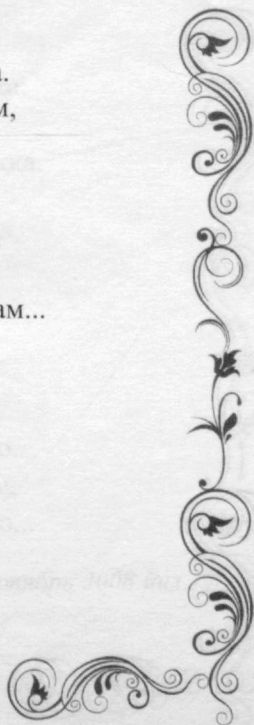
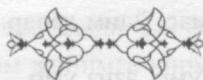
ОНАЖОН, ЮПАНЧИМ, ГАНЖИ БЕБАХОМ

Дунё – меҳрли ё қаҳрли дунё,
Шитоб-ла тўзғитар гул япроқларин.
Онажон, ҳеч кимдан топмай тасалло,
Кўзга сургим келар пок оёқларинг.

Меҳр омонатдир, тансиқ садоқат,
Дўстлар ҳам кетдилар қалбимдан бир-бир.
Ёлғиз сен кетмадинг – эй олий хилкат,
Юрак меҳробида порлаб турган нур.

Ўзал қувончларим ошнога тутдим,
Қўшиқларим тутдим порлаган кунга.
Онажон, мунисам, ҳорғин сирдошим,
Қўпроқ ғамларимни илиндим сенга.

Онажон, юпанчим, ганжи бебаҳом,
Бошим оёғингда – титрайди танам.
Менинг азобларим оқизган дарё,
Ўзинг саждағоҳим, Маккам, Мадинам...

ОЙНИНГ НУРИ, ОЛТИН НУРИ...

Ойнинг нури, олтин нури—
Қай қисматдан садо бўлур.
Ёлғиз аёл, бахтсиз аёл—
Ой нурида адо бўлур.

Ховуч-ховуч ғамгин нурлар
Кипригига илинмайди.
Кун ботса-да, тонг отса-да,
Нега қуёш кўринмайди?

Аёл боши — Аллоҳ тоши,
Қай деворга уринмади?
Ғам уммони оғушида,
Кўз ёшлари билинмади.

Ойнинг нури, маънос нури,
Танҳоликдан гувоҳ эрур.
Қисмат лавҳин пешонага,
Битган ёлғиз Аллоҳ эрур.

Кўз очгани қўймас бўрон:
Умр шиддат ила елар.
Ҳеч ким билмас: қай сония,
Ҳаёт эмас, ўлим келар.

Олтин умр, азиз умр,
Кўрганга дил тутиб борар.
Ўз сирини ўзи олиб,
Ойдек танҳо кетиб борар.

2 февраль 2006 йил

ОНАЖОН

Ох...

Япроқлар узилди, кузги япроқлар,
Охим оғир бўлди. Тугади бардош.
Тонгларни изладим, энди онам йўк,
Сен уни кўрдингми, меҳрибон қуёш?

Тоғлар қошида мен бошимни эгдим,
Онамни соғиниб йиғладим чунон.
Даралар ингради чеккан оҳимдан,
Онамни кўрдингми, айтгил қояжон?

Дарёлар бўйида ўлтирдим узок,
Тўлкинлар бошларин урди қирғоққа.
Майсаларга беҳос юз босган эдим,
Онам қўллари, деб тушдим титроққа.

Ойнинг шуъласида ўлтирдим беҳол,
Унинг шуълалари ўйди жонимни.
Мени қийнамагин бешафкат дунё,
Бир бора кўрайин онажонимни.

Сим-сим эшиклари очилмас мангу,
Тоғлар ҳам жонимга кирмаслар оро.
Индамай саждага бошимни қўйдим,
Мен кулингни кечир, Парвардигоро...

24 сентябрь 2008 йил

ЎЙЛАР ПОЁНИГА ЕТМАДИМ МЕН ҲАМ...

Илдиз шикастланса, дарахт сўлади,
Ҳилол кучга тўлиб, момо бўлади.
Шамоллар кўксида азоб уйғонса,
Чинорни кўпорган бўрон туради.

Тоғ ҳам ўз ҳолича саклайди сукут,
Тошни тепмай ўтсанг, оёқларинг бут.
Мен-ку қоялардан узоқ яшадим,
Чўққиларда нени ўйлайди бургут.

Чумоли ҳам яшар, ташиб донини,
Қиш-ёз тўкин айлаб дастурхонини.
Таажжуб, не боис танлаб яшайди,
Қалдирғоч уй қурган хонадонини.

Барча нарса жумбоқ: гулларнинг нози,
Баҳор ўктамлиги, ёз, куз, аёзи.
Гиёҳлар дилини бир азоб ўртар:
– Тангри бўлармикан бизлардан рози?

Ўйлар поёнига етмадим мен ҳам,
Кафтимда олмадек турибди олам.
Ёраб, яшилликка бағир очган чоғ,
Бир дарахт хазонни ўйларми одам?

10 октябрь 2005 йил

НОГОҲ БИР СЕСКАНДИМ...

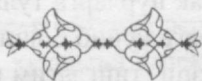
Ногоҳ бир сескандим... Бутун коинот
Кадам товушига тўлгандай бўлди.
Тўшакдаги онам мени йўқлагани,
Беморхона томон келгандай бўлди.

Нафасларин сездим... Қадок қўлларини...
Пешонамни силаб, термулди хайрон.
Кўзим очолмайин алангада ёндим:
– Онажон, мен сизни соғиндим ёмон.

Ойнинг шуъласига юзларимни ювди,
Кафтини тўлдириб килди дуолар.
Алангали жоним бир зум ором олди,
Пойимга бош уриб келди дарёлар.

– Она, онажоним, сизга етолмадим,
Бемор эдим...Сизга келмасин малол.
Кўзларимни очсам, деразамни очиб,
Хабар олган экан меҳрибон шамол...

11 октябрь 2005 йил

ОНА, НЕГА БИР СЎЗ ДЕМАЙСИЗ...

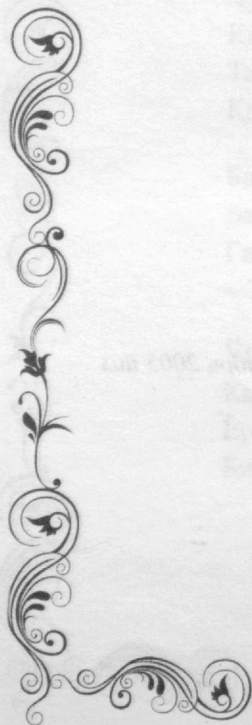
Она, нега бир сўз демайсиз,
Ва сувратдан термуласиз жим...
Дийдорингиз соғиниб беҳад,
Ўксиб-ўксиб йиғлайди кўнглим.

Изингизни қўмсаб остона,
Кеча-кундуз йўлга қарайди.
Сизни истаб садарайҳонлар,
Сочларини тинмай тарайди.

Хуш исини оламга ёйиб,
Сизга ҳар кун тутмоқчи бўлар.
Сизни топмай, кўзда ёш ила
Яна қайтиб кетар турналар.

Она, нега бир сўз демайсиз,
Соғинч тилар тинмай жонимни.
Бир нафаслик дийдорингизга,
Берар эдим хонумонимни.

Тушларимга кирасиз гоҳо,
Олам ипак нурларга тўлар.
Тиззангизга қўйиб бошимни,
Аллангизни тинглагим келар.

КАФТИДАН СУВ ИЧАР ҚАЛДИРҒОЧ

Ифорланар қақшаган сахро,
Гулга кирар куриган оғоч.
Онасини топгандек гўё,
Кафтидан сув ичар қалдирғоч.

Нафасини туйиб баногох,
Бўртиб кетар куртаклар шодон.
Тош ташламоқ бўлса сенга тоғ,
Дуолари асрайди омон.

Жилмайганча ёпади нонлар,
Ўзи емай сенга тутади.
То тонггача ўчмайин чирок,
Бедор бўлиб сени кутади.

Алпомишнинг онасидир ул,
Хайбатига арслон бермас дош.
Кўзларидан дур томса ногох,
Парчаланиб кетар тоғу тош.

Оқ ювади ва оппоқ тараб,
Тунга бериб сочин толасин.
Сени меҳр кўксида асрар,
Камгап, хушфеъл ўзбек онаси.

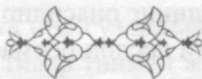

1059

Муздек қабр. Сокин қабристон.
Бунда ёлгон, ҳасад, нафрат йўк.
Бу сокинлик салтанатининг
Ҳар қаричи сирли ва улуғ.

Бунда тупроқ заррасидан то
Майсагача қилур тиловат.
Бунда ётур озод ва эркин –
Шоҳу гадо, соҳиб қаромат.

Сукут ичра жим қолдим узок,
Қуримади кўзимдаги ёш.
Мен Онамни кўра олмадим,
Ёрилмадинг нега, Ёрилтош?

КУЛАЁТГАН АЁЛ

О, кўхна чарх. Йигирдинг жоним,
Музда тўнсам ҳамки сўлмадим.
Мен бошимда тутган осмоним —
Сиз суйгувчи Аёл бўлмадим.

Қўллар қадок. Сочларимда оқ,
Мижжаларда ўргимчак тўри.
Вужудимда минг йиллик чарчок,
Манглайимда минг аср йўли.

О, чархи дун! Томоша кўриб,
Дийдаси тош қотган оломон.
Ғичирлаган арава тўлиб,
Кетиб борар уфққа томон.

Сочларимни силайди шамол,
Куриб қолар кўзимдаги ёш.
Кўксим аро Жайхуну Сайхун,
Тўлкинларда чўмилар куёш.

Андуҳларим окиб кетади,
Мен баргмасман сингган тупрокка.
Мен Ҳазрати Аёлман, дўстим,
Бу дунёни солган титрокка.

Кулгуларим хўплайди дунё,
Беҳишт бўйи яйратади жон.
Мен асрлар қаритолмаган,
Мўъжизаман ўша навқирон.

ОНА ТИЛАГИ

Баҳор гулларини оламга сочди,
Куртаклар кўзида туйдим фароғат.
Набирам устини авайлаб ёпдим,
Ширин тушларини кўрар саодат.

Ёпилган нон бўйи тутар ҳавони,
Каптарлар дон чўкиб, кезар хотиржам.
Тинчлик насими хуш эсган маъвода,
Кўзимга боламдай термулар олам.

Ўзбек саратонин тандирларида,
Денгиздай чайқалиб ётса бугдойзор.
Дастурхонда турган бўрсилдок нонда,
Халқим меҳнатию тинчлик таъми бор.

Олтин куз саллона-саллона келар,
Халқим дуосида чўнг хирмон чўғи.
Она сайёрани нондек асранг, деб,
Юксакда ҳилпирар Ватаним туғи.

Юзимни оқ момик қорларга тутдим,
Ҳовучим тўлдирдим гўзал дуога.
Бу кўхна оламни ўзинг асра, деб,
Ёлвориб ўтиндим ёлғиз Худодан.

Асра гўдакларни, асра онани,
Асра ўғлонларни, бўй кизларни ҳам,
Омин деб, дуога қўл очаётир,
Қабрин кор қоплаган отам ҳам онам.

Тўрт фасл кўксида бир дунё тилак,
Улар остонага ташлаб кетар гул.
Олам меҳварига ТИНЧЛИК сўзини
Гул билан ёзмокда ҳар битта кўнгил.

МОҲИНУРЖОНГА

Момиккина юмшоқ пари,
Қаро кўзи чакмоқ пари,
Хушсувратли дўмбоқ пари,
Сўзи болми, қаймоқ пари,
Нозланиб Моҳи келади,
Қизларнинг сози келади.

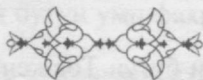
Самодаги ойнинг нури,
Уммонларнинг тоза дури,
Бу оламнинг Моҳи Нури,
Худойимнинг жажжи кули,
Нозланиб Моҳи келади,
Бахору ёзим келади.

Кийикларни қолдирар лол,
Қаро зулфи эшилган тол,
Дуррасини қўйганча дол,
Тилларидан томганча бол,
Иболи Моҳи келади,
Ҳаёли Моҳи келади.

Аясига дилдош санам,
Жони дили, энг ёш санам.
Ҳам Ой-у, ҳам Қуёш санам,
Қушларга қариндош санам,
Қалдирғоч Моҳи келади,
Сунбулсоч Моҳи келади.

Гули нурга пайваста жон,
Опажоним, дейди ҳар он.
Илоё, бахт сени кучиб,
Бир умрга бўлсин мезбон.
Гўзалим Моҳи келади,
Асалим Моҳи келади.

ҚУТЛОВ

Насиба опамга

Гулга тўлди бугун Тошкент кўчалари,
Онажоним бошингиздан дуо сочди.
Аждодларим манглайингиз силай-силаи,
Фаришталар тонгдан туриб эшик очди.

Бир хокисор, умри бўйи меҳнат қилган,
Гул юзида ўтган йиллар из қолдирди.
Меҳринисо отлиғ улуғ, азим дарё
Насибадек беҳад дилбар қиз қолдирди.

У тинмади, дарё бўлиб бутун умр,
Ўтди олтмиш баҳору ёз, куз ва қишлар.
У тинмади дилбандларин дилга босиб.
Чўққиларда қузатгандек она қушлар.

Азизларим, жигаримдир ушбу аёл.
Кўзга суриг оқ сочининг толасини.
Худо бунча метин қилиб яратмаса,
Асқаржоннинг Асқар тоғдек онасини.

Назокату, Лола ҳамда Акмалжонлар,
Раъно, Гулноз – кўзига нур меҳрибонлар,
Қумри қушдек чуғуллаган набиралар,
Яна қанча туғилажак абиралар.

Кўзга суриг, оқ сочининг толасини
Маҳкам қучинг Назокатнинг онасини.

Бойқозоннинг кўчалари ўпар пойин,
Катта-кичик юракларга она бўлди.
Кулиб турди ва лек дўстлар кўз ёш тўкса,
У букилмас метин каби қоя бўлди.

Садокатли ва вафодор аёл бўлди,
Паноҳим деб ўз жуфтини қадр этди.
Ҳар бир сўзин кўзга суриб, қалбга жойлаб,
Боғбонидан бутун умр фахр этди.

Икки бургут қўнган қоя қуёшлидир,
Дунё асли баҳорли ё кўз ёшлидир.

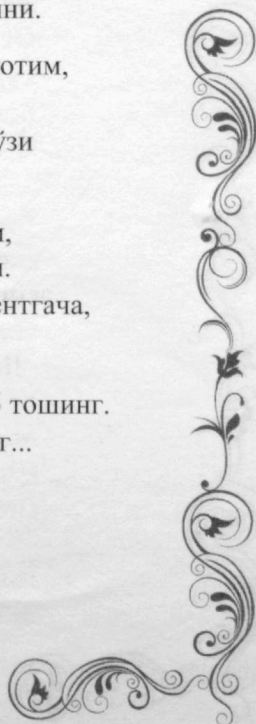
Кўзнинг ёши энди сойга оқиб кетсин,
Иккингишга дунё кулиб боқиб кетсин.
Кўзга суринг ҳар икковин қўлларини,
Сизга берсин бу жуфтликнинг йўлларини.

Олиб келинг бугун дунё лоласини,
Бошда тутинг Акмалжоннинг онасини.

Аллоҳ, сенга бор шукронам, муножотим,
Насиб этган умр асли имтиҳондир.
Қўша-қўша фарзандларнинг қора кўзи
Асли она зоти учун имтиҳондир.

Қора кўзлар, Она дея айланг таъзим,
Кўзга суринг сочларининг толасини.
Гулга чўминг то Тошкентдан Паркентгача,
Бу дунёнинг Насибадек боласини.

Дарё бўлинг, денгиз бўлинг, қувнаб тошинг.
Энг камида опажоним, юздан ошинг...

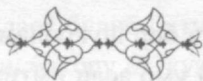

* * *

Кел, бағримга босай, хаёлда бир дам,
Тиззамга бир лахза бошгинангни күй.
Мен сенга аллалар, эртаklar айтай,
Бир нафас, бир нафас шўхликларинг күй.

Гуллар узиб келдим кўнгил боғидан,
Бироқ, сенга монанд гулнинг ўзи йўқ.
Дунё чечаклари сенга пояндоz,
Олтиним, тенгсизим, юрагим Гулрух!

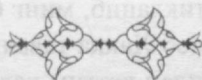
ШАМ ТИТРАБ ЙИҒЛАЙДИ

Мени ким сотмайди?!
О, дўстларим кўп!
Мени даладаги гуллар сотмайди:
Дардларимни тинглаб, бўртган куртаклар,
Кўзимга термулиб қилмас хиёнат.

Мени ким сотмайди?!
Нечун юрак тўлиб-тўлиб кетар хўп
Кушлар, чумолилар, хирсдек кўппаклар
Зимдан пойлаб тухмат тошин отмайди.
Бу хол улар учун эмасдир одат.

Мени ким сотмайди?!
Нахотки, ҳеч ким?

Шивир-шивирларга тўлади хонам...
Куртаклар, чумоли, гуллар баҳс этар.
Шам титраб йиғлайди. Тўхтатиб бўлмас.
Сиркираган бошим силайди кимдир...
Қарасам... сўз демай туради ОНАМ!

ГАР ТОҚҚА СУЯНСАНГ...

Гар тоққа суянсанг малоли бордир,
Самонинг ўз суйган хилоли бордир.
Онанинг на таъна, малоли бордир,
Онам хузуридан кетгим келмайди.

Ёстикка бош қўйдим, ёстик ҳўл бўлди,
Улар кўз ёш эмас, улар дўл бўлди.
Хирси дунё ғолиб, ишонч кўр бўлди,
Онам хузуридан кетгим келмайди.

Оқ ювиб, оқ тараб тутди осмонга,
Гурур тожин берди митти бир жонга.
Бошим эгдирмади турфа нодонга,
Онам хузуридан кетгим келмайди.

Ёноғидаги ол лолани берган,
Лабдан кулгу, кўздан жолани берган.
Она деган тилин, нолани берган,
Онам хузуридан кетгим келмайди.

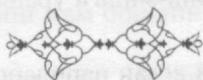
Қўлларин кадоғин кўзимга суриб,
Минг бора тикланиб, минг бора синиб,
Шифо бер, деб Ҳакка тавалло қилиб,
Онам хузуридан кетгим келмайди.

Бемор вужудига малҳам қил мени,
Бедор тунларига ҳамдам қил мени,

Онам каби асл одам қил мени,
Онам ҳузуридан кетгим келмайди.

Усиз дарёмасман, қайга чопаман,
Бахмал тўнларимни кимга ёпаман.
Онамдек одамни қайдан топаман,
Онам ҳузуридан кетгим келмайди.

Унинг билан тинчим, борлигим, шоним,
Бахтиёр юришим, шеърим, имконим.
Кўнглим тахтидаги гавҳарим, жоним,
Онам ҳузуридан кетгим келмайди.

ШОИР БЎЛМОҚ ОСОНМИ...

Шоира Гулчехра Жўраевага

Шоир бўлмоқ осонми, деб
Кўплар биздан сўрашар.
Шеър тинглагач, гоҳо гулга,
Гоҳ миш-мишга ўрашар.

Илҳом деган париларга,
Кетса гоҳо хаёллар.
Тикандан гул дасталайди,
Асли шоир аёллар.

Бола-чақа, дову дастгоҳ
Ҳамроҳ ёзу кишида.
Тишлар уйни битта тишда,
Парини бир тишида.

Қозон-товоқ, коса-капгир,
Турар ошхоналарда.
Лек кўринмай бирга келар
Бундай шеърхоналарга.

Бола йиғлар, овутади,
Югуради, толади.
Қалам қолса, аламини
Боласидан олади.

Шоир аёл гүё дарё,
Чарчашни билмас чоғи.
Турмуш битта қирғогидир,
Ижод – битта қирғоғи.

Гоҳо эрнинг фироғини,
Бол деб ютиб юборар.
Дўқларига бир даста шеър,
Кулги тутиб юборар.

Гоҳ шеър, гоҳо рўзгорининг
Териб-териб тошини.
Шеърлар ўкиб, силаб кўяр,
Эрининг ҳам бошини.

Аёл шоир кўп дарвеш-да,
Хаёл суриб кетади.
Бир даста гул, бир боғ меҳр,
Бир шеър унга етади.

У ёқтирмас ёлғон ваъда,
Ёлғон меҳр, рўёни.
Ва бағрига босиб юрар,
Ватан деган дунёни.

Аёл шоир – у шоирдир,
Эрлими ё бевами.
Сизни, дўстлар, куёш янглиғ,
Меҳр билан севади.

Ўн саккиз минг олам узра
У айланиб нур кушга.
Сўнг индамай юриб-юриб,
Кириб кўяр олтмишга.

* * *

Бугун Нодиражон менга ажойиб юрак суратини совға килди. Юракнинг қоқ ўртасида «Севимли онажонимга» деган сўз порлаб турарди. Ажойиб капалаклар юракни шунчалар безаган эдики, шошиб қолдим. Капалаклар қизалоғимнинг ижоди эди...

Нодир болам, ноёб болам, жон болам,
Тилло болам, султон болам, хон болам.
Окил болам, меҳри бир уммон болам,
Биз ҳам Сизни севаюрмиз, азизим.

Қора қошдан қалдирғоч ҳам хижолат,
Оху кўзи – охуларга иноят.
Қалби айлар Яратганга ибодат,
Биз ҳам Сизни севаюрмиз, азизим.

Юрагимга капалаклар кўндирган,
Андухларим зилол сувдек тиндирган.
Андалибдек наволарин билдирган,
Биз ҳам Сизни севаюрмиз, азизим.

Лутф қилдингиз, кўзларимдан оқди ёш,
Мен бахтлиман – азобларга бергум дош.
Дуо килур Самарқанду кўҳна Шош,
Биз ҳам Сизни севаюрмиз, азизим!

14 февраль 2011 йил

* * *

Гўдагингга озор бергунча,
Менга озор берақол, болам.
Гўдак кўнглин сен қон қилгунча,
Менга озор берақол, болам.

Қара, тинмас кўзин ёшлари,
Чимирилди гўзал қошлари,
Эгилдику азиз бошлари,
Менга озор берақол, болам.

Қара, сени суяр жонидан,
Хуш насимдек ўтгил ёнидан.
Юлдуз тўкмай куз осмонидан,
Менга озор берақол, болам.

Киприклари, кўзлари, қоши,
Дурга ўхшар кўзида ёши,
Аллоҳ ўзи ҳайкалтароши,
Менга озор берақол, болам.

Бу дунёнинг жавоҳири ул,
Ҳам ботини, ҳам зоҳири ул,
Бўлса ҳамки ёлғиз Ҳаққа қул,
Менга озор берақол, болам.

У сен учун қасри саодат,
У халқ, миллат, соҳиб қаромат.
У бизларга Ҳақдин омонат,
Менга озор берақол, болам.

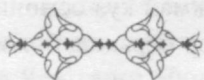

* * *

Бугун туни билан ухладим ёмон,
Йўл бўйи сувларга тикилиб кетдим.
Қовоғидан қорлар ёкқан опалар
Кибор даврангизда сиқилиб кетдим.
Ўтирсам ўпокман, турсам сўпокман,
Азиз бошим ёрди сизлар отган тош.
Хавотирлар нечун, игволар нечун,
Юртин жондан севган шоирман, холос.

5 июль 2000 йил

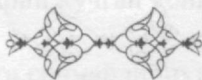

* * *

О, менинг қисматим сўздан яралган,
Гўзал орзуларим Эгамдан тортиқ.
Нега хайрону лол боқасиз, дўстим,
Сизга не тутайин мен сўздан ортиқ.

Бир қаранг, шоҳона дастурхоним ҳам
Сўз ила мунаввар – сизга интизор.
Менинг кўнгил уйим иссиқ, оромли,
Гарчи ташқарида уюм-уюм қор.

Гарчи ҳамёнимда увиллар шамол,
Ғанимга кўрсатмам кўздаги ёшни.
Дунё бойлигига алмашмам зинҳор,
Сўзлардан тикилган юпун либосни.

Кўзларимдан қулаётган ёшлар,
Гулабгармак юмшади баҳар.
Қувишда, ер, осмон аро
Илҳамини кезди тароқ.
Таъабсумини унутган диллар,
Қулабдики амаллар широк.
...Сал нарида шовуллаар дарё,
Сал нарида ҳаст... Шарқарок...

1 июни 2017 йил

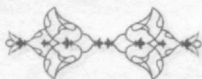

* * *

Бу кулба бунчалар бефайз ва совук,
Томларига кўниб, сайрамас кушлар.
Тувакларда йиғлар куриган гуллар,
Бу ерда ўрмалаб юрар миш-мишлар.

Бу кулба бунчалар бешафқат, дилгир,
Унда қағиллашиб ўлтирар зоғлар.
Совук шамол эсиб, ўчади охир,
Кўнгилнинг ичида ёнган чироклар.

Бу кулба бунчалар кафасга монанд,
Остонадан қайтар фиғонли нола.
– Кечир, билмай қолиб, ўз кўлим билан,
Сени жаҳаннамга итардим, болам...

НОРОЗИ ОДАМ

Гулга боқар.

Чайқар бошини,
Миннат қилиб ташлайди қадам.
Жаннатларда жизғинак бўлиб,
Кетиб борар норози одам.

Учаётган қушга қарар у,
Пешонаси тиришар чунон.
– Нега бунча баланд учар, деб,
Кўзларидан отади камон.

Оғир ботар қуёш чикмоғи,
Тўлин ойнинг хандаси, хайхот.
Назарида фарёдга тўла
Юлдузларни қучган коинот.

Кўзларига сочмайди шуъла,
Гўдақларнинг юзидаги бахт.
Қунишади, ер, осмон аро
Ижирғаниб кезади карахт.

Табассумни унутган лаблар...
Кулбасида милтиллар чирок.
...Сал нарида шовуллар дарё,
Сал нарида ҳаёт... Шарқирок...

3 июнь 2017 йил

ХУДОЙИМ РИЗҚ БЕРДИ

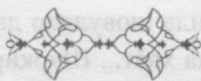
Набирам Нафисахонга

Худойим ризқ берди, сийлади бизни,
Хуш оҳанг – сайроки қушчани берди.
Жаннат ҳурларидан кўркам, мулойим,
Жилмайса, садафдек тишчани берди.

Кўзлари оҳуни қолдиради лол,
Қошларига қўниб олгандек ҳилол,
Тилчасидан томган новвот билан бол,
Ҳакни танимок-чун бергувчи савол,
Момолари босган изчани берди.

Уқпар қанотли у – момик кабутар,
Учаётган қушга у ризқлар тутар.
Толиқиб, уйқуга кетганида гар,
Жилмайиб турувчи тушчани берди.

Малҳами жон ўзи, сўзлари ўктам,
Жаннат боғидаги мевадир там-там,
Улуғ боғларидан меҳрибон Эгам,
Нафиса аталмиш қизчани берди.

АЁЛ

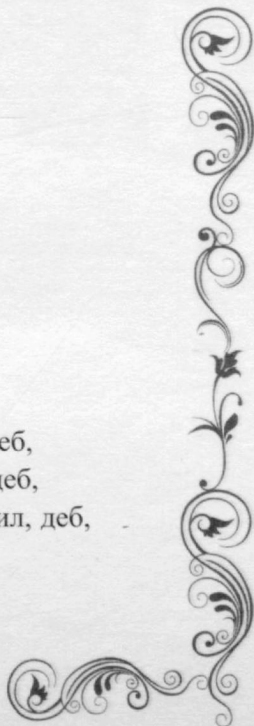
Бағрида оғушлаб, жонини хушлаб,
Бойчечакни дурдек тишида тишлаб,
Гўдагин пар мисол кўлида ушлаб,
Боласин юзидан ўпади Аёл!

Ўхшайди тонгдан нур сочар куёшга,
Аллалари хушдир ҳам тоғу тошга,
Тунлари айланиб буюк бардошга,
Боласин кўзидан ўпади Аёл!

Ўзини сен дея, гўдагин сизлаб,
Сал кўрмаса еру осмондан излаб,
Бетоб бўлганида бўтадай бўзлаб,
Боласин изидан ўпади Аёл!

Гўдак атак-чечак қилганда яйраб,
Уни олдга чорлаб, уни авайлаб,
Билакчаларига кўзмунчоқ бойлаб,
«Она» деган сўзин ўпади Аёл!

Кулчалар ёпади, дон таъмин бил, деб,
Оғизчаси куйса, нон таъмин бил, деб,
Тупроқ исин сезгин, шон таъмин бил, деб,
Дарёлар музини ўпади Аёл!

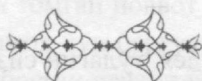

Бургутлар кўзига у қарайди шахд,
Ўғлонлари ёвқур, ўғлонлари мард,
Қуёш кўксидадир у ўтирган тахт,
Тўрт фаслни енгиб ўтади Аёл!

Майсалар шивирлар – сўзида Ватан,
Ўдак ризки – нону тузида Ватан.
Сен буюк муаллим – ўзингда Ватан,
Тупроқни боладай ўпади, Аёл!

Дуолар килади, дарёдай тошиб,
Томирлари ерга, Ҳакка туташиб.
Аждодлар битигин кўксига босиб,
Заминга райҳонлар сепади, Аёл!

Тупроқни боладай ўпади, Аёл!

АРМОНЛАР ФАСЛИ

*Шамолда ҳилтираб турувчи барглар –
Сенга етиб бормас номалар асли.
Баҳор фасли биздан жуда ҳам йироқ,
Бешинчи фасл бу – армонлар фасли.*

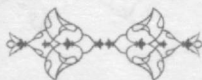

* * *

Сиз бир гулсиз кўзни яшнатган,
Бола мисол Сизга чопаман.
Кўл узатсам, санчасиз тикан,
Дилим қонин йиғлаб ёпаман.

Тоғу тошга сачраб кетар қон,
Қизил қонни тупроқ шимади.
Қон қақшаган меҳр ўрнига,
«Нега?» деган азоб унади.

Шоиро, сен ҳам сўзинг
Айт, бул Ватан инжусига.
Дил ёниб, инжу сирин,
Оппоқ қоғозга қоралар.

Кумушкон. Онам дуоси-ла файзиёб онлар.

Опаларим – қўш қанотларим.

«Ўзбекистон адабиёти ва санъати»
газетасидаги давр.

Умрим йўлларида суянган тоғим...

Нозимахон: журналист қизим.

Паркент: улуғ устозлар даврасида...

Кибриёхоним Қахҳорова давралар файзи эди...

Зомин, Ўриклисой. Чапдан ўнгга: шоир Анвар Тоғаев,
Ўзбекистон халқ шоираси Ҳалима Худойбердиева,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган қурувчи Ўриш Можидов.

Заркент ота зиёратгоҳида.

Парламент: үн йил мени сийлаган даргох.

Парламент фаолияти: қизғин ва долзарб.

Ватан, мен не дейин сени, онамми,
Жоним, дейми сени, бўғзимда турган.

Парламент: сессия пайти.

Бахтдир улуғларнинг ёнида бўлмоқ...

Агра шаҳри: Тожмаҳал зиёрати болалик орзум эди...

Ҳиндистон сафари.

Германия: Фрайбург шаҳри мериясида.

Мухлислар билан учрашув.

Заркент: табаррук отахонлар билан ёнма-ён.

Ўзбекистон Миллий тикланиш демократик партияси
(ЎЗМТДП) фракцияси йиғилишида.

Ўзбекистон Миллий тикланиш демократик партияси
(ЎЗМТДП) Тошкент вилояти конференцияси
иштирокчилари билан.

Дўстлар дийдори.

Шеър ва оҳанг туғилар аста...

* * *

Келинг энди, қаршимга келинг,
Очиқ сўзлаб олмоқ чоғидир.
Юрагимни шунча эзган жим,
Соф севгининг ўчмас доғидир.

Сукут саклаб ёнаверар шам,
Унинг тилин зулмат билади.
У севгисин туннинг кўксига,
Ўтли байроқ каби илади.

Келинг энди. Қаршимга келинг,
Тун кўксига тўкилмоқда дур.
Улар ўтлиғ қалбнинг тубидан,
Куйиб оққан изҳордир ахир.

СОҒИНЧ

Нечун вужудимга зўр оташ тушди,
Самодан узилиб бир куёш тушди,
Ёдимга яна ул бағритош тушди,
– Азизим, азизим, соғиндим сени.

Умидим жонидан аёзлар ўтди,
Аразлаб, аразлаб киш-ёзлар ўтди,
Оқкуш канотида дилрозлар ўтди,
– Азизим, азизим, соғиндим сени.

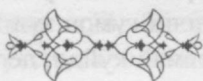
Кўзингнинг поёнсиз дунёлари бор,
Соғинчнинг кўз ёшдек дарёлари бор,
Ишқингнинг мен каби гадолари бор,
– Азизим, азизим, соғиндим сени.

Ҳамон сенсиз отар забонсиз тонглар,
Ҳамон йиғлаб ўтар интик армонлар,
Пойингда шивирлар барги хазонлар,
– Азизим, азизим, соғиндим сени.

Йиллар шамолида сочга тушди оқ,
Сен ҳамон кўзимдан, кўнгилдан йироқ,
Сен юрак аршида нур сочган чироқ,
– Азизим, азизим, соғиндим сени.

Жоним пардасига сени ўрарман,
Хаёлда кўксингга бошим қўярман.
«Сен ҳам соғиндингми?» дея сўрарман,
– Азизим, азизим, соғиндим сени.

Соғинчнинг бир исми аслида фиғон,
Нечун руҳ булбулин тумшуклари қон.
Самода чарх урар бир садо, инон:
– Азизим, азизим, соғиндим сени...

БОҒЛАРГА ХАЗОН ТУШДИ

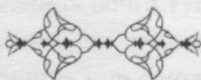
қўшиқ

Боғларга хазон тушди,
Кўнгилга гумон тушди.
Ёр севмай қўйди, деган,
Соғинчли армон тушди.

Кўзларимда ёш, ёрим,
Бунча бағринг тош, ёрим.
Гиналарни унутиб,
Ўзузимга шош, ёрим.

Кўзингга қароқ бўлай,
Йўлингга чироқ бўлай.
Сочларинг тўлқинида
Сузгали тароқ бўлай.

Кипригим узун-узун,
Бардошдан тилай тўзим.
Шамол, супуриб кетма,
Ёр юрган йўллар изин...

ИСТАСАНГ ГУЛ БҮЛАЙ, Ё ОЖИЗ МАЙСА

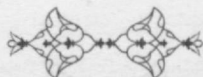
Тиник сарчашмадай мавжланиб ётган
Қалбимга отажак тошингни яшир.
Дунё ғавғосин қўй, бўғзингдан тутган
Дунёдай кўксимга бошингни яшир.

Ёлғиз бир ўтинчим – боқма қайғули,
Истасанг суюкли боланг бўлайин.
Истасанг маликанг, истасанг кулинг,
Истасанг ғамгузор онанг бўлайин.

Истасанг гул бўлай, ё ожиз майса,
Қўлларингни ўпиб, дардинг олайин.
Давр шамоллари қалбингни тилса,
Девор бўлиб уни тўсиб қолайин.

Бу дунё бағрида кушмиз омонат,
Парр этиб учамиз, келганда гали.
Унгача менда йўқ сабру қаноат,
Азиз нигоҳингда қайғу кўргали...

Истасанг гул бўлай, ё ожиз майса...

ЭЪТИРОФ

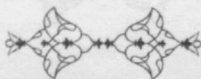
Қара, сендан кўра мени аслида
Хазонлар энтикиб севади кўпрок.
Келаверсам, бошдан то оёқгача
Шовуллаб тўкилиб, кучишар инок.

Қара, сендан кўра мени аслида,
Ёлғиз хиёбонлар энтикиб кутар.
Ўксиган қадамим ханжарларига,
У қутлуғ азоб, деб кўксини тутар.

Қара, сендан кўра мени аслида,
Юлдузлар севади куйлашиб шўх-шан.
Улар қувнок нурин тўкиб юборар,
Мен зулматга ёлғиз чиқишим билан.

Қара, сендан кўра мени аслида,
Кўз ёшларим севар... соғинчга тўлиб.
Сени ўйлайверсам, рашкдан қийналиб,
Улар оқадилар бир дарё бўлиб.

Қара, сендан кўра мени аслида,
Ҳижрон жон-жаҳони билан севади.
У мени сенга ҳам кўрмайин раво,
Бир умр пойимни ўпиб юради.

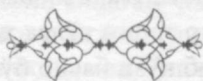

БОР-ЙЎҒИ БИР БОРА...

Бор-йўғи бир бора кўнглимни очдим,
Мени қийнайвергач кўксимдаги ғам.
Хато қилганимни сездим қочдим,
Эй, мендан жуда ҳам олисдаги одам.

Мижжамдан дарёлар тошсинлар майли,
Энди ҳеч ким кўрмас кипригимда нам.
Менинг ҳам азобим ўзимга етар,
Қўй, менга андуҳинг сўзлама, эркам...

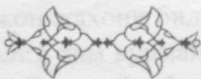
* * *

Шамолда хилпираб турувчи барглар –
Содда, ёруғ ишонч тонгга юз тутган.
Шивирлаб қоғозга тўкилган дардлар,
Бутун Ишқ рангини буткул унутган.

Хувиллаб қолганда кўнгил боғлари,
Ногоҳ юрагимда бир оғрик туйдим.
...Инграган хазонлар кўксидан босиб,
Ортга кўз ташламай кетаётган ким?

Мен бир ҳақиқатга эгмадим бўйин,
Куйлайверар тошга тўлса ҳам булок.
Йиғлайвериб кўзи басир бўлган Ишқ,
Сенинг йўлларингга бу Дунё мушток.

Шамолда хилпираб турувчи барглар –
Сенга етиб бормас номалар асли.
Бахор фасли биздан жуда ҳам йироқ,
Бешинчи фасл бу – армонлар фасли.

БИР ПАЙТ ШАМОЛ ЭДИНГ

Бир пайт шамол эдинг – бағри кенг шамол,
Эсишларинг жонга ёқар эди хуш.
Тонг насими каби қалбни силасанг,
Тупроқнинг бағрига сингар эди қиш.

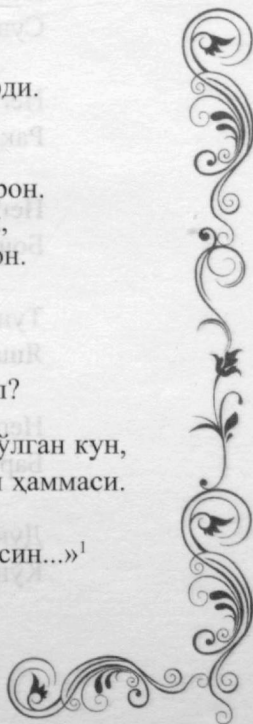
Самодан булутни тоғларга ҳайдаб,
Шабнам юзларини силаб ўтардинг.
Ох, қаро тупроқдан бўсалар олиб,
Қўнғиз боласини сизлаб ўтардинг.

Бир пайт шамол эдинг – бағри кенг шамол...
Тўлкинлар ёлини силаган чоғинг,
Қоялар кўксига қўйганингда бош.
Мен ҳам сендек шамол бўлгим келарди.
Ипакдек мулойим, ипакдек ювош,

Сўнг... қаҳрга айландинг, қаҳрли бўрон.
Боғлар фарёд чекди – меваси ларзон,
Қушлар тўзиб кетди... ҳар ёққа ҳайрон.
Гуллар маъюс эгиб олди бошини,
Ҳеч кимга сездирмай артди ёшини.
Борлиқ азоб ичра бермоқда савол:
Қани, барча суйган бағри кенг шамол?

Эссиз... Энди сен... энди сен бўрон бўлган кун,
Эвоҳ... Юмшоқ кўнгилларнинг синди ҳаммаси.
Энди...
«Юмшоқ кўнгилларни синдир ҳаммасин...»¹

¹ Хосият Рустамовадан.

* * *

Худойим, кўнгил бир қолмасин экан,
Юракни азобга солмасин экан...

Нега филлар билан филлар қилар жанг,
Чумоли бир ўзи юк тортар аранг.

Нега жаннат каби боғ ичра доим,
Қушлар сайрашолмас бирдек мулойим?

Нега кийикларни айлайди қурбон,
Сув ичгани келса овчи ўшал он.

Нега арслонларнинг кўзида ваҳшат,
Ракиб гўшасида бошлар қиёмат.

Нега майсаларни торткилар шамол,
Бошин кўтаролмас нега мажнунтол?

Туннинг асрорига ой эрур эга,
Яшай олмас қуёш нурисиз нега?

Нега, нега дейди бу кекса дунё,
Барчани бу савол кийнар, ажабо.

Дунёда бир сир бор – гоҳо берар ранж,
Кўнгилнинг қуёши ишонч деган ганж.

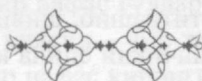
У ўлса, боғларда гуллар сўлади,
Сахро кумларига кўнгил тўлади.

Филлар ҳам тортишмай, кетадилар жим,
Чунки бу энг оғир, азобли ўлим.

Кийиклар сувни ҳам ичмай кўяди,
Овчилар милтикни ерга уради.

Ишонч ўлса – сукут ичрадир олам,
Меҳваридан чиқар она замин ҳам.

Сендан сўрамайман на олтин, на зар,
Худойим, қалбимга ишончни қайтар.

ЭНДИ...

Баҳорлар абадий ташлаб кетдилар...
Ёз ловуллаб кўксин сўнг Кузга очди.
Ёндирган қуёш ҳам ўйланиб маъюс,
Мезонларга заиф нуруни сочди.

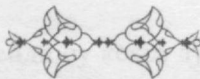
Дарахтлар мевасин Кузга атади,
Нихоят Кузнинг ҳам қўллари толди.
Тераклар титрашиб, шивирлаб маъюс,
Олтин ёпинчикни ёпина қолди.

Умр... Хазон фасли ҳали тугамас...
Хазонлар – дарахтлар кўраётган туш.
Бир куни уйқудан уйғонган чоғи,
Уларни қаршилар ортга қайтмас Қиш.

Энди...

Баҳорлар абадий ташлаб кетдилар...

15 октябрь 2012 йил

* * *

Худойим, зулмдан кутказгин мени,
Гулларнинг ёнига ўтказгин мени.
Дунёсин миннатли муҳаббатидан,
Ёвгон аталаси, хиёнатидан,
Сен берган омонат – какшайди жоним,
Мурувват айлагил, улуғ Хоқоним.

Бошимни бир нафас гуллар силасин,
Гуллар дуо қилсин – умр тиласин.
Қурисин бир нафас кипригимда нам,
Бир нафас туяйин бахт таъмин мен ҳам.
Унгача, унгача озурда жоним,
Мурувват айлагин, улуғ Хоқоним.

Атиргул бағрига сен отгил мени,
Шабнамга юз ювиб уйғотгил мени.
Токи ипак қалбим тош бўлмасидан,
Токи ризким заққум, ёш бўлмасидан.
Токи кўксим ичра тўлмайин нафрат,
Мурувват айлагил, улуғ Муҳаббат.

Токи қалбим яна уммондай тошсин,
Аллоҳим, қалбингга қайта туташсин.
Токи Иблис қалбга солмай қутқулар,
Менга ёрдам берсин сен суйган гуллар...

БУ БЎРОН...

Бу бўрон бағрингни тиламан, дейди,
Бу бўрон гулларни юламан, дейди.

Бу бўрон боғларим қилмоқчи пайҳон,
Бу бўрон кафтида омонатим жон.

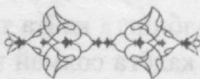
Бу бўрон қалбимни қилмоқчи ғорат,
Бу бўрон вулқондан қилар каромат.

Қушлар хонишини айлайди беун,
Унинг канотида сирли, каро тун.

На қилсам мен унга топаман чора,
Бўрон мудҳиш зулм ила овора.

Гоҳо бир нафасга айлайди сукут,
Гоҳо бир нафасга дунёлар унут.

Яна кучга тўлиб, айлайди шиддат...
Бу бўроннинг исми... Исмидир НАФРАТ...

* * *

Тухмат қозонига аямай отдинг,
Менинг жисмим куйди. Руҳим куймади.
Мени дуч келганга арзонга сотдинг,
Забоним куйдию уним куймади.

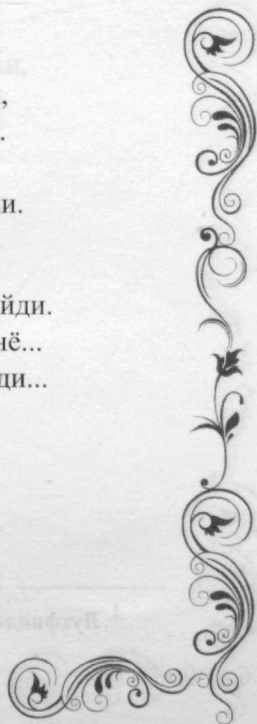
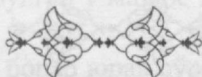
Қамиш каби ўсдим кудук тубидан,
Уни кесмоқликка яна шайландинг.
Бўғзимни қонатгач хиёнат тиғи,
Энди фарёд қилган найга айландим.

Энди нолаларим ўрлар самога...

* * *

Ҳадеб зулм қилиб чарчамадингми,
У ҳам ўзингдайин Худонинг қули.
Вафодор ит эди ахир уйингга,
Энди оғриб борар итнинг ҳам дили.

Ўзингни Худонинг ўрнига қўйма,
Тавба қил, тавбадан кўнгил толмайди.
Шу зайлда кетсанг, кўрккулик дунё...
Ёнингда ит тугул ҳеч ким қолмайди...

Ёраб, дедим ман, наво яратди,
Васлига муштоқ гадо яратди.

Надур ишқ, дедим, гадога англат,
Тоғлардан қайтган садо яратди.

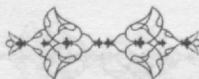
Ишқи илоҳий жонимни ёқар,
Чун қалбда дашти Карбало яратди.

Кўзларим кони тупрокка томса,
Лоладек бағри қаро яратди.

Вафо боғига эксам чечаклар,
Жонимни кийнаб жафо яратди.

Турфа савдолар кечмиш бошимдан,
Чун Ишқни бошга бало яратди.

«Қилманг мени ишқ учун маломат,
Чун ишқни ҳам худо яратди»¹.

¹ Лутфийдан.

* * *

Қиш ҳам ўтди. Ўтди баҳор ҳам,
Кириб келди ловуллаган ёз.
Сўнгги қорлар жилғадир бу дам,
Хотиралар битмоқда аёз.

На бир қувонч, на ёлғон юпанч,
Алдаёлмас энди жонимни.
Кўзларимга кириб қолган ғам,
Қиймалайди устухонимни.

Эсаверар шўх-шўх шаббода,
Ўтаверар юлдуз тўла тун.
Энди кимман? Айт, энди кимман,
Хаёл ичра ўлтирган сокин.

Ахтараман бутун дунёни,
Излаганин топмайди кўзим.
Унутганча еру самони,
Ахтараман ўзимни ўзим.

Қайларда у, дунёни севган,
Сизни севган соддадил аёл.
Қайларда у паришон кезар,
Унут бўлган у маъюс ҳилол.

Ортиб борар юрак сўроғи,
Адо бўлмас ишқнинг жунуни.
Ногоҳ кўриб қолсангиз айтинг:
Беҳад, беҳад соғиндим уни.

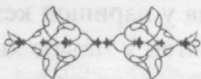
* * *

Бугун асли шундай кун экан,
Омад сизга кийдирганда тож.
Қаршингизга бошини эгиб,
Кириб келди таниш дил – мухтож.

Бир чеккада кимтиниб турди,
Кўзларидан окди дарёлар.
У бор-йўғи сўради меҳр,
Керак эмас эди дунёлар.

Чиқиб кетди сўнг у жимгина,
Ғам лойига қайтадан ботиб.
Ва қилмайин заррача гина,
Ишончини тупроққа отиб.

Кетаверди ортга карамай,
Туйғулари ташлайверди пўст.
Изларида йиғлади нидо:
– Сиз ҳеч кимга бўлолмайсиз дўст.

КЕЛ, ЮРАК...

Ўттиз қиш, ўттиз куз, баҳорлар ўтди,
Кўзгуга қарасам кўзим бошқача.
Баҳорлар индамай кузга юз тутди,
Бошдан-оёғиму ўзим бошқача.

Ип бўлдим, ипакдан мулойим бўлдим,
Суйинг, деб гулдана гулойим бўлдим,
Шоҳим сиз дедиму, кулойим бўлдим,
Энди айтадиган сўзим бошқача.

Оҳ тортсам, индамай чимирдингиз қош,
Кувнасам, ғамларга қилдингиз талош,
Эрка оҳу энди занжирбанд, ювош,
У энди англаган тўзим бошқача.

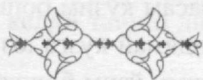
Ишқ асли нима, ул азобми, роҳат,
Ёки аламларга қилмоқми тоқат.
Ё дўзах ўтида унармикан бахт,
Кўзим қонидаги сизим бошқача.

Мен ойнинг юзига термулдим узок,
Оҳимдан ой юзи куйиб, бўлмиш доғ,
Сенга мен қалбимни берганман Аллох,
Аллох дегандаги юзим бошқача.

Бир исмим Шарифа, биттаси сабр,
Кўзимдаги томчи у аслида дур,
Рухим озод эрур, у ўзимдадур,
Ўтган умрдаги изим бошқача.

Қалдирғоч субҳидам айтар валфажр,
Самодан бошимга сочилмокда нур.
Кел, юрак, ёлғизим, сирлашайлик жим,
Сукут бағридаги сезим бошқача...

БУ ДУНЁДАН ТОПГАНИМ...

Аллоҳ билур, тақдирда не бор,
Гоҳ куйдирар, гоҳ кулар суйиб.
Қайда бўлмай, юргум бетакрор,
Сизни суйган Шарифа бўлиб.

Бу дунёдан топган дунём Сиз,
Ҳасадгўйлар кетсинлар куйиб.
Шоир қалбим Сизни танлаган,
Шеърлар ёзгум Шарифа бўлиб.

Уриб турган юрак меники,
Минглар ичра топгансиз суйиб.
Боғингиздан кетса-да баҳор,
Қолгум ўша Шарифа бўлиб.

Мен уммонман – сарҳад билмаган,
Қуёш юзин тураман ювиб.
Жимликларга оқиб кетсам ҳам
Қолгум ўша Шарифа бўлиб.

Жаннатда ҳам йўқ Сизга тинчлик,
Хурлар кетар юзини буриб.
Ўшанда ҳам маъюс, бахтиёр,
Қолгум Сизнинг Шарифа бўлиб.

Ишк – бу ҳаёт ёки мамотдир,
Насия бахт қолади куриб.
Бизнинг қалблар Баҳрул Ҳаётдир,
Қолгум ўша Шарифа бўлиб.

12 январь 2011 йил

ҚЎШИҚ

Жонимни ўртади фарёдлар,
Ишкимиз овлади сайёдлар,
Тупрокқа кулади қанотлар,
Гуноҳим нелигин айтмадинг.

Туну кун йўлингга тикилдим,
Соғинчу армондан букилдим,
Изингдан хазондай тўкилдим,
Гуноҳим нелигин айтмадинг.

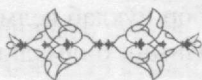
Жонимни қўлингга тутдим, ёр,
Боладай жовдираб кутдим, ёр,
Исмингни юракка битдим, ёр,
Гуноҳим нелигин айтмадинг.

Севдим деб, айладинг жафолар,
Сувларга окдими вафолар,
Ағёр-ла айладинг сафолар,
Гуноҳим нелигин айтмадинг.

Қара, дил жуфтини кутар ёр,
Гунчага булбул хат битар, ёр,
Ишқимнинг уволи тутар, ёр,
Гуноҳим нелигинг айтмадинг.

Вафосиз ёр ёр эмас,
Дил бевафога зор эмас.
Бу дунёнинг сочлари
Бекорга оппоқ қор эмас.

Қара, дил жуфтини кутар ёр,
Ғунчага булбул хат битар, ёр,
Ишқимнинг уволи тутар, ёр,
Гуноҳим нелигинг айтмадинг.

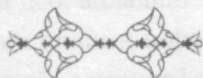

БУЛОҚ ЭМАС, ЙИГЛАР ЗОРИМ

Куя-куя кул бўлдим, ёр,
Хаёлингга кул бўлдим, ёр,
Унутилган гул бўлдим, ёр,
Бир бор йўқлаб келмадинг-а,
Аҳволимни билмадинг-а...

Райҳон эдим, бўлдим хазон,
Сув ўрнига ичдим армон,
Сезмадинг, не бўлур хижрон,
Бир бор йўқлаб келмадинг-а,
Аҳволимни билмадинг-а.

Булоқ эмас, йиғлар зорим,
Оҳ, сени тутар уволим,
Гуноҳлари улуғ ёрим,
Бир бор йўқлаб келмадинг-а,
Аҳволимни билмадинг-а.

КАЙФИЯТ

Оламда ёлғиз қолдим.

Осмон қулаб тушди.

Юлдузлар сўнди.

Дарёлар шиддати сўлғин, бесамар.

Ғариб тасаввурлар кунжида толдим,

Нечун тоғ ортидан балқимас қамар?

Теграмда шовуллаб, кучок очар тун,

Сукунат кўшиғи маҳзун, безовта.

Томирда қон эмас, кезгандай жунун,

Табиат, кўксимга кўшиқни қайтар!

Қайтар, мен кўшиққа ташнаман бирам,

Хувиллаб ютгудай бесамар ўйлар.

Недир ҳаддан зиёд, недир ҳаддан кам,

Қалбимни эзғилар беҳад ғуссалар.

Ғуссалар – ҳисларнинг титроқ шуъласи,

Тугаётган шамдек ожиз ва маъюс,

Кўзгуга боқаман – боқади ғамгин,

Зулфлари паришон, оҳудек бир қиз.

Қора кўзларида тенгсиз ғалаён,

Маъсум чехрасида олам қадар дард.

Гулбарг япроқларин титратади ун:

– Оламда ёлғизман, кўшиқкинам қайт!

Гуллар сўлиб қолди, дарёлар тинди,
Булбул шод оҳанглар куйламас боғда.
Қўшиғим, мен сени йўқотиб қўйдим,
Дўстим хиёнатга қўл берган чоғда.

Дардимдай қорайиб, инграйди фалак,
Теграмда шовуллаб, қучоқ очар тун.
Мен олам бағрида танҳо кезаман,
Йўқотган қўшиғим топмоқлик учун...

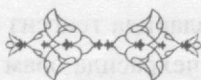
* * *

Бир кунгина мени оташ бўлиб сев,
Бир кунгина мени кўкларга кўтар.
Мен тутун қайтарган кунлардан бездим,
Миннату хўрликлар жонимдан ўтар.

Бир кунгина мени маликамсан, де,
Бир кунгина юрай азобдан холи.
Илк бора қўлимни тутган дамлардек,
Менга муҳаббат бер ўтли, самовий.

Бир кунгина менга тоғларни кўрсат,
Қояларга қўнсин кўксимдаги қуш.
Бир кунгина менга баҳорни кўрсат,
Кўксим томирида куртак урсин ниш.

Бир кунгина менга осмонни кўрсат,
Юлдузлар қуритсин кўз намларимни.
Токи, кетар чоғда – қорачўғларда,
Олиб кетай ишким кўкламларини.

МИННАТ ЗАНЖИРЛАРИ

Азобга айланиб кетди кунларим:
Тош бўлди, тош бўлди, кўксим тош бўлди.
Дўст, деб ишонганлар хиёнатидан
Бу қаро кўзларим қонли ёш бўлди.

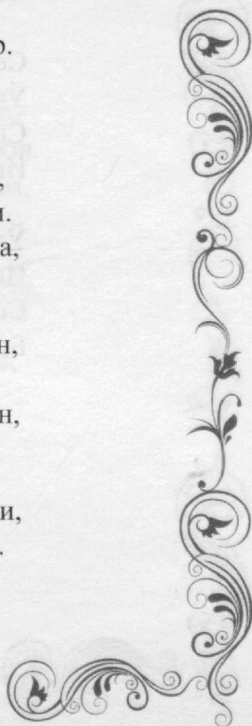
Бу не аламдирки, бор вужудимни,
Миннат занжирлари чирмаб ташлади.
Рухим тупроғида ишонч чечаги,
Эрка бойчечаклар қурий бошлади.

Ул нафис, ул нозик чечак қадларин,
Совук шилдирашиб занжирлар қучар.
Садоқат бобида якто деганлар,
Хиёнат шаробин жирканмай ичар.

Миннат занжирларин совук жаранги,
Вазмин шилдирашиб ўртар жонимни.
Дўст, деб топинганлар ўз миннати-ла,
Хароба айтади хонумонимни.

Ногоҳ дил кўмсаса дўстлар дийдорин,
Чечак кўзларидан тўкилар шабнам.
Миннат занжирининг ҳиссиз қўлидан,
Ўзин қутқаролмай инграйди олам.

Миннат занжирлари – руҳлар кишани,
Мудҳиш туман янглиғ дилни ўрайди.
О, бу ёвуз қисмат! Қурбонлик дея,
Ёвазига ёлғиз умр сўрайди...

* * *

Ўлмадим.

Ярадор кушдек йиқилдим,
Юрак дучор бўлгач сўзлар тиғига.
Бу гал алдаб қўйди мени Юрагим,
Кўзларим ачишиб кетди йиғидан.

Мажолсиз вужудни тикладим аста,
Охиста кўтарди синган Рухим қад.
Юрагим, нозигим, энди чидагил,
Оғирдир бу гал сен олган жароҳат.

Сен тавоф айлаган, сиғинган дунё,
Ўчириб ташлади қалб қайдларини.
Синдирди. Синдирди беҳис, бешафқат,
Ишончингнинг Улкан қанотларини.

Ўлмайсан. Ярадор кушсан. Начора,
Ишончсизлик ёлғиз ўлимга тенгдир.
Сен энди куёшга сиғинолсанг уч,
Боиси – само кенг, бекиёс кенгдир.

* * *

«Сени кечиролмам энди ҳеч қачон...»

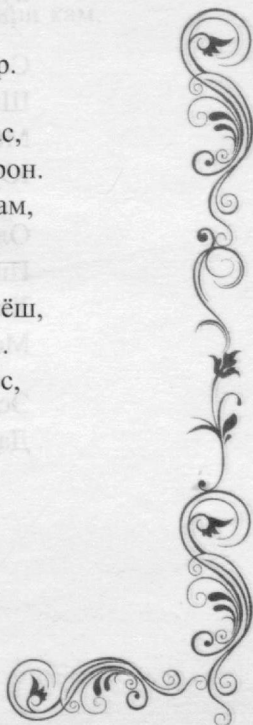
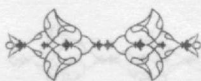
ГУЛРУҲ

«Сени кечиролмам энди ҳеч қачон,
Юрагим бамисли эриб битмас муз».
Қачон қулаб кетди бошимга осмон,
Нечун кўзларимга қаролмайди Куз.

Олтинранг япроқлар қуйлашар маъюс,
Олтин сочларини ўйнайди шамол.
Бир уюм хазонни қисирлаб, босиб,
Ҳаёт одим ташлар, хиссиз, пурвикор.

Тоғлар ҳам бошининг қорини артмас,
Қушлар чуғурлайди шунчалар бийрон.
Ўн саккиз минг олам бошин эгса ҳам,
Энди кечиролмам сени ҳеч қачон.

На бир гина қолди, на рашк, на кўз ёш,
Ўтмиш хотирасин копламоқда қор...
...Ёлғиз қалб тубида ёш тўкиб маъюс,
Бахтиқаро севги титрар умидвор.

* * *

...2a

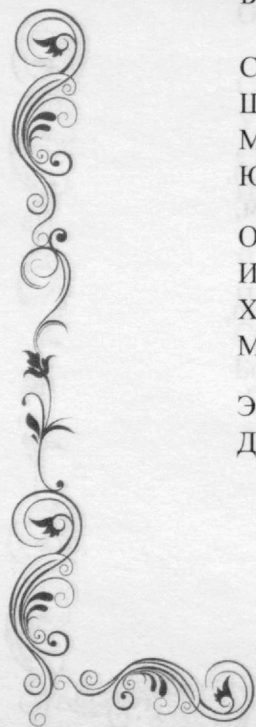
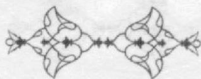
Бир кун ёдингизга тушаман ногоҳ,
Дарвозангиз энди ҳеч ким чертмайди.
Мен сиздан жуда ҳам олисга кетдим,
Узатган қўлингиз энди етмайди.

Кўксимда бир азоб... Аламли оғриқ...
Дўстим қўлларида хиёнат жоми.
Хўплаб сесканасиз... Рангингиз синик...
Бўм-бўш турар дўстнинг кўнгил айвони.

Сездирмайин тигни санчиб юракка,
Шикаста товушда айтиб арзиҳол.
Мен жим эшитаман... Жароҳатли куш –
Юракдан оккан қон бўлмоқда увол...

Олтин хазонларда гувранади Куз,
Ишончимни энди Кузга тутаман.
Ханжар тигидаги қонни артганча,
Мен дўст даргоҳидан мангу кетаман...

Эссиз...
Дарвозангиз энди ҳеч ким чертмайди.

ТЎРТЛИКЛАР

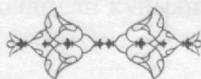
Теграмда мушукдай суйкалиб, сўнгра
Пайт топиб юзимга солгувчи човут.
Нечун соя мисол мени қўймайсан,
Ахир орамизда йўкми тафовут.

* * *

Гул сўровдим, боғларидан тердим тикан,
Дунёсида бир девона – кўнглим экан.
Дунё – бозор. Савдосининг ғавғосида
Бир мири кам, бир мири кам, бир мири кам.

* * *

Бу уйнинг ғиштлари ишончдан эди,
Бу уйнинг устуни эди садокат.
Бу уйни қургандим фақат дўст учун,
Унга қандай кириб олдинг, хиёнат.

ҚУЁШГА ЎТИНДИМ

Ўтиндим.

Ботма, деб.

Бағримни эзма,

Ёлвордим қилганча худонинг зорин.

Садақа қилмоққа имкон қолмади,

Ахир гадо билар гадо аҳволин.

Кафтимдан шувиллаб тўкилмоқда қум,

Дилдираб турибди кексайган дарахт.

Оқаётган нола бунчалар эзгин,

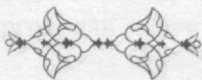
Менга раҳми келиб жилмаяди Вакт.

Қара, майсалар ҳам яшагиси бор,

Ҳамон сукут саклар кўҳна қари тош.

Бутун олам сенга кўзин тикканда,

Бунча ҳам бесабр бўлма-да, Қуёш.

КУЗАК ТИТРОҒИНИ СЕЗАДИ ГУЛЛАР

Кузак титроғини сезади гуллар.
Куёш якин келиб, киздирмас қонни.
Олтиндек беҳилар йўлга мўлтирар,
Увада булутлар безар осмонни.

Куз сувлари оқар. Хаёлчан, хомуш,
Интизор қирғоққа ташламай назар.
Хазонли йўлакда бўлиб фаромуш,
Куз қадам ташлайди маънос, саросар.

Учиб кетаётган қушларга бокиб,
Самонинг кўзлари тўлади ёшга.
Хазонга бош қўйиб «ух» тортар шамол,
– Оҳ, барибир баҳор... оҳ, баҳор бошқа.

Кузак нафаслари маст қилар мени,
Қизғиш нур бағрида яйрайди олам,
Вожаб, тўрт фасл шаробин ичиб,
Олис йўл олдидан қуйманар одам.

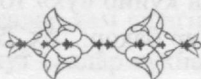

ОШИҚЛИК

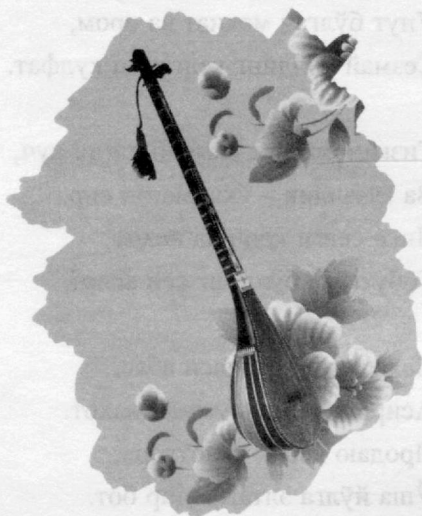
Шамга ошиқ бўлди парвона бир кун,
Ўзин ўтга урди, борлиги куйиб.
Нафис қанотларин аланга кучди,
Дўзахда самовий азобни туйиб.

Мен ҳам парвонадек дўст бўлдим узоқ,
Қалбим қанотларин хўплар аланга.
Наҳот дўзахга мен шунчалар мушток,
Наҳот азоблар ҳам роҳатдир менга?

ЯНГИ ТАРЖИМАЛАР, ДОСТОНЛАР

*Бинафшалар тераман маъюс,
Хаёллар ҳам келмоқда малол.
Гўё ўқиб қалбим дафтарин,
Ошиқ булбул куйлайди беҳол.*

ГЁТЕ

ЯНГИ ҲАЁТ – ЯНГИ МУҲАББАТ

Юрак, юрак не бўлди сенга,
Чалкаш бўлди ҳаётинг қай дам?
Янги ҳаёт эпкинларида
Сен унутдинг ўзлигингни ҳам.

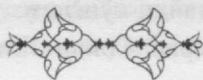
Гўё ўтмиш мисли бир рўё:
Унут бўлди кўҳна муҳаббат.
Унут бўлгач меҳнат ва ором,
Сезмай қолдинг келганин кулфат.

Тизгин билмас қамраб олган куч,
Ва гўзаллик – ўқилмаган сир.
Янги севги қошида наҳот
Тобутгача бўлдинг сен асир?

Наҳот энди барчаси абас,
Асирликка маҳкумман наҳот.
Иродаю кесик канотлар...
Ўша йўлга элтажакдир бот.

Ох, бир каранг ва айланг халос,
Вужудимни чирмаб олган тўр.
Бу сеҳрли, нозик ип аро,
Зўрға нафас оляпман ахир.

Асирликнинг сирли кафаси –
Ноз-истигно билмайди шафкат.
Бадном қилмай, қилмай шармисор,
Кўйиб юбор мени муҳаббат!..

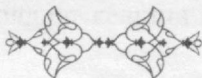

* * *

Ўлтирибман танҳо... ва ёлғиз,
Ўз-ўзимга ўзим хўжайин.
Май истайди кўнглим. Ёлғизлик
Роҳат берар. Сокин. Жим. Майин...

На кимгадир, на кимдир менга
Етказолмас заррача малол.
Ўлтирибман ўтган умриму
Ўзим ҳақда сурганча хаёл...

Хайнрих ХАЙНЕ

* * *

Бир томчи ёш киприкда қалқир:
Кўзларимни қопламиш туман.
Наҳот унут йиллардан нишон
Қолиб кетмиш ушбу қатра ҳам.

Унинг шаффоф ҳамширалари,
Сингиб кетмиш йўқликка мангу.
Аллақачон шодлик, андуҳим
Шамолларнинг канотидадир.

Ва йўқолмиш мовий юлдузлар,
Йилт этган тонг шуъласи мисол.
У юлдузлар – улар қулгуси,
Менинг бахтим эди, эҳтимол.

Оппок ҳарир орзулар мисол,
Севги тутмиш йўқликни макон.
Эй, сен аччиқ андуҳли қатра,
Ҳаётимдан ўчгил бенишон.

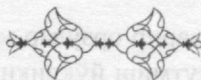

* * *

Баҳор мовий кўзлари ила
Чор-атрофга ташлайди назар.
Бинафшажон – маъсум чечагим,
Гулларингдан ясайин чамбар.

Бинафшалар тераман маъюс,
Хаёллар ҳам келмоқда малол.
Гўё ўқиб қалбим дафтарин,
Ошиқ булбул қуйлайди беҳол.

Ҳа, қалбимнинг нозик ҳисларин,
Сезган булбул чекмоқда фиғон.
Назаримда қалбим сирини,
Аллақачон билади ўрмон.

Анна АХМАТОВА

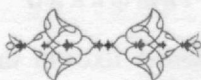
* * *

Сен ҳамиша сирли ва янги,
Мен тобора эгмокдаман бош.
Севгинг учун эй, бешафкат дўст,
Оташларга беряпман бардош.

Куйламоқ ва табассумни ҳам,
Ибодатни ман қилдинг хатто.
Бу дунёни унутдим буткул
Сендан мангу тушмай деб айро!

Бегонаман ер, осмон учун,
Яшаяпман куйламай бошқа.
Дўзах, жаннат қошида туриб,
Озод рухим солдинг оташга.

декабрь 1917 йил

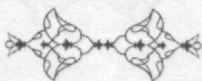
Ёҳан Еллас ШЛЕГЕЛЬ

БИНАФША

Нафис, мовий кўйлагин кийиб
Майсаларга жилмайиб қўйиб,
Танга миллий либосин кийиб,
Бўй чўзади ердан бинафша.

Ё чашма, ё анҳор бўйида,
Гўзал гуллар ўнгу сўлида,
Баҳоркизни ушлаб қўлидан,
Бўй чўзади ердан бинафша.

Баҳоройнинг тўнғич боласи,
Шодликларнинг нафис дояси.
Ибтидонинг мағрур қояси –
Бўй чўзади ердан бинафша.

Николаус ЛЕНАУ

БИНАФША ВА КАПАЛАК

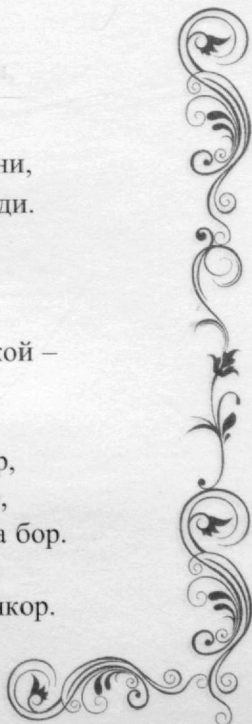
Сойнинг қирғоғида — чекка овлоқда,
Бинафша сездирмай таратар ифор.
Ҳавога таралар баҳор бўйлари,
Нафис нафаслар ҳам бинафшага хос.
Қанотлари титраб тепалик оша,
Бинафша қошига келди капалак.
Толикқан қанотин тушириб шу он,
Бинафша қошида бўлди у меҳмон.

Ка п а л а к :

Сенинг гуллашингда кўрмадим маъни,
Гулларингдан ҳеч ким роҳат кўрмади.

Б и н а ф ш а :

Ҳеч кимнинг нигоҳи тушмаган бу жой —
Менга ватан эрур, мен учун сарой.
Беҳудага гулламасман хойнахой...
Дафқир-дафқир чўпон ёнимга келар,
Хуш бўйимни искаб қувончга тўлар,
Сўнг дер: Бинафшадек чечак қайда бор.
Поёнсиз қир-адир, сўлим ўтлоқлар
Кезсам-да йўк бундай санам мафтункор.

Капалак:

Кимсасиз ўтлоқда, зулмат қўйнида
Сен гулмас, рост сўзим, сен бир соясан.

Бинафша:

Мени кўрган чўпон шод эрур беҳад.
Кимсасиз оламда гуллайман карахт.
Куёш нурларида яйрайман сокин
Ва шунда қабримни топаман барвакт.
Мен учун...

Шунинг ўзи бахт.

Ҳанс Магнус ЕНЗЕНСБЕРГЕР

ГУЛЛАР БАЙРАМИ

Мен гулларни совға қиламан,
Ер кўксига уруғ сочаман.
Мен гулларни ердан ундириб,
Она замин ҳуснин очаман.

Мен гулларни йиғаман аста,
Чечакларни тераман шодон.
Мен гулларни узсам бандидан,
Инграб йиғлар бошимда осмон.

Мен гуллардан чамбар тўкийман,
Гулдасталар ясайман шоша.
Сархуш-сархуш хаёл сураман,
Мен уларни кўксимга боса.

Табиатни уйга элтаман,
Уй гулзорга айланар аста.
Нозик, нафис, катта ва кичик,
Гулдасталар ясаб бирпасда.

Кучоғимни тўлдириб, кувнаб,
Гулдан тўшак ясайман яйраб.
Мен гулларни гулга улайман,
Гуллар сочин қўяман тараб.

Мен гулларни боғлайман ўйчан,
Яшил ўтлар кўшиб қўяман.

Мен уларни тўйиб хидлайман,
Яшил туйгу ила севаман.

Сарвқомат, хушбичим гуллар
Гулчамбарга айланар бул дам.
Мен гуллар-ла нафас оламан,
Гул бўйидан яйрайди танам.

Мен бу гулга лабим босаман,
Мен бу гулни қиламан совға.
Мен бу гулни унга бераман,
Ва элтаман унинг пойига.

Мен гуллардан занжир ясайман,
Кучар уни хушқомат гуллар.
Бошдан-оёқ гуллар занжири...
Чирмаб олар энг хушбўй куллар.

Гуллар менинг гўзал либосим,
Гулдан либос ҳадя этаман.
Мен гул ила исён қиламан,
Мен гул ила мактуб битаман.

Мен гулларни ярадор қилгум,
Мен гул ила бергум жарохат.
Шароб, гуллар, тамаки, емак...
Гуллар – умид, гуллар – бу токат.

Гуллар ила бераман озор,
Гуллар ила сеҳр этаман.
Сўзлар ила ларзага солиб,
Гуллар ила бўса тутаман.

Гуллар ила кучаман, ёраб,
Мен айтган сўз титрокка солар.
Мен гулларни юлиб ташлайман,
Хушбўй барглар кафтимда колар.

Мен самодан гуллар тераман,
Ва гулимга бераман танҳо.
Еру кўкда байрам бўлади.
Гуллар – занжир, гуллар бу – дарё.

Гул занжири – қўлларим боғлар,
Гул занжири қўлин тутати.
Мен сўзлардан ясаган чамбар,
Сеҳр ила уни кутади.

Унга нафис гуллар бераман,
Севгим гули. Нозик гулдаста.
Улар ичган меҳрим сувини
Ва барқ урган ишкли оташда...

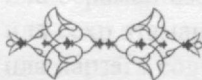

Бартхолд Ҳенрих БРОКЕС

* * *

Марҳаматли, меҳрибон Танграм...
Яна нурга тўлди коинот.
Нам ва иссиқ замин кўксида
Яна қайта уйғонар ҳаёт.
Ер қалбидан унган майсалар
Хаёлингни кўкка элтади.
Бу ўткинчи мезбон дунёга
Гуллар келиб, яна кетади.
Унутилган, какрок ер йиғлар
Умид бориб урилар тошга.
Гуллар келиб, гуллар кетади,
Умидини тутиб куёшга.
Ижодкор, кел, ҳоли қўй мени,
Қара, гуллар яна чўзар бўй.
Менга гуллар бахш этар қудрат,
Бир гулларки... Гўзал, парирўй...

Йозеф фон АЙХЕНДОРФ

БОЙЧЕЧАК

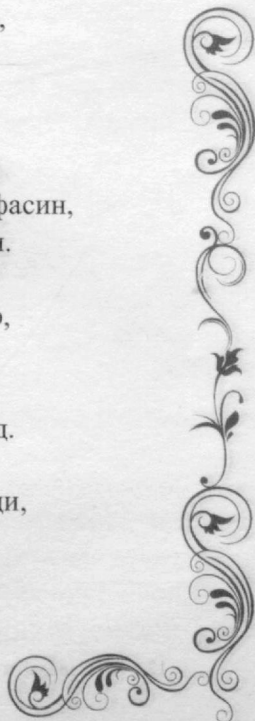
Тунни энтиктирар гўзал бир наво,
Боғ сохир наводан сархушдир чунон.
Илик ҳаволарда кезади умид:
– Гўзал бойчечагим, уйкудан уйғон!

Дилбар дақиқалар сенгадир мушток,
Эҳ, яна қайдадир кимдир сенга зор.
Дунёга куй мисол бўсалар йўллаб,
Бойчечак пойида гуллайди баҳор.

Камалак рангида таралур овоз,
Келажак умидга очади оғуш.
Сўнгги кор қаҳратон кишининг нафасин,
Жим ютиб чўққида эрийди хомуш.

Қуёш нурларида жилға бўлар кор,
Дала, боғлар уни кутишади шод.
Шоирлар кўксида уйғонар олам,
Майсалар қабр узра кўтарар фарёд.

Куртаклар шивирлаб титраб туради,
Баҳор нафасига тўлади дунё.

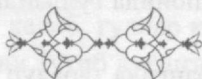

Паул ЦЕЛАН

* * *

Олис далаларнинг мусофир гули...
Заъфаронгул маъюс, меҳмон кутади.
Юлдузли тунларни у кўрганча туш
Маъюс қисматидан мактуб битади.
Стolni безайди унинг жамоли,
Заъфарон юзида ўйнар соялар.
Нозик вужудини адл тутишга,
Ўлғиз ёрдам берар унга поялар.

Буюк ўзбек шоири ва мутафаккири

Алишер Навоий таваллудининг

550 йиллигига бағишлайман

ХИЗР БУЛОҒИ

Достон

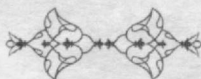

Шарифахон, синглим!

Гоят гўзал достон ёзибсиз! Раҳмат! Буюк бир халқнинг даҳосига эҳтиром шарофати билан ҳаммамизнинг дилимиздаги изтиробларни, унут бўлган хаёллару беамал қолган орзу-умидларни, муҳими, аччиқ армонларимизни бир шода дур каби тизибсиз. Унинг ҳар бир донаси кўз ёшларимиз каби тиниқ ва беғубордир. Умидимиз Навоий ҳазратларининг даҳоси янглиғ пойдор бўлиб кўриниб турибди. Айникса, сатрларда она қалби, аёл меҳри, унинг чексиз самимияти, куюнчақлиги муҳрланган. Шеърий маҳоратингиз камол топмоқда экан – муборақ бўлсин. Бу йўлда сизга тағин ҳам инжа санъат тилайман. Достоннинг номи ҳам теран, маънили. Баъзи тилакларимни ўрни келганда айтарман. Ҳозирча эса табриклайман.

Абдулла ОРИПОВ,

13 июль 1991 йил.

БАҒИШЛОВ

Ҳар тонг уйғонаман: бир мўъжизани энтикиб-энтикиб кутган юрагим хайрат-ла калкиган нигоҳларини дераза ортида гувиллаб ётган интиқ бир дунёга ташлар хотиржам. Бўртган куртакларнинг бўғзидаги сўз, тулпор ёлларининг асов эпкини, лолақизғалдоқнинг ўжар ёлқини, шўхчан шаббоданинг қайсар қўллари, чучмўманинг маъюс қарашларидан топа олмайди у кутган дунёни... Қартайган толларнинг вазмин шивири, ўсмир новдаларнинг дағал сўзлари, гунчаларнинг титраб бош эгишлари, атиргул лабида тошган хандалар у кутган сохирдан бермайди дарак. Кўнгил кўзларини босган мудроқ тўр, юрак кунжларига жойлашган маъжун бу сирли дунёнинг эпкинларидан бахраманд этмокчи эмас РУҲимни ...

Тўлғаниб, инграниб ётади юрак, локайдлик тўрининг панжаларида ўзи кутган ИШҚдан жуда олисда ... У кутган мўъжиза қайларда ўзи? Ҳар тонг субҳи содик этакларига нега у боладай келмас эргашиб?

Ҳар тонг юрак – ўжар, бетизгин бола – ўзи кутган ИШҚни қаршилай дея, дераза қанотин очаверар ланг... Ва шунда фалакдан ёғилар-да нур, нурларга беланиб бир сирли оҳанг, юракни бағрига босар охиста. Юрак энтикади, кенгайиб кетар, ўзи севиб, суйиб, минг бор термулган, қуёш нурларига минг бор чўмилган жилвали, эркали уфқ сингари.... Туркий жиллоларда товланган оҳанг – буюк тафаккурнинг буюк қўшиғи – «ҚАРО КЎЗИМ», дея суяр юракни... Бу қўшиқ қаноти силкингани он, минглаб фаришталар дувва кўзғалиб, ипак қанотларин елпиб, ноз ила кўнгил бўстонида кўзғар ғалаён. Юракни занжирлаб, кийнаб ётган тўр – эрк-

нинг ёвуз, қорадил кушандаси парчаланиб кетар майда ва майда... Энди гувиллаган интиқ бир дунё юракнинг пойига инграниб келиб, сочиб юборади бор дардларини...

Бўртган куртакларнинг бўғзидаги сўз кескирроқ жаранглар тун оғушида, энди изғиринга юзма-юз, дадил...

Туркий жилоларда товланган оҳанг – буюк тафаккурнинг буюк қўшиғи – «ҚАРО КЎЗИМ», дея суйган юрак тулпор ёлларининг асов эпкини ила коришиб, ўжар ёлқинла ва шамолнинг қайсар қанотларида ЭРК ни уфқларга элтар беҳадик...

Қартайган толлар ҳам энди хотиржам, ўсмир новдаларнинг дағал сўзига кулок тутадилар бежавотир, тинч... Гунчалар титрамай қўядилар-у, атиргул хандасин мўмин ва ювош бир четда ҳавас-ла кузатадилар...

Юрак кунжидаги минг кўзли булок – асрлар ошарок кўзин тош босган – ҳисларнинг мусаффо, эрка булоғи – кўнгил боғларига оқарлар ювош...

Оҳанг оқаверар ҳар субҳи содик, кўнгил кўзи ярқ-ярқ очилаверар, халқнинг кўзидаги мудроқ уйқу ҳам таркалар оҳиста туман сингари...

Шунда инжиқ РУҲИМ шодликдан титраб, кўзидан дардларнинг сели тиркираб, нурли пойингизга қўяди сокин, давр шамолида оқарган бошин... Сўнг тавоб айлайди беш аср оша нурлар тўлқинида ҳилпираб келиб, оламни нурларга чайиб олувчи бебаҳо дур бўлмиш хуш каломингиз... Этакларингизни кўзга сурар-у, падарни кўрганда дилда борини тўлиб-тошиб баён этгувчи мунглиг бир ғариб фарзанддек сўз бошлар аста:

* * *

Мир Алишер ҳазратлари фалакнинг гардиши бирла ўзи яққалам қилган туркигўй тупрокка куёшдек яркираб қадам қўйди. Бепоён кенгликда бир туп ям-яшил дарахт куёш ила сўзлашмоқчидай, сирли шовуллаб кўкка юз тутган эди. Дарахт пойида эрса ажиб чашма андоқ мавж ила чулдираб кайнаб ётарди.

– Вожаб, – хаёлга толди ҳазрат. Нечун бу қадар ҳудудсиз кенглик... Ва анинг кўксида ёлғизгина дарахт? Ўзга дарахтларга не бўлубдур, нечун бу ёлғиз дарахт ҳам сирга, ҳам ҳасратга тўлубдур... Бу қандок чашмадурким, тўлқинларининг мавжи бўлак? Толиқдимму, бир нафасгина шу булоқ бўйинда ўлтирай!

Ҳазрат бир зумгина хаёлга толди,
Ул улкан дарахтга суянақолди.
Кимсасиз кенгликда бағри увишди,
Кўзи олисдаги шарпага тушди.
Қуёш сели бот-бот жимиралаган дам,
Зўрға судраларди бир жуфт соя ҳам.
– Ажаб, ул саробму, кўзумга тўлур,
Бу сокин кенгликда одам не қилур?
Ҳазрат таажжубин бир зум унутди:
Кўрган манзарадан яқосин тутди:
Ташналик комида ёна ва ёна,
Зўрға одимларди паришон она.
Қўлида ингранган гўдак бор эди,
Гўдак нелардандир бекарор эди.
Азоб чангалида қийналарди жон,
Гўдак чехрасидан қочган эди қон.
Узун киприклари билониҳоя,
Солган эди рангпар юзига соя.
Бу мурғак вужудга назар солган он,
Ҳаттоки тош юрак бўларди вайрон.
Ҳазрат ногоҳ титраб ўрнидан турди,
Паришон аёлнинг қошига юрди.
Бўғзига аламлар тўфони тошиб,
Гўдакни илкига олди у шошиб.
Деди: «Жигарбандим, кўзимнинг нури,
Юрагим мулкининг эй, танҳо дури!
Мен кўкка кўтарган туркигўй тилим,
Қаламим эгаси, эй жажжи элим!
Шу тупроқ соҳиби, юртнинг сарвари,
Ҳаёт ганжинасин тоза гавҳари.

Хали айтолмаган сеҳрли сўзим,
Кони жонга пайванд, эй кора кўзим!
Бу не синоатки, бўлиб қолдим лол,
Киприк кўтаролмай, ётибсан беҳол?»
Булок мавжларидан таралгач эпкин,
Хорғин она олди астагина тин.
Булок сувларидан ҳовучлаб олди,
Ютокиб-ютокиб симира қолди.
Гўдак лабларига томчилатди сув,
Кўз ёшлари сувга томганича дув.
Бу хол жисму жонин қакшатиб яна
Шоир юрагига солди пўртана.
Деди: Қайдин келиб, қайга кетурсиз,
Бу кимсасиз чўлда танҳо нетурсиз?
Борми бошпанангиз, турар жойингиз,
Куёшингиз борми, борми ойингиз?
Юлдузингиз борми, борми боғингиз,
Кўксингизни баланд қилган тоғингиз?
Аллангиз айтгани тилингиз борми,
Яхши-ёмон кунда элингиз борми?
Бағрингиз бут эрса, ташнаю бедор,
Нечун бу саҳрода кезасиз зор-зор?
Фалак не гуноҳни қисматда битмиш,
Қай кас сизни йўқлик юртига элтмиш?»
Аёл кўз солсаки, бир нуроний зот,
Кўзларида азоб солганча фарёд.
Бир мунис оғадек аҳвол сўрайди,
Дардларингни айт, деб савол сўрайди.
Хорғин мижжалари бўлганича нам,
Аста сўз бошлади шунда аёл ҳам:
«Эй, куёш рухсорли, табаррук инсон,
Дардим тингламокка гар бўлса имкон.
Дардлари дарёдай тўлиб юрибман,
Бошимни тошларга уриб юрибман.
Бу узун қиссамнинг ғамдир дояси,
Бу чексиз аламнинг йўқ ниҳояси.

Ҳаётим – шу ваҳший кенгликдек карахт,
Умидим – ундаги шу ёлғиз дарахт.
Қисматим – милтиллаб ёнувчи чироқ,
Кўзим ёшларидир бу бийрон булок.
Боиси: гўдагим хастаю нолон,
Гўё калхат илган шўрлик полапон.
Туну кун азобдан қарори йўқдир,
Она демоқликка мажоли йўқдир.
Бир қаттол хасталик чанғалида у,
Чечакдек кун сайин сўлиб борадир.
...Мен бир ғунча эдим, шабнамдек тоза,
Хусним эллар ичра эди овоза.
Юртимда кийикдек югурган чоғлар,
Кучга куч қўшарди асл тупроқлар.
Боғлар шарбатларга тўлиб ётарди,
Гуллар шоду хандон кулиб ётарди.
Қушлар олисларга учиб кетмасди,
Ўзга чаманларга қўшиқ битмасди.
Баҳор чоғи – илик узилди чоғлар,
Жонга малҳам эди турфа гиёҳлар.
Ҳосил мўллигидан қадди бўлиб дол,
Қизариб ётарди чўнг шафтолизор.
Тандирдан узилиб даста-даста нон,
Меҳмонга мунтазир файзли дастурхон.
Она юрагига солмай нолалар,
Кийикдек югурук эди болалар.
Ой нурлари ёгган соҳилларда-ку
Ўйнаб юришарди бедард, беқайғу.
Сўнг ширин аллалар тинглаб, вақти чоғ,
Ухлаб қолишарди қучишиб иноқ.
Мен ҳам бир хонадон бекаси эдим,
Суйган юрагимнинг эркаси эдим.
Инсон билмас экан, қисматда не бор,
Бир пайт терс айланди чархи кажрафтор.
Сиру асрор тўла замон айланди,
Айланганда ҳам кўп ёмон айланди.

Шайтон юракларда ғавго бошлади,
Миллат орасига нифок ташлади.
Шайтонлар минг фитна тузавердилар,
Энг сара гулларни узавердилар.
Не-не тилло бошлар кесилиб кетди,
Қабрлари пинҳон босилиб кетди.
Энг улкан чинорлар ўтин бўлдилар,
Алангаси пинҳон тутун бўлдилар.
Бу тилло тупрокда қиёмат кўпти.
Шайтон сотқинликнинг юзидан ўпди.
Асл булоқларнинг суви айнади,
Тилло тупроғимнинг шўри қайнади.
Дарёлар буралиб окмайин қўйди,
Инсон бир-бирига бокмайин қўйди.
Энди соф ҳаволар бу тонг-ла маҳшар,
Бошимиздан қуйди минг турфа захар.
Оналар даладан келмай қўйдилар,
Ўдаклар қулундай елмай қўйдилар.
Бир пайт аёл эрса муҳаббат гули,
Энди номи бўлди тириклик кули.
Улар ўттизида ўтин бўлдилар,
Армон водийсида тутун бўлдилар.
Бир пайт висолига Мажнун бўлган зор,
Тупрокка тенг бўлди Лайлидек дилдор.
Заҳар гул вужудни аямай ўйди,
Бола она сутин эммайин қўйди.
Аёл қалъасига путур кетган он,
Дод, деб сохилини тарк этди уммон.
Аёл қурийверди, уммон қурийди.
Ёраб, сув ичинда балик чирийди.
Еру кўкни тутди бир унсиз фарёд,
Аммо топилмади халоскор бир зот.
Саноксиз ўдаклар бекафан кетди,
Йўқлик саҳросига беватан кетди.
Сут ҳиди анқиган баҳодирларим,
Бобурларим менинг, ох, бобурларим.

Хусн мулкларининг тоза гуллари,
Шу тупрокнинг жажжи, йўқ булбуллари.
Бугун шу кенгликда ётишар қатор,
Улар орасинда тўртта ўғлим бор».
Она уҳ тортди-ю, қусди лахта кон:
– Ҳазрат, бу кенгликмас, бу... бу... қабристон.
Бунда ётган чечак саноғин билмас,
Ҳамон келадурлар, адоғин билмас.
Хасталик ҳар лаҳза йўлга чиқади,
У она-болани дарров йикади.
Унинг либослари ранго-рангу, мўл,
Сарикдур, терлама, камқонликдай кўл.
Ажал ушбу кўлни шимириб тўймас,
Қонли ханжарини кўлидан қўймас.
Қаршингизда ётган сўнгги мадорим,
Оллоҳдан тилаган сўнгги оҳ-зорим.
Инграб-инграб, кўкка ўрлаган нолам,
Ҳаётим чироғи – бешинчи болам.
Тўрттасини тупрок бағрига олди,
Менинг юрагимга ажинлар солди.
Хасталик ҳаводан, тупрокдан юкар,
Нопокдан юқади, япроқдан юкар.
Тамагирдан юкар, песдан юқади.
Эркак шаклидаги ҳездан юқади.
Донолар бу ҳолдан ожиз туради:
Ҳамон ҳаром касри гулга уради.
Улкан ҳаром юки тупроққа тушди,
Энди икки нисбат ёмон коришди.
Лек бу ҳолдан ҳеч ким чекмайин ситам,
Ҳамон яшайдурлар бахтли, хотиржам.
Нетай, сўнгги гулим сўлиб бормоқда,
Қорачўғида нур сўниб бормоқда.
У энди гиёҳдек йиқилиб борар,
Парча бағирчаси титилиб борар.
У бийрон кушчадек сайраб юарди,
Жоним пардасида яйраб юарди.

Жароҳатларимга ягона малҳам,
Сўнгги умидим ул жайрон ўғилчам.
Яна каттол дарднинг комига тушди,
Яна ғам-аламнинг домига тушди.
Энди ситамларга килолмам тоқат,
Мен бир қуриётган бечора дарахт.
Кунни тунга, тунни тонгга улайман,
Ёлғиз Оллоҳимдан мадад сўрайман.
Бу тун ҳам бошида ўтирдим бедор,
Бу тун ҳам бошида йиғладим зор-зор.
Шунда айна тонг ҳам ёришаётган дам,
Хобимга кўриниб бир нурли одам,
Дедиким: «Тур бўтам, ғамларинг кетди,
Нолаи зорларинг худога етди.
Эрта тонгда туриб, тезроқ йўлга туш,
Парвозга шай бўлган мисоли бир қуш,
Хаста гўдагингни бағрингга босгин,
Йўл анжомларингни ёнингга осгин.
Эса бошлаган дам шамол сар-сари,
Йўл олгин кенгликлар водийси сари.
Аммо ҳолдан тойиб йиқила кўрма,
Тушкунлик чоҳига тикила кўрма.
Қуёш ёндирса-да, ҳоритса йўл ҳам.
Орқага қарамай, кетавер илдам.
Ота-боболаринг ёд айлаб йўл юр,
Уларнинг руҳини шод айлаб йўл юр.
Алла айтган чоғинг эслаб юравер,
Айтолмаган чоғинг эслаб юравер.
Гуноҳингни бир-бир ёдингдан ўтқар,
Савобингни бир-бир ёдингдан ўтқар.
Куйган чоғларингни эслаб йўл юргин,
Кулган чоғларингни эслаб йўл юргин.
Мумтоз ғазалларни айтиб йўл юргин,
Армонларингни байт айлаб йўл юргин.
Юртингга толелар тилаб йўл юргин,
Қасрлар, сомелар тилаб йўл юргин.

Кексаларга имон тилаб йўл юргин,
Эркакларга виждон тилаб йўл юргин.
Тилсизларга тилин тилаб йўл юргин,
Жоҳилларга билим тилаб йўл юргин.
Кетавер, Каъбада одамлар бари,
Шайтонга тош отган одам сингари.
Гўдагингга умр тилаб йўл юргин,
Қошу кўзларини силаб йўл юргин.
Ногоҳ, сен манзилга етган ўша вақт,
Кўзингга ташланур улкан бир дарахт.
Ул сирли водийда ягона хокон:
Мағрур ва бақувват, яшилдур чунон.
Кўзинг тушган захот яйрайди жонинг,
Жимирлаб оқади томирда қонинг.
Азоб вужудингни тарк эта бошлар,
Гўё юрагингга қўнар қуёшлар.
Дарахт томирларин ўпиб дудоғи,
Пойида қайнайди Хизр булоғи.
Мангу барҳаёт у – яшиллик туғи,
Аждодларимизнинг барҳаёт руҳи.
Ҳар катра томчиси жонингга даво,
Туркий лисондир у – тоза, мусаффо.
Тўлкини жимирлаб, кўзингни олур,
Бағрингда бир сирли эпкин кўзғолур.
Бемор гўдагинг ҳам айлагил сероб,
Ва Ҳазрат пойини айлагил тавоб.
Гўдагинг шул дамдан кучга тўлгуси,
Авлодларинг дарддан халос бўлгуси...»
Бир илоҳий қувват жонимни элтди:
У... оппок нурларга қўшилиб кетди.
Мен эса... бир сирли мададга тўлдим,
Сўнгги кучим ила манзилга келдим».
Беҳад мутаассир бўлганча Ҳазрат:
– Исминг не, қизим! – деб сўрдилар факат.
Она лабларидан учди шу калом:
– Гўдагим Фарҳоддур, ўзим... Дилором...

Мир Алишер ҳазратлари бир сўз демай, энтикиб-энтикиб кайнаб ётган булоқдан кўз узмадилар. Шунда кулоқларига аллақандай сас – темир жаранги урилгандай бўлди. Атрофга қарадилар: ҳеч ким йўқ. Ногоҳ узоқдан карвон кўзга чалинди. Аммо юк ортилган теваларни бошқарувчи карвонбоши йўқ эди. Карвон ортида эса... қўлларига кишан солинган бир аёл келарди...

Карвон ўз йўлидан кетиб борадур,
Юкини жимгина элтуб борадур.
Кишан занжирлари жаранглаган тоб,
Тевалар юришин айлайди шитоб.
Аёл ўтаётиб айтди майлини:
– Бобо, сувингиздан ичсам майлими?
Ўзим ичай десам, қўлимда банд бор,
Қўлу оёғимдан кетган ихтиёр.
Бир қултум сув ҳаёт берсин жонимга,
Сўнг тинчгина етай ўз маконимга».
Ҳазрат сўз айтилмай, лол қолди бу дам,
Расо қоматлари дол қолди бу дам.
– Фалак, бу ишингдан кўнглинг тўлурми,
Аёл қўлинда ҳам кишан бўлурми?
Бу кенглик водийси сирлар коними?
Ё чигал қисматлар паноҳбоними?
Кўрганим ўнгмикан, ё тушми, ҳайҳот,
Қайга бошлаб кетур мени ҳаёлот?
Сўнг деди: ҳолингдан бизни аён эт,
Кишан сирларини бир-бир баён эт.
Нечун қисматингда бунчалик қаро,
Гул умринг ўтмоқда кишанлар аро?
– Қисмат хаттотидан хатолиғ ўтмиш,
Менинг қисматимни қарода битмиш.
Асли гўдаклигим аламга маҳкум:
Ҳануз билолмайман, ота-онам ким?
Мендан юз ўгириб ташлаб кетмишлар,
Йўргакка бир парча мактуб битмишлар.
Ёзибмишким: бизни шармисор этар,

Оломон ичинда бизни хор этар.
Кимга керак эрса, индамай олсин,
Майлига, савоби фарзанд килолсин.
Демишким: кўпларку фарзанд гадоси,
Бизлар учун эса ёшлик хатоси...
Мен эрсам – бир умр қисмати қаро,
Ўсдим ўзим каби гўдаклар аро.
Она қўлларига зор бўлиб ўсдим,
Ота қўлларига зор бўлиб ўсдим.
Тунлари алладан узоқ ухладим,
Сут хидидан бўлиб йироқ ухладим.
Илк сўзимни тинглаб кетди шамоллар,
Йўқлик сари уни элтди шамоллар.
Тунда оймомага суқланиб бокдим,
Онам, деб, кўз ёшли дарёда окдим.
Байрам кунларида зор бўлиб кутдим,
Бу оламда гоҳ йўқ, бор бўлиб кутдим.
Кундуз ёстиғимда қуёш ухлади,
Тунлар ёстиғимда кўз ёш ухлади.
Узун сочларимни ўрмади ҳеч ким,
Кўзмунчок ҳам тақиб қўймади ҳеч ким.
Ёнимиздан ўтса бахтли оналар,
Йиғлаб қолаверди етимхоналар.
Ортимдан сўроқлаб ҳеч ким келмади,
Лоақал қўйлак ҳам олиб бермади.
Ҳайит кунлари ҳам ёд айлашмади,
Йўқларни ҳам йўқлаб дод айлашмади.
Ёлғиз суянчимиз – ягона паноҳ,
Топганимиз бўлди шу она тупроқ.
У ҳам ўзимиздек ўксик, азобли,
Тажанг ва толикқан, кўзлари хобли.
Беором, камбағал, битмас юмуши,
Бошида минг-минглаб етим ташвиши.
Қайга кадам босмай, на алик, салом:
Таъқиб айлайверди етим деган ном.
Ох, бундай қисматнинг юклари оғир,

У нозик бўйинни бўғиб турган гул.
У кўнгил чечагин кушандасидир,
У ёвуз қисматнинг шум хандасидир.
Ярим ўликлигу ва ярим ҳаёт,
Нақ учиш чоғида қирқилган қанот.
Кўзим гавҳарига жо бўлган алам,
Энди ёзганида шарт синган қалам.
Ёраб, улғайдим. Дил армонга тўлди,
Бир ёруғ умидлар туғилмай ўлди.
Ўсдим. Қалби мажрух, умиди хаста,
Нигоҳлари маъюс, бағри шикаста.
Сўнг дўстлар орттирдим куз гулидек жим,
Насл-насаблари мендек номаълум.
Сўнг илк бор май ичдим ва бўлдим сархуш,
Худди кўрган каби гўё сирли туш.
Олам кўз ўнгимда очди турфа ранг,
Бағрида минг алдов ва маккор оҳанг.
Жисмимни минг турфа йўлга бошлади,
Кўринмас занжирга чирмаб ташлади.
Шунда ҳам ҳеч кимса ҳолим билмади,
Билса ҳам мен учун парво қилмади.
Мен эса ким эдим? Асли эдим ким?
Ҳаромзода гўдак – тирик бир етим.
Оккуш машиналар келиб-кетдилар,
Яна маконига кушдек етдилар.
Уларнинг дунё-ла йўқ эди иши,
Ўйлашга арзимас етим ташвиши.
На дину имондан кўрқмасди улар,
На етим армондан кўрқмасди улар.
На миллат дардини елкага олган,
На савоб хиссидан жиндек уялган.
На ўз тукқан элин кадр этади,
На она тилида бир сўз битади.
Тиллога кўмилиб яшайди улар,
Сутларга чўмилиб яшайди улар.
Пул учун сотганча дин-имонини,
Хасталарга бермас бурда нонини.

Уммон қурийверса, не ташвиши бор,
Ҳақиқат топталса, нима иши бор?
Туну кун айш суриб, ичиб бодалар,
Жамиятга берар ҳаромзодалар.
Бир кун... яна бир ул қаро кунда,
Юлдузларсиз осмон, зулматли тунда.
Осмон булутлардан кийганда кафан,
Қалбим ғам-андухга тўлиб дафъатан.
Дераза ёнига келиб ўлтирдим,
Сарғайган ҳазонлар тўкилганда жим.
Сукут оғушида ғарқ бўлиб олам,
Қотиб ухлаб қолгач чигирткалар ҳам,
Итлар ҳам улимай қўйган ўшал он,
Ҳузуримга келди нотаниш меҳмон.
Кийимлари қора, қошлари қора,
Мунг тўла нигоҳдан юрак садпора.
Кириб келди маъюс, гўёки хаёл,
Сочлари оқарган, ғамбода аёл.
Менинг юзларимни силаб кўришди,
Ўзимга саодат тилаб кўришди.
Нигоҳи бағримда бир олов ёқди,
У нечундир менга тўймайин бокди.
Киприклари таниш, кўзлари таниш,
Мулойим оқувчи сўзлари таниш.
Чехра чизиклари, дудокда пинҳон
Кулги яширинган – мунча кадрдон.
Ҳайрат юрагимнинг буржида қотди,
Қалбимдаги ғашлик ортгандан ортди.
Дедим: қай сир сизни бунга кетурди,
Менинг бундалигим кимлар етурди?
Нечун қийналасиз, недур муддао,
Янглиш хонадонга келибсизми ё?
Сизни не сир бу ён бошлаб келмишдир,
Қаро кўзингизни ёшлаб келмишдир?
Нечун бошдан-оёқ либосдур қаро,
Кезасиз вайруну ва мотамсаро.

Аёл кўзларидан сачраб кетди дур:
– Қизим, ширин сўзинг учун ташаккур.
Хаёт тўфонида сарсон кемаман,
На эрлиман ва ё на мен беваман.
Сендек айни гулдек яшнаган ул чоғ,
Менинг қисматимга қўйишган тузоқ,
Бир нафс бандасин панжаларида,
Маккор хирс кўлининг хандаларида,
Умрим гулларининг барглари тўзди,
Ул ёвуз бандимдан аямай узди.
Бир мен эмас бахти топталган жонлар,
Қурбонлар мўл эди, беҳад қурбонлар.
Ғунчалар қуёшга беҳад зор эди,
Унинг нурларидан умидвор эди.
Эвоҳ, ҳар бирини узиб олишиб,
Нафис баргларини лойга қоришиб,
Отиб кетардилар ё боғ, ё тоққа,
Ё кўлга ва ёки жирканч ботқоққа.
Минг турли кийноққа солишар эди,
Товушидан роҳат олишар эди.
Сўнгра бирдан изсиз кетарди қурбон,
Йўқлик дунёсига етарди қурбон.
О, бундай разиллик жазога лойик!
Аммо кўр, қар ва гунг эди ҳалойиқ.
Бундай ёвузликдан тўлди паймона:
Бироқ, вужудимда бахтсиз гумона.
Кун сайин ўзини билдира борди,
Жирканч қисматимни меҳрга қорди.
Минг турли ҳаёллар бағрим этди чок:
Лек мен уни қилгим келмади ҳалок.
О, у қандай муҳтож эди онага,
Уни ташлаб кетдим етимхонага.
Йиғладим, борлиғим ғамга ўрадим,
Худодан мурғакка шафқат сўрадим.
Аммо у... гўдақдан қилганича ор,
Этак силтаб чиқиб кетди бадқирдор.

Кейин не ғунчалар пайхон бўлдилар,
Ёвуз панжасида қурбон бўлдилар.
Аччиқ қисматлардан қолиб нишона
Бағрин очаверди бу етимхона.
Билмам, бу даргоҳда неча минг-минглар
Адашиб юрадур ака-сингиллар?
Мен эрсам... бахтимдан жудо қилганни,
Умр йўлларида гадо қилганни,
Бутун умр таъқиб айлаб юрибман,
Ажал қалхатидек пойлаб юрибман.
Уни кутиб олмиш қайси остона,
Унга бағрин очмиш қай битта хона.
Бари менга бешта панжамдек аён,
Билсанг, ғазабланса гар она арслон,
Кўп қисматлар фоже топгуси яқун,
Чунки, хун ўзи-чун талаб қилар хун...
... Мен аёлга бокиб, бошдан учиб хуш,
Ўлтирсам пастликда тўхтади оққуш.
Қадамлар товушин тинглади хона,
Келаётган ўша – эмас бегона,
Кўркам, салобатли, боқар улуғвор,
Қўлларида гул-у, кўзида ишқ бор.
Қадрдон эшикни итариб шодон,
Дадил кириб келди қутилган меҳмон.
Сипо, ўз каддини тутғувчи баланд,
Қўлда олтин узук, бўйнида банд.
Ишнинг кўзин моҳир билувчи чаққон,
Унвонлар соҳиби – анча билимдон.
Ғолиб табассум-ла у менга бокиб,
Хушбўй гулларини пойимга сочиб,
Теграсига бир қур ташлади назар,
Аёл қимлигидан мутлоқ беҳабар,
Деди: қим бу аёл, янги ҳамхона?
– Опангми, синглингми ёки дугона?
Аёл шунда аста ўрнидан турди,
Эркак томон вазмин, қаҳрли юрди.

Гўё шарт узилди таранг турган тор,
Эркакнинг ранглари бўлди нақ девор.
– Танидинг!
Ўйловдим танимайсан деб,
Танимокни ўзга кўрмайсан деб эп.
Шукур, хотирангда ўша мудхиш он,
Хузурингда ҳозир иккита қурбон.
Ўйловдинг, мен сувга чўкиб кетгандим,
Дардларим дарёга тўкиб кетгандим.
Сокин ҳаётингни кўзгатмай сира,
Мендан қолмаганди бирор хотира.
Бироқ, хатоларинг нақадар аянч,
Бугун қалбим тўла ўкинч, ўчу ранж.
Бахтимнинг қотили – икки қўлинг қон,
Сенсан, эй ғурусиз манқурт бир инсон.
Мени оналикдан жудо қилган сен,
Бахтнинг йўлларида гадо қилган сен.
Бугун вайрон айлаб хонумонимни,
Топтаяпсан сўнгги бор имконимни.
Энди фикрим сенга бўлгандур аён:
Билсанг, ғазабланса гар она арслон.
Қўп қисматлар фоже тоғуси якун,
Чунки, хун ўзи-чун талаб қилар хун...
Мен қисмати қаро – далли девона,
Умр шамларида қуйган парвона.
Тирик ҳайкал мисол турардим қотиб,
Ақлу шууримни тамом йўқотиб.
Бирдан ерга тушди коп-қора либос,
Аёл гўё ваҳший бўриларга хос,
Хириллаб эркакка ханжарин солди,
Суғурар чоғида бир бураб олди.
Сўнгра деди: энди ўчгайдир изинг,
Биласанми ким бу?..
... Бу ўша қизинг?

Эркак кўзларида даҳшат намоён:
Еру кўк лола қон, эвоҳ, лола қон...
– Эвоҳ, ўзинг кечир мени худойим,
Дўзах қунжидан ҳам бўлмади жойим.
Сўнг, кўзимга бокмай бурганча бетин,
Бир бор оҳ тортди-ю, жон берди секин.
Онам – тирик мурда – қучганча мени.
Аста ёпиб қўйди отам кўзини.
Сўнг деди: Энди кет, бунда кўп турма,
Бу қабих дунёда узоқ ўлтурма.
Борар жойим аниқ: бўйнимда гуноҳ,
Шукур, кулаб кетди елкамдаги тоғ.
Сиру асрор тўла замон айланди,
Айланганда ҳам, оҳ, ёмон айланди.
Фалак, дариг тутдинг меҳрингни яккаш,
Нахот, қиз отага бўлурми ўйнаш?
Фалак, ўз ишингдан қўнглинг тўлурми,
Аёл қўлинда ҳам қишан бўлурми?
... Ўша тун итлар ҳам улимай қолди.
Бебахт онам отам ёнида қолди.
Онам – бу дунёнинг бахтсиз беваси,
Аёл қисматининг қаро шеваси.
Бу ёлғон дунёнинг ёмон асари,
Вафо шевасининг ёлғон асари.
Вужудимга пок сув сочиб юборди,
Кўзларимни бирдан очиб юборди.
Сўнгра келганларга турганимча жим
Дедим: ҳар иккисин ўзим ўлдирдим.
Кўзим ёшларини азоб-ла ютдим,
Қўлимни индамай қишанга тутдим.
Энди улар ҳар кун нени пичирлар,
Юрак қишанлари ёмон ғичирлар.
Қўлдаги қишан минг кўтарсин фарёд,
Юрак қишанлари бўлмаса барбод,
Севги ғунчалари сўлаверади,
Дунё қишанларга тўлаверади.

Агар эр аёлни мохтобим деса,
Хали ўқилмаган китобим деса.
Деса ғунчаларни ўзига сингил,
Атиргулни деса эгачимдур ул.
Дўстин аёлини деса номахрам,
Кўли қадоғига десаки, санам ...
Аёл азобини елкага олса,
Хар бир андуҳига тоғдек кўзғолса.
Хаста гўдагига тутса жонини,
Мўл-кўл қилиб қўйса дастурхонини.
Уни шамолдан ҳам қизганиб юрса,
Бошидан лутф ила минг бор ўргилса,
Аёл кўзларига сурма тортади,
Дунёнинг кўзлари равшан тортади.
Аёл қошларига ўсма индириб,
Бир кучоқ боласи бағрида кулиб,
Бу ҳаёт бағрида кезар мастона,
Эртакларда қолар ул етимхона!
– Бобо, рухсат беринг, энди кетайин,
Тавба, деган манзилгоҳга етайин.
Бу булоқ ёнида қолмайин узоқ,
Ундан уяламан кўзим тушган чоқ.
Йиллар ўтар, оқ-оқ бўлиб келаман.
Бошдан-оёқ мен пок бўлиб келаман.
Борай, қуёш тиги жонимни элтди,
Карвон ҳам анчайин олислаб кетди».
Ҳазрат мижжасида ялтирайди дур,
– Гуноҳкорим, айтгил, исминг не эрур!
Шамол олислардан келтиради сас:
– Бобо, исмим Лайли, Лайли... Лайливаш...

Мир Алишер ҳазратлари узоқ сукутга кетдилар. Булоқ эса ҳамон бикир-бикир қайнайверди, қайнайверди, хаста гўдакнинг кўзларига аста нур инаверди, инаверди... Шу пайт чанг-гўзон кўтарилиб, қўлида кўза, сочлари кумуш

онахон булок томон келавердилар. Ҳазратни кўриб, икки букилиб салом бердилар. «Қайлардан сўрадик, онажон», – шоир онанинг ҳорғин чехрасига ачиниб назар ташлади. «О, болагинам, узоқдан, жуда узоқдан, – деди кампир хўрсиниб.

Қуриётган уммон соҳилларидан келдим. Бир култум бўлса ҳам тоза сув – обиҳаёт олиб кетгани келдим. «Сув олиб кетгани сиздан кўра ёшроқлар йўқмиди, онажон», – ҳазрат соқолини тутамлаб жимиб қолдилар. «Э, болам, нимасини айтай, улар кўп, бироқ кўплари узоқ йўлга ярамайдди... Ҳали ҳам бўлса ўзимдан қолмай».

– У улкан баҳр нечук қуримоғи керак? Ахир, икки дарёнинг ҳаётбахш сувлари қайга кетяпти? – шоир хавотирга тушди.

– О, болам, гап кўп... Она мунгли бош чайқади.

Эмишким, ул ошиқ, навқирон Фарҳод,
Тоғ кесиби, очганмиш «Баҳрун-нажот».
Обиҳаёт талаб неча ташна дил,
Фарҳод санъатига бўлган эмиш қул.
Нажот топган эмиш минглаб халойиқ,
Асрлар ўтса-да мактовга лойиқ.
Неча аср аввал ўтса-да бул иш,
Жўмард Фарҳод ҳамон олқиш олармиш...
Бизда ҳам бор энди бир баҳри уммон,
Ипак томчилари хўп оромижон.
Балиқлар ўйноқлаб сузиб юарди,
Оккушлар нозланиб юзиб юарди.
Чағалайлар сувга тўш бериб учиб,
Ўйноқи тўлқинлар кирғокни кучиб...
Кемалар балиққа тўлиб қайтарди,
Қамишлар шовуллаб кўшиқ айтарди,
Ҳар балиқки, ойнинг кумуш дафтари,
Сувдек оқар эди ул Шимол сари.

Беҳад чакқон эди уммон бозори,
Лаккаю чавоғи дардларга дори.
Она юртимизнинг бебаҳо зари,
Турон кўзларининг азиз гавҳари.
Чараклаб ётарди куёшдай кулиб,
Эркаланиб, кулиб, мавжларга тўлиб.
Уммон зарраларин сарсари шамол,
Қанотин катида кўрмайин малол,
Аста олисларга олиб элтарди,
Тупроқ лабларига ҳаёт тутарди.
Тўлкинлар пойини ўпган болалар,
Куёшга кумушлар сепган болалар.
Соғлом, миқти, доно эдилар бари,
Алпомишнинг жондек оғайнилари.
Ва лек ҳеч ким билмас – нима бўлади,
Кимнинг паймонаси қачон тўлади?
Олис йиллар оша – тўлмайин дардга,
Уммон ҳам тушганди қоп-қора хатга.
(Бизнинг юртда гоҳ-гоҳ шундай бўлади,
Қоғоз турли исм-хатга тўлади.)
Ўсимлик шаклида келди айғокчи,
Юрт ганжига пинҳон тушган қарокчи.
Жайхун сувларига сира тўймади,
Сайхунни ҳам йўлдан уриб қўймади.
Онасига чопган икки бўталок,
Кўкракдан ажратиб олиниб шу чок,
Ўзга аёл унга бўлгандек она,
Бегона бўлгандек мудом бегона.
Очкўз кумликларга сингиб борадур,
Онасига етмай фарёд соладур.
Сувни ичиб-ичиб тўймади пахта,
Тинмай ичишини қўймади пахта.
Қанча ошган сари уммон оҳ-зори,
Кизиб бораверди жаҳон бозори.

Уммон фарёдини сезган ҳар бир кас,
Сирли сукут саклаб чикармади сас.
Бу сукут сукутмас – бағри эди қон,
Бу сукут – ишончни ютган қабристон.
Уммон ноласига тўлиб борарди,
Ўдаклари пинҳон ўлиб борарди.
Аммо балиқ ортган кемалар ҳамон
Хушнуд йўл оларди ул Шимол томон.
Уммон атрофида куллар юрарди,
Сағирлар юрарди, туллар юрарди.
Кумуш тўлқинларга вужудин чайиб,
Ҳамёни тиллодан – гуллар юрарди.
Гоҳи тунлар дилни қакшатганча зор,
Мунгли қўшиқ учиб қоларди бедор:
– Уммонгинам – кўзгинамнинг қораси,
Тупроғимнинг аслгина боласи.
Жонгинангга жоним тутай, қурима,
Сен қурисанг, не дейман мен элима?
Дарёлардан безган эл – эй, безган эл,
Кулфатини аввалданми сезган эл.
Олисларда ҳам адашиб, улокиб,
Бесамар ҳам кезган элей, кезган эл.
Сезмадингми, қуриб борар Оролинг...
Болам, бу юрт шўри азал мўл экан,
Кўз ёшлари дарё, денгиз, қўл экан.
Ҳануз косасининг таги оқармай,
Ҳануз ёқалари ёшдан ҳўл экан.
Ҳануз тиллолари кимгадир насиб,
Итлар суягин ҳам юрар талашиб.
Оҳ, мен кутган кўркинч кунлар ҳам етди,
Уммон соҳилидан узоқлаб кетди.
Жадал кетаётир, кўксида зори,
Қўлида хилпираб қора рўмоли.

Қамишлар йиқилиб, йиғлаб қоладур,
Гўдаклар чириллаб, биғлаб қоладур.
Уммон ила эл-юрт ризқи кетади,
Уммоннинг уммондай ишки кетади.
Баҳодирлар кетар, султонлар кетар,
Туғилажак Рустами дostonлар кетар.
Шоирлар кетади, дурлар кетади,
Сув париси мисол ҳурлар кетади.
Лолалар кўз ёшга тўлиб кетадир,
Кексалар соҳилда ўлиб кетадур.
Уммон тубларида тўзон қолади,
Дарди қонли, бағри сўзон қолади.
Қисматимиз ёлғиз ситамга лойиқ,
Деб, бундан кетади шўрлик халойиқ.
Юлдузлар уммонга видo айтади,
Видони ҳар шоҳу гадо айтади.
Сўнг кўз ёш тўкурлар, тўкурлар бари,
Онасин ўлдирган фарзанд сингари.
Лек, ул кўз ёшларнинг қадри бўлурми?
Ўша кўз ёш ила уммон тўлурми?
...Бугун-чи, дарёнинг соҳилида хор,
Халойиқ яшайди томчи сувга зор.
Улар артолмай кўзин ёшини,
Уммонга деб берар сўнгги ошини.
Ох... сўзлар дунёга тўлиб боради,
Чора йўқ, у эса қуриб боради.
Ёвуз найранг бугун мевадай пишди,
У бахтсиз уммоннинг чекига тушди.
Қурир Фарҳод қазиб кетган баҳрлар,
Заҳарга тўладур улкан наҳрлар.
Соҳиллардан йитган чечакдай нолон,
Ҳар йил қурир ўттиз уч минг мурғак жон.
Мен – тўридан гўри яқин бир она,
Тонгларни орттиргум ёниб пинҳона.

Аммо кўзим ёши кимга керакдур,
Асли инсон умри мудхиш эрмакдир.
Тонгдан то тунгача тиними йўқдир,
Ором оламида тиними йўқдир.
Қуриган уммонни тўлдирмоқ қайда:
Улкан ишонч тогин ушатиб майда,
Тириклик дардида қилиб хомталаш,
Ўзни юпатишиб юришар яккаш.
Ўликларга тошлар отиб юришар,
Бир-бирин аямай сотиб юришар.
Оға инисининг қонига ташна,
Қонлар тўкилмоқда ҳам тоғу даштда.
Гўдаклар қонини айлаб лозазор,
На шафкат, на жиндек меҳр ҳисси бор.
Топ-тоза тупрокни ҳаром қилдилар,
Оға-ини номин бадном қилдилар...
Ёраб, инсон асли нени кутади?
Улкан гуноҳ юки кимни тутати?
Уммон қисматидан ҳамон умидвор:
Узоқ ўлкаларда эрмайди кор...
Уммон – улкан бемор – ётар ташна лаб,
Гўё сўнгги кунин титрайди санаб,
Соҳилдаги қумлар ғамгин шивирлар,
Уммон изларида сароб жимирлар.
Қушлар фарёд чекиб, учиб кетарлар,
Кексалар азоб-ла ёқа тутарлар.
Уммон кундан-кунга кетганча ҳоли,
Соҳилни ўпмокка йўқдир мажоли.
Энди соҳил узра қашкир юради,
Шамол тузлар ила суҳбат куради.
Она тупрок унсиз чекканча алам,
Титраб шивирлайди: Оҳ, бебахт болам!
Пешонаси шўрим, кул босган чўғим,
Эртасидан наҳот умиди йўғим!

Не қилсам, дардингга топурман дармон,
Қурима, сабр қил, жоним болажон...
... Ҳазрат, бизда кўпроқ тузмас, бузарлар,
Сўнг тиклаш режасин қайта тузарлар...
Биз яхши ўргандик тарих титмоқни,
Ҳамон ўрганмадик кадр этмоқни...
Пешонамиз тошга тегса-да минг бор,
Низою фитнадан кўплар умидвор.
Ўшу Ўзганларни ботириб қонга,
Ўлим ваҳшатини сингдириб жонга.
Жажжи қизалоқнинг номуси поймол,
Сойларнинг тошидек не жонлар увол.
Ёвуз фитналарнинг қурбони бўлди,
Ука ювди оға қонига қўлни...
Бу мудҳиш аламлар сийнам этди чок,
Бир ёнда уммоним бўлмоқда ҳалок..
Туну кун қумликка томиб кўз ёшим,
Бевакт аламлардан оқарди бошим.
Тошдан-да қаттиқми аёлнинг жони?
Йўк, йўк, нураб борар умр қўргони.
Ҳазрат, ўғиллардан умид кўп эди,
Аммо, бир донишманд шундок деб эди:
– Магар, аёл муте бўлса, жамият
Сор лочин ўрнига кул берар фақат.
Узоқ йиллар аёл хордан паст эрур,
Номи осмонда-ю, қиска даст эрур.
Йигитлар-чи ҳамон туш кўрадилар,
Ўзга жаннатларни хуш кўрадилар.
Кўнглида уйғонмоқ ҳаёли йўқдир,
Гўё вужудида мадори йўқдир.
Гиротлар ўғлони эрур йўқликнинг,
Узангида эмас «пойи ўзбекнинг».
Бу дардларни кимга айтса бўлади,
Эҳтимол, кўз ёш-ла Орол тўлади?

Она шундай дея маҳзун, дилхаста,
Кўзани булоққа ботирди аста...

...Бу кўхна дунё не сирларнинг гувоҳи бўлмаган? Унинг корачиғларида ўз шаҳри дарвозаларининг олтин калитини кўшқўллаб ёғийлар қўлига топширган сотқинлар ҳам, тожу тахт васвасасида отасининг қонини тўккан падаркушлар ҳам, ўз миллатидан ҳазар килиб, умри сўнгида басир бўлган кимсалар ҳам муҳрланиб қолган. Водариғ, эндиликда унинг пешонасига она заминининг ҳар қаричи заҳар пуркагувчи, хаста гўдакларининг сон-саноғи йўқ, шифобахш томчилари бутун бир халқни ҳалокатдан қутқариши мумкин бўлган ягона нажот денгизининг фожиали аҳволи – унинг қуриётганидан даҳшатга тушаётган халойиқнинг қирғоқда аччиқ-аччиқ кўз ёш тўкиб ўтиришларини кўриш ҳам битилган экан...

... Ҳазрат Навоий оғир тин олди. Етмиш икки томирини сирқиратиб юборган пинҳоний ун булоқ мавжларига пинҳон қоришиб кетди:

Замин – бемор, баҳр – бемор, руҳ – бемор,
Эл илкидан қачон кетмиш ихтиёр?
Қаён солсам нигоҳимни – сир эрур,
Наҳот шайтон ҳақиқатга пир эрур?
Калаванинг сирли учи қайдадир?
Умидларим наҳот майда-майдадир?
Гуллар эмас, тикан гул деб сайланса,
Наҳот қисмат томошога айланса?
Эвоҳ, қайдин тошгум кўнгил оромин?
Туркий наҳот окламаса ўз номин?
Дарёларин қуритса-ю, жим турса,
Жасадларин иритса-ю, жим турса...
Аёллари палахмоннинг зўр тоши
Наҳот, қора дала ютар қуёшни?

Ҳазрат худди бола мисол ўксиниб,
Турган эди хаёлларга юкиниб.
Келаверди олислардан икки жон,
Бир ўғлон, бир мункайган отахон...
Отахоннинг қоматлари дол эди,
Етмишларга бориб қолган чол эди.
Ҳазрат пойин кўзларига сурди ул,
Калом билмас ўғлин туртиб қўйди ул.
Аммо ўғлон кўзларида совуқ нур,
Ҳазрат томон нигоҳ ташлаб у мағрур.
Тураверди, гўё соков – тили йўк.
Саломи йўк, каломи йўк, дили йўк,
– Ҳазрат, дардим чорасизга ўхшайди,
Юрак ўрни қонли тузга ўхшайди.
Жазиллатар юрагимни бир армон;
Наҳот шунча азоб тортса кекса жон?
Юрагимни кимга ёрсам бўлади,
Вужудимга малҳам олсам бўлади.
Дардим оғир, чора излаб юрибман,
Қариганда бўзлаб-бўзлаб юрибман.
Туғилгандан буён сиз кўрган гўдак,
Бир калима сўз айтолмай, ё фалак,
Ғуссаларда бизни адо қилди-ку,
Бир лукмага бизни гадо қилди-ку...
Билмам, қачон тоза руҳи бўғилди,
Ўз тилидан йироқ бўлиб туғилди.
Ўз тилида на саломни билади,
Дилга малҳам хуш каломни билади?
Мақомлардан пешонаси тиришар,
Ғазал не деб, бир чеккада қунишар?
Қодирийнинг кимлигини билмайди,
Абдуллони назар-писанд қилмайди.
Хотинининг сочин кесиб қўяди,
Фарзанд қолиб, кучугини суяди.

Она халқин саводсиз, деб кулар ул,
Қабр узра суҳбат қуриб юрар ул.
Аралашмас маҳалла-қўй тўйига,
Мени элтмиш қариялар уйига.
Ғарибхона... умр шомӣ... Изтироб,
Пешонаси шўрлар ичмиш майи ноб.
Бир йилда бир хабар олмас ҳолимдан,
Наҳот, иблис бунёд бўлмиш қонимдан?
Наҳот, падар қўз ёшларин қадри йўқ?
Наҳот, дилда волидасин қабри йўқ.
Наҳот, дилда эзгу ҳислар алдамчи,
Қўзларидан сачрамаса бир томчи?
Миллат надир, армон надир, ҳуши йўқ,
Оламини сув босса магар, иши йўқ.
Ғадоларнинг кафтига тош қўяди,
Ғарб оламин пойига бош қўяди.
Ота титраб, жуда узок йиғлади,
Мисли гўдак, ҳўнгир-ҳўнгир бўзлади.
Соқолини ювди қумуш ёшлари,
Титраб кетди булоқ туби тошлари...
Улкан дарахт эрса – пойида булоқ,
Қуёш ила сўзлашарди қўп иноқ.
Булоқ эрса шарқирарди мастона,
Эпкинида ором оларди она.
Хаста гўдак вужудини элтиб хоб,
Ғоҳи инграб, ухларди гўё моҳтоб.
Қўзасини сувга тўлдириб қомуш,
Ўлтирарди она недин фаромуш.
Кенглик эса сукунатда гувларди,
Ғоҳ қуларди, ғоҳи сирли инграрди.
Булоқ бўйлариға қўниб дамодам,
Сув ичиб кетарди ғоҳо қушлар ҳам.

Ногоҳ кўкдан эниб беҳад митти куш,
Шоирнинг қўлига кўнди-ю, кумуш
Товуш-ла чулдираб кетди у чунон,
Лол қотди ҳайкалга айланган ўғлон.
Кушнинг сайроқлари бир жаҳон эди,
Хаста вужудларга зўр дармон эди.
У сайраган сайин нурлар жимирлаб,
Майсалар кўкариб, шамол шивирлаб,
Охулар тоғлардан югуриб келиб,
Ҳазрат оёғига бошини кўйиб,
Мўлтираб, кўзига термулиб ювош,
Тўкардилар аччиқ ва аччиқ кўз ёш.
Кушча хонишлари оқаверган дам,
Хасталик қийнаган бемор гўдак ҳам,
Кўзи ярқ очилиб ўрнидан турди,
Булок мавжларига ҳайрон термулди.
Ҳазрат кушча патин силаб оҳиста,
Уни кўрган каби гўёки тушда.
Бир мунгли ғазалдай кўз узмай узоқ,
Ўпиб, эркалатиб, тиллашиб инोक.
Аста сирли булок ёнига борди,
Бир ҳовуч сув олиб сепиб юборди.
Ногоҳ бир сирли куй янграб ҳавода,
Ҳазрат қаршисида худди самодан
Тушган мисол пайдо бўлди бир хилкат,
Девкомат, бургут кўз, мағрур, хушсуврат.
У Ҳазрат қўлини кўзига босди:
«Шоирман» деб артди кўзидан ёшни.
Сўнгра кенгликларга кўз ташлаб аста,
Қаҳ-қаҳ отиб кулди телба товушда...
«Иним, шоир иним, куш бўлган иним,
Сирли наволари туш бўлган иним.

Қачон кўк токига чикиб улгурдинг,
Нечун девонавор ҳайкириб кулдинг?
Бу гўзал жонингга эл сиғмадими?
Сени телба қилган шеър сиғмадими?
Сўзла нафаслари аланга иним,
Недир у жонингга бермаган тиним?
Мунгли наволарга айлантирган ким?
Сирли садоларга айлантирган ким?
Туну кун ошённинг булутли фалак,
Чиркиллаб учасан, мунгли жонҳалак.
Кўзинг қароғида денгиз чайқалур,
Гоҳи ўт, гоҳида бир муз чайқалур.
Наволаринг сеҳри олгудайин хуш,
Ўтдан биномисан, эй самандар куш?
Қай руҳсан, қай боғнинг сўлган гулисан?
Қай элнинг навобахш, ғариб улисан?»
Шоир гоҳида худ, гоҳ беҳуд эди,
Ногоҳ қалқиб, «Усмон Носир – мен», – деди.
Эвоҳ, кўзларида ўт ёнган Усмон,
Эвоҳ, жигаридан қон томган Усмон.
Оҳанглари ерга насиб туркигўй,
Ашъорлари кимга аза, кимга тўй?
Ул улуғ Ҳазратнинг саррин нафаси,
Эрк, деб хато қилган тилло қафасни.
Сўзла, Навоийнинг ғариб иниси,
Лойкалаган сувлар бугун тинишиб,
Рухинг бўстонида оқурлар равон,
Сўзла, юрагингда қолмасин армон!
Шоир сўз бошлашдан хиёл олдинрок,
Забонсиз йигитга кўз солди узок.
У ҳамон парвосиз турарди котиб,
Сўнги йўк хаёллар кунжига ботиб.

Кўз ёш соколини ювган қария,
Усмонга термулар, не айтар дея.
– Бу йигит бағоят оғир бемор-ку,
Унинг тузалмоғи беҳад душвор-ку.
Кекса бошдан-оёқ гуноҳга ботган,
Ўғлонни жаҳолат тубига отган
Ўзидур. Энди ул нечун ёш тўкар,
Қасос қиличига фарзандин тутар.
Бу ўз миллат гулин кемирувчи қурт,
Унга на тил азиз ва на она юрт.
Мен уни танидим,
Унинг қўли кон,
Менинг ҳам умримга зомин шу инсон.
Улар якка эмас.

Ажриқ мисол кўп,
Пайтин пойлаб кўзга суқиб олиб чўп,
Ҳасад оловида ёниб туну кун,
Истеъдод ҳақиға талаб қилиб хун,
Иғволар тўқишиб, ёзиб ифлос хат,
Бойкушдек зулматда кун кўрар факат.
Ўзагини қирқиб хузур қилишар,
Ўзлари қаргадек умр кўришар...
Ох, мени аламлар, аламлар сотди,
Юраги қора ҳамқаламлар сотди.
Бу юртга булбуллар керакмас, деди,
Улар бир-бирига тиракмас, деди.
Темур фарзандларин ер ютсин, деди,
Гулзорни коп-қора зоғ тутсин, деди.
Чиркирасин дея Бобур арвохи,
Қўпормок бўлдилар ҳақиқат тоғин.
Имлолар ўзгариб, кўзлар кўр бўлди,
Қудратли эл синди, сўнгра хўр бўлди.
Не аҳли донишлар руҳи мунғайиб,
Мен каби кўкларда сарсону ғариб.

Юрак алангасин қорлар ўчирди,
Қисмат бевақт ажал майин ичирди.
Бизнинг қўлимизни қисганда кишан,
Баайни шу чолдек томошабинлар,
Ҳолимиз бепарво айлаб томошо,
Ҳушҳол май ичдилар, завқланиб роса.
Бизни «халқ душмани» деб тинчидилар,
Бир бурда нон учун сотилган қуллар.
Сўнгра ўз тилидан айлашиб ҳазар,
Ўдақларин қонин, минг бор алҳазар,
Ўзга бир дунёга элтдилар, эвоҳ,
Ажратолмай қайда савобу, гуноҳ.
Аллалардан узоқ ўсган болалар,
Рухини пардалар тўсган болалар,
Боболар тилидан безган болалар,
Боболар тилидан ўсдилар нари,
Овлоқда ёввойи гуллар сингари.
Онасин кўшигин айтмаган кимса,
Ўз тилида бир сўз битмаган кимса,
Ўдагин ҳафтада бир марта кўриб,
Юргач, ўз завқи-ла у ялло қилиб.
Шашмақом нелигин у туш кўрмаса,
Тўю ҳашамларни у хуш кўрмаса.
Фарзанд не тахлитда вояга етар,
Ва албат падарни ўша «уй»га элтар.
Бу дунё ҳисобли, хунли, қасосли,
Бир кўлида гул-у, бирида тошли.
Бизда кўп кимсалар шундай кун кўрди:
«Улуғ битикларнинг заволи урди».
Усмон кўзларида қалкиган армон,
Ҳасратларга тўлган бепоён осмон.
Шоирнинг букилмас, покиза руҳи,
Рухларнинг кўкларда кушдек гуруҳи.
Ҳазратнинг табаррук, инжа ашъори,
Туркийнинг келажак, сўлмас баҳори.

Беш юз йил берида учрашди яна,
Тўйлар, тараддудлар бўлиб бахона.

«Дардлиғ кўнгил – шуълалиғ чироғ. Ёшли кўз – сувли булоқ». Фалакнинг гардиши ила ўзи якқалам қилган тупрокка қуёшдек ярқираб қадам қўйган Мир Алишер хазратлари ул сирли дарахт соясинда, Хизр булоғи бўйида дардлиғ кўнгиллар изтиробларига шерик бўлди. Абадият илкида асрлар ҳам бир тутам. Ёлғиз ҳаёт дарахтигина заволга юз тутмас. У абадий яшнок ва ярқирок. Менинг халқим эса бу дарахтнинг энг бакувват шохлари, чайир, кўркам, бўрону довулларда синмайдиган, давр шамолларида ўзини бир-бир синаб оладиган улуғ халқ. Дардлиғ кўнгиллардан таралган мунглиғ шуълалар эса ўз-ўзини қайта-қайта англаб, яна уйғонаётган жафокаш халқимнинг қалбларидан чиққан умид элчиларидир. Зеро, элчига ўлим йўқ. У – ҳақиқатнинг юзидаги риё пардасини кўркмай кўтариб ташлайдиган, дунёларни дунёларга боғлайдиган, халқ кўксини зангорлардан тезроқ фориғ қиладиган табарруқ шуълалардир. Туркий деб аталмиш томирлардаги қонни вақти-вақти билан чехраси кундузи қуёшни, тунда ойни хижолат қилувчи покдомон аёлларимизнинг, оналаримизнинг ёшли кўзлари – сувли булоқлари турли хору хасдан шаффоф этиб туражак. Зеро, мен якқалам қилган эл онаси – она заминига фақат даҳолар етказиб берувчи мукаррамалар улкан муҳаббатга яна қайтади. Улкан эъзозга яна волида бўлади. Чунки: «Чакмоқ кумушини йиғиб бўлмас, ёмғир ипини тутиб бўлмас...»

Ҳазрат ҳасратларни узоқ тинглади,
Эл дарди чўнглигин теран англади.
Кумуш соқолини узоқ тутамлаб,
Тафаккур таҳлилин бир жойга жамлаб.
Хаёл кемасида неча бор юзиб,
Туман режаларнинг турфасин тузиб.

Шитоб ила булок бўйига борди:
Уни кенглик сари очиб юборди...
Яшил япроқлари шовуллаб чунон,
Сирли кенгликдаги ягона хокон –
Дарахт улкан шохи қуёшга етди,
Борлиқ сирли нурдан ловуллаб кетди.
Хаста гўдакни шарт кўтариб озод,
Қонлари қайтадан бўлсин, деб бунёд.
Ҳазрат булок сувин унга ичириб,
Тандан дард қушларин бир-бир учириб.
Гўдакни оёққа қўйди у маҳкам,
Кўзларига боқиб вазмин, хотиржам.
Пешонасин силаб меҳр ила суйди,
Онасин илкига хотиржам қўйди.
Бахтсиз ота-бола қошида Ҳазрат,
Улкан инсоф, имон тилади фақат.
Марварид томчилар кўкка сочилиб,
Кенгликнинг кўксида гуллар очилиб,
Рухлар қўзғолишиб мисоли уммон,
Ёғдуларин тўкиб бошидан осмон.
Ҳазрат Алишерни этгали тавоб,
Окиб келаверди халойиқ шитоб.
Улар орасида жажжи бир ўғлон,
Қош-кўзи вужудга солгувчи туғён.
Ҳазрат беш достони кўксида эди,
Келиб: Бобо, сизни соғиндик, – деди.
Кўксини аламлар эзган Алишер,
Бевафо дунёдан безган Алишер.
Бу туркий дунёнинг танҳо фидоси,
Бу тилнинг сиғинган ёлғиз худоси.
Кўзларидан ёши тиркираб кетди,
Инжа рух олами зиркираб кетди.

Болани бағрига босганча шодон:
Деди: «Хайриятки, эрка полапон,
Менинг тилакларим тоза жонингда,
Кўзинг қароғида, оққан қонингда...
Тарқаб кетаётир юрагимдан ғаш,
Сен Мўмии Мирзога нақадар ўхшаш!
– Мўмии Мирзом менинг суюк шаҳзодам,
Тонг насимим, эпкини хур шаббодам!
Жавоҳирим, жажжи турким, лисоним,
Шеъриятим, шоҳ ғазалим, имоним.
Баҳодирим, шер юракли ўғлоним,
Гусса тўзонида қолган Туроним.
Девон тутган қўлларингни менга бер,
Турк элига қайта келган баҳодир.
Ўз тилида шўх сайраган булбулчам,
Шукур, ҳаёт экансан, тоза ғунчам.
Асрлардан ошиб келган тоза рух,
Кенглик оша ҳилпираган туркий туғ!
Волидамнинг сеҳр тўла алласи,
Навоийнинг қонда қолган боласи.
Умидимки, мен тиклаган улуғ боғ,
Завол кўрмай, порлагуси яшилроқ!
Улус яна хатоларин тузатур,
Бир-бирига дўстлик қўлин узатур.
Хизр булоқ – турк лисонин чашмаси,
Бир умрга қондиргуси ташнани.
Томчилари рух боғининг жонидир,
Ўзбек деган буюк миллат қонидир.
У тинмаса, олам гулга тўлади,
Турк кўксида қайта чечак унади.
Кенгликларда ханда қилиб лолалар,
Дунё сўрар шунда шоир болалар».
... Ҳазрат қаламини ўғлонга тутди,
Сўнг оппоқ нурларга қўшилиб кетди...

ДУОГҮЙИМ ОНАМ

Достон

МУҚАДДИМА

Меҳринисо онам, Шафоат онам,
Нозик аяжоним – ой-офтобларим.
Ўзбек оналари – ҳали ҳеч кимса
Тубига етмаган зўр китобларим!
Сизга бағишлайман ушбу сўзимни...

Жаннат оналарнинг пойида эмиш...
Кавсар булоғи дил сойида эмиш.
«Болам», деб дуога очганида қўл,
Ўн саккиз минг олам жойида эмиш.
Дуогўйим онам, фариштам онам,
Кушлардан сахархез саришта онам.
Кулундек югурук – билмаган тиним,
Бугун рўпарамда ўлтирасиз жим.
Тундек сочларингиз аллақачон оқ,
Жонимнинг ичида бошлайди титроқ.

... Осмонга сапчиган бир жайрон эдим. Кўзимда ёнар-
ди шўҳ кавокиблар. Уззукун тенгкурлар сирдоши эдим.
Муштлашиб, хивични от қилиб миниб, сойларда чўмилиб,
тупрокка ботиб, чилла куёшида товланиб ётиб, келардим
кечкурун уст-бошим чанг, қорин оч, чанг кечиби, судралиб
аранг, хайр, деб ўйнаган далаю кирга, шошардим жаннатдек
она бағрига...

Онанинг бағри у – қандай бағир у?
Тенги, тимсоли йўқ меҳрибон ошён.
Бир бора бош қўйсанг иссиқ кўксига,
Эгилиб келади устингга осмон.

Онанинг бағри у – қандай бағир у?
Тошни ҳам истаса килар мўмиё.
Сехрли кўлларин тафтини кўмсаб,
Бошин тутиб турар картайган дунё.

Онанинг бағри у – қандай бағир у?
Исми саховатми, меҳр ё карам.
Пойига оқарган бошимни кўйгум:
«Онадан туғилган пайғамбарлар ҳам».

БИРИНЧИ РИВОЯТ

Ривоят килурлар: жаннат мевасин
Тенг иккига бўлиб еган ўшал дам,
Ҳақ амри-ла ундан қувилган эмиш
Момо Ҳавво Она, Ҳазрати Одам...
Ўша дам дунёнинг залворли юки
Ўрин қолдирмайин сира саволга,
Теппа-тенг иккига бўлинган эмиш –
Ярми эркакга-ю, ярми Аёлга.
Мухаббату нафрат, қувончу алам,
Висол ила хижрон, сихату дард ҳам.
Қуёшу ой сочган нурлар ҳам тоза,
Умр деб аталган кўхна дарбоза.
Рух қушин сайроғи... югурук хаёл...
Барига тенг шерик бўлганмиш Аёл...
...Ҳиндистонга тушди Ҳазрати Одам,
Қип-қизил Сарандиб тоғига тушди.
Кўз ёш тўқди беҳад, тавбалар қилди,
Изтиробнинг гўзал домига тушди.
Кўз ёшлари томган ҳар қарич ердан
Чечаклар, ям-яшил майсалар унди.
Тақир тошлар аро кўз ёшдек тиниқ,
Чанқоқ қондирувчи булоқ кўринди.
Доривор гиёҳлар гуркираб ўсди,
Сарандиб тоғининг ҳар бир тошида.

Бизга замин деган зўр мерос колди,
Одам Атомизнинг кўзин ёшидан...
...Жидда тоғларига тушди онамиз,
Одам Атомизнинг жуфти ҳалоли.
Дунё ибтидосин танҳо гавҳари,
Дарёларнинг боши – танҳо Аёли.
Жаноби Ҳақ уни яратмишида
Кўрк ҳали бир бутун – юз улуш эрди.
Улуғ Тангрим кўркнинг тўксон тўққизин
Ҳазрат Она – Момо Ҳаввога берди...
Ва унга сабр берди ва берди ҳаё,
Илоҳий ишқ берди нур каби ҳалол.
Аршда никоҳ кийди, гўзал жуфт берди,
Жаннатга жуфти-ла йўл олди Аёл...
...Уч юз йил у танҳо саргардон кезди,
Жуфтидан йироқда тўкиб кўз ёшлар.
Истиффор айлади. Аёл ғамидан
Тарс ёрилиб кетди қорайган тошлар.
Булоқ суви каби тиник жолалар,
Томган ерларида сунбуллар унди.
Қалампирмунчоғу ўсма, хинони
Ҳазрат Момо Ҳавво бизга илинди.
Фирокнинг бу узоқ оташларида,
Икки кутб аро улар чопдилар.
Улар бир-биричун яралган эди
Улар бир-бирини яна топдилар.
Одам вужудида ер сирри пинҳон,
Тириклик дегани Момо Ҳавво ҳам.
Улардан лоақал бири бўлмаса,
Ўкидан чикади бу кўҳна олам.
...Онам, онажоним, нури жаҳоним,
Уйимни тўлдирган офтобим онам.
Менинг Момо Ҳаввом – бошим силаган
Қудратим, кувватим, шитобим онам.
Тўшакда жимгина дардини тортган,
Дуоғўйим мени – беморим онам.

Менинг ғамларимни ичига ютган,
Сир тўла сандигим, деворим онам.
Ўзи емай туриб бизга едирган,
Сабру қаноатли, ҳимматли онам.
Тоғлардан-да баланд ғурури билан,
Яшашни ўргатган иззатли онам.
Жимсиз. Кўзларингиз тортдику хира:
– Бу ким, Шарифами? – сўрайсиз секин.
– Онажон, бу менман... Сўз айтолмайман,
Бўғзимни ханжарлар тилади лекин.
Онанинг бир кеча бедорлиги-чун,
Қарзин узган фарзанд бормикан, дунё?
... Онамни кучаман кўзда ёш билан,
Шивирлар: оптимда қолгин, илоҳо!..

«...Фарзандлар Аллоҳ таолонинг райҳонларидир. Фарзанднинг ҳиди жаннатнинг ҳидидандир».

(Ҳазрат Муҳаммад пайғамбаримиз лутфларидан.)

Онамни ҳидлайман: ундан сут иси,
Нон иси ва жаннат иси келади.
Чеккасида райҳон, кўлида райҳон,
Сочларидан анбар иси келади.
Қадоқ қўлларига, ажинларига
Мен узоқ боқаман, боқаман ҳайрон.
Жаннат тухфаларин бизларга бериб,
Сенга қолгани не бўлди, онажон?
...Сен ҳам бир замонлар охудек эркин,
Жаннат боғларида бир бека эдинг.
Отангнинг эркаси, онанг баҳори,
Гўзаллик қасрида малика эдинг...
Латиф кадамларинг эпкинин истаб,
Ҳар баҳор очилар ғунчалар хандон.
Бугун сен хазонга маъюс термулиб,
Неларни ўйлайсан, азиз онажон?
Болам, деб тунларни кутасан бедор,
Қиласан дуойи жонларини.

Сен чаккангга тақиб жондек асрайсан,
Аллоҳ таолонинг райҳонларини...

... Менга нима бўлди? Ер-қўк айланар, айланар севганим тип-тиник осмон. Қўлимни чўзаман: Онам узокда... Менга не бўлмокда айтинг, онажон? Юрак бўйсунгиси келмайди менга, у кафасни ёриб чиқмок бўлар шарт. Бу қандай синоат, сендан узокда бошимга бостириб келарканми дард? Худойим, онамни бағримга босай. Кўзга сурай қадок товларини... Онам келмасидан узиб юборма, у севган жаннатнинг райҳонларини...

Тўшақда ётибман. Юлдузларсиз тун.

Бемор вужудимда бошланган исён.

Таскин тополмасдан бутун оламдан,

Мен сизни соғиндим беҳад, онажон!

... Ана, олти бола бир супа бўлиб,

Юлдузларни санаб ётибмиз бедор.

Барглар орасидан сизган шуълалар —

Дарахтлар, соялар бирам фусункор.

Нурлар ҳовучимдан сирғалиб қочар,

Иссиқ меҳрингиздан яйрайди танам.

Пар каби енгилман, пар каби юмшок,

Мен каби бахтиёр эрур дунё ҳам.

Чигиртка чириллар. Ой кезар сокин,

Шодликка тўладир кўкрак кафаси.

...Чунки ёнгинамда ётибди онам,

Чунки нафасимда Онам нафаси...

Хотирдан борликка қайтаман ҳорғин,

Безовта титрайди кўкрак кафаси.

Чунки ёнгинамда Онажоним йўқ,

Нафасим сезмайди Онам нафасин...

Москва... Қарсиллаб кезаётир киш. Ўктам арчалар қорлибос кийишган. Ғужғон метроларда, автобусларда кутубхона сари шошаман мен ҳам.

Москва... Қарсиллаб кезаётир киш. Қорбобо, Қорқизни қилганча эрмак. Баҳор гуллари босиб бағрига, оила-

га ташриф буюрди гўдак. У мисли гул эди, у гулгун эди. Баҳор чечагидай эди у тоза. Москва онамга мактуб юборди: суюнчи беринг деб, айлаб овоза... Почтальон эшикни қоқади хушвақт: кутловлар ёғилар ажиб бир тонгдан. Онам чакалоққа сарпо қилибди: кўрпача юбориб Ўзбекистондан! Момик пахта солиб, гул қавиқ қилиб, набирам ўссин деб дуркун ва соғлом. Бошига қўйгин, деб кулча юбормиш, ризки бутун бўлсин, дея болажон...

Москва... Қарсиллаб кезаётир киш. Тунда уйкуларим қобокда қотмиш. Оналик китобин укмоқлик оғир, наҳотки мени деб, фарзандларни деб оналар ўзларин уфкига ботмиш. Ўзларин унутиб, менга айланиб, термулиб гўдакнинг қошу кўзига, илк бор «Она» деса шодликдан порлаб, содик паноҳбондай юрса изидан. Оналик бу асли қандай сир эрур?

...Онам нон ёпади: хуштаъм, бўрсилдок,

Менга кулча берар: Е, дейди, болам.

Ушоғини ерга туширма, кўзим,

Уволин елкага олмасин олам.

– Увол не, сўрайман меҳрибонимдан,

Тунлар осмондаги юлдузни санаб.

– Гўзал ризқ, ноз-неъмат – жаннат меваси

Сарфин талаб этур инсофга қараб.

Чулдиروق булоқлар, шаркирок сойлар,

Чиқаётган куёш, ҳилолу ойлар.

Қирларда шовуллаб чайқалган ул дон,

Қўшнинг кўрасига тўкилган сомон.

Бағрингга югуриб отилган гўдак,

Бошингдан ёғдусин сочгувчи фалак.

Курраи заминда неки экан бор,

Меҳру шафқатингдан беҳад умидвор.

Гулларнинг қошида тураркансан лол,

Ҳазир бўл, гўзаллик бўлмасин увол.

Менинг қорақўзим, давлатим, шоним,

Ортимда қолувчи улуғ имконим,

Нечун сўзларимдан бўлиб қолдинг лол,

Сеҳрли жумбоқдир савобу увол.

Аллоҳ ёш жонингга берсину тўзим,
Дарду балоингни олайн ўзим.

...Онажон, қошимга яқинроқ келинг. Қайдин ёпирилур бошимга туман... Онажон, қайларга чақирмоқ бўлар дард деган бешафқат, совук ёсуман. Онажон, қайдасиз, гўдак чоғидек исингизга яна бир бора тўяй. Оқарган бошимни ёш бола каби тиззангизга яна бир бора кўяй. Дунё ўйинларин ниҳояси йўқ, тугамас гоҳ ширин, гоҳ совук тушлар. Дунё мушқулини ҳал этолмайин бош чайқаб ўтдилар не-не до-нишлар. Менга ҳам бу дунё гоҳо гул тутар, гоҳида ҳасаддан ўқталар камон. Қуюну ўйиндан мени ҳамиша сеҳрли дуоин-гиз асрар, Онажон!

Туш кўрдим. Дунёга сигмайин қолдим,
Тун кўксини ёрди пинҳоний нолам.
Нега безовтасан, нега нотинчсан,
Бемормисан – бошинг ёстикда, болам?
Менда жон қолмади. Титрар юрагим,
Азоблар куйдирар товоңларимни.
Сен ортимда қолгин. Тепкилаб кўмгин,
Ушатиб дилдаги армонларимни.
Йўл, бунча олис йўл. Ҳадсиз, ҳудудсиз,
Сабрим тугаб борар, тугар бардошим.
Болам, жоним сенда, югурган йўлда
Вужудмас, у жонсиз куп-қуруқ лошим.
Қафасни ёргудек отилар юрак,
Ўзини танимай бормоқда ўзим.
Етиб боргунимча менинг юрагимни,
Маҳкам бағрингга бос, эркатоӣ кўзим.
Киприкда котар ёш. Турибди окмай,
Унга ҳайрон боқиб турибди олам.
Бемор бўлган кимдир, айтгил эӣ дунё,
Болами ёки у қартайган онам?
...Сидирилиб тушар киприкдаги ёш,
Кўнглим умидларга тўлаётибди.
Оромни сезмоқда хаста вужудим:

Мени излаб онам келаётибди.
Таркаб бораётир совук туманлар,
Осмон мовийлашиб бораётир ним.
Пешонамда сездим илоҳий сеҳр:
– Кўзларингни очгин, не бўлди кўзим!
Болажон, қулуни олисда қолган
От каби тўхтамай югурдим, елдим.
Кўзларингни очгин эркатой кўзим,
Дарду балоингни олай деб келдим.

ИККИНЧИ РИВОЯТ

Ривоят қилурлар, Ҳожар онамиз Исмоил аталмиш гўдаги ила дашту биёбонда қолдилар нолон. Тангри ҳукми эди, Аллоҳ расули уларни дашт узра ёлғиз қолдириб, келган диёрига йўл олди шу он. Тангри ҳукми эди, онаю гўдак кимсасиз саҳрода эдилар танҳо. Гўдак йиғлар эди сувсаб, оч қолиб: – Ўзинг ёрдам бер, деб Парвардигоро... Она, Ҳожар она гўдак ноласин тинглаб, вужудини босди титроқлар. Жондан азиз ўғлин у ерга қўйиб, югурди... Титради хаттоки тоғлар. Сафо тоғларию Марва тоғлари сукут-ла кузатди нолон онани. Яна кузатдилар оёқларини ерга ураётган гўдак болани...Товонлар типирлаб ерга урилар.Тоғларни қайтадан босди титроқ. Ёраб, бу не соҳир тоvon остидан шаркираб отилди кўкларга булоқ... Она, Ҳожар она... Зам-зам булоғи.... Ўтди неча йиллар, неча ўн аср. Каъбатуллоҳ тинмай бағрига чорлар, дунёни ўйлатар ҳамон буюк сир. Гўё булоқ узра Ҳожар онамиз бағрида гўдак-ла кулиб турибди. Шарқираб отилар Зам-зам булоғи: норасида гўдак тоvonларини типирчилаб ерга уриб турибди...

УЧИНЧИ РИВОЯТ

...Уч бора Аллоҳдан башорат бўлди: Каъбатуллоҳни сен куриб битирдинг, қурбонлик айлагин шукронасига... Аллоҳнинг расули уйқудан туриб, уч юз қўй келтириб қурбонлик қилди ва халққа берди. Яна нидо бўлди: Каъбатуллоҳни сен куриб битирдинг, бундан ҳам яхшироқ

курбонлик айлагин шукронасига...Уйкудан уйғониб Аллох расули уч юзта туяни курбонлик килди: уч юзта туяни халкка едирди... Яна нидо келди: Каъбатуллохни сен куриб битирдинг, энг севган нарсангни курбонлик айла! Иброҳим алайҳиссалом деди: «Жигаргўшам Исмоилни яхши кўраман». Нидо келди: «Уни курбон кил». Аллохнинг расули Ҳожар онамизнинг қошига келди: «Исмоилнинг бошу кўзларини юв, уни кийинтиргин ҳам тозаю соз, мен уни элтаман дўстнинг уйига». Ҳожар она унинг айтганин килди, бошларини ювди, кўзини ювди, сарпо ҳам кийгизди – килди ораста ва сўнгра кузатмоқ чоғида деди: «Илоҳим, боламини килибсан бизга меҳрибон, қошингга йўлларман падари билан, мен уни ўзингга топширдим Тангрим, ўз кудратинг билан соғу саломат сен уни бағримга қайтаргин омон!»

Она муножоти етди Аллоҳга! Ерга тушди қўлдан қазо деб аталмиш камон: Тиғ қаҳридан қайтди Исмоил омон...

Онам, захматкашим, дуогўй дилим,

Сочлари кумушим – оқ корли онам.

Фаришталардан ҳам юксак турувчи,

Бекиёс олмосим, виқорли онам.

Иффат гулшанидан чечаклар терган,

Иболи, ҳаёли гавҳарим онам.

Бир этак фарзандлар сийнаси бўлган,

Кўзимнинг кораси – жавҳарим онам.

Ҳаёт залворига елкасин тутиб,

Бир бора «ух» дея нолимаган жон.

Айт, сени яна мен не дея атай,

Мунисим, дардкашим, азиз онажон!

...Болам, – дединг менга бир куни ўйчан. – Куёш ботаётир, унга сол назар. У ботмоқ олдидан чўккида тўхтар, курраи оламга солар бир назар. Оналар ҳам мисли чўккида куёш, чўккида турмаслар бир умр қотиб. Салгина шамғалат бўлдим кўзинг, у нур тезлигида кетади ботиб. Онам сўзлаётир, чеккада райҳон. Унга қулоқ тутиб турибди дунё. Ҳориган бургутлар айланиб учар, она бургутларми улар, ажабо? Полапонлар қувнаб уларни чорлар, ўзига чорлайди

самовий тушлар. Учаётган чоғи полапонларга недан сабоқ берар шиддатли кушлар?

Ватанни онага қиёс этарлар,
Она Ватан, деймиз ловуллаб жонлар.
Кўзимиз ўнгида нурдек порлайди,
Она деб аталган улуғ инсонлар.
Икки дунё унга бир тутам бўлиб,
Гўдагин дунёга келтирган чоғи.
Киндик қони томган ўшал маъвода,
Қонга кириб келди Ватан тупроғи.
Тупрок исларини, хуш ҳисларини,
Жонимга сингдирган олтиним онам.
Аждодлар ёдини жонда асраган,
Зоҳирим, сийратим-ботиним онам.
Агар сен бўлмасанг алла сеҳрини,
Муҳаббат шевасин қайдан билардим?
Агар сен бўлмасанг кўзмунчоқларни,
Болам кийимига ким ҳам иларди?
Агар сен бўлмасанг Ватан ислари,
Гуркираган тилни танирдим қандок?
Онажон, ўзинг айт, яна қайда бор,
Худди сенинг каби сабр деган тоғ?
Оғзидаги ошин ўзи емайин,
Менга – фарзандига тутганим онам.
Ҳаёт новвотини менга едириб,
Заҳрини бир ўзи ютганим онам.
Менинг бўйларимни гул билан ўлчаб,
Жаннат райҳони деб қувонган онам.
Хаста бўлса ҳамки ўзин унутиб,
Менга дуосини илинган онам.
Дуоғўйим онам, сен дуо килсанг,
Зум ўтмай қулайди балолар тоғи.
Дуоғўйим онам – менинг кўксимда,
Тинмай отилгувчи Зам-зам булоғи.
Муқаддас маъвода – Каъбатуллоҳда,
Тўқнашар қисматлар, замину замон.

Ям-яшил куррани ўзи аслида,
Оналар дуоси саклайди омон...

...Болам, дединг менга, шеър ёзиб бергин. Исмимни кўш, дединг, сипо, хотиржам. Шеъринг чеккасида турсин Раззоқим, менинг жоним болам – Гули Ҳаём ҳам. Мен титрадим узок сўзлар юкидан, улар сигмадилар биргина шеърга. Онажон, шоирим, нима тенг келур, дунёда Сиз каби бебаҳо дурга. Меҳринисо онам, Шафоат онам, Нозик аяжоним – ой, офтобларим. Ўзбекнинг онаси – ҳали ҳеч кимса тубига етмаган зўр китобларим. Ўзбек оналари – тенгсиз шоирлар, энг гўзал шеърлари – фарзанди, жони. Ўзбекнинг онаси – Ватан онаси, топгани шу тупрок – бор хонумони. Улар орзулари куёшдан баланд, сабрининг олдида тоғлар эгар бош. Улар дийдорига интиқ бўлганча, ҳар сафар тонгларни қаршилар куёш.

Жаннат оналарнинг пойида эмиш...
Шу хуш тупрокларни кўзга сур, дунё.
Бағрида гўдаги балкиган аёл,
Нонингга эгалик қилгил, илоё!
Ўру қирларингга буғдой сочқила,
Ҳовлингга ўсмаю райхон сепиб юр.
Гўзал либосларни олиб берайин,
Тепкилаб кийгину, мушқлар сепиб юр.
Дилингда қолмасин заррача армон,
Аллоҳ сенга берсин комил зурриёт.
Болам де, бўтам де, қулуним дегин,
Қоядан куёшдек кулама, хайҳот.
Дуогўйим онам, ғанимат онам,
Тонглар дуонг ила бўлсин файзиёб.
Она деган калом асрлар оша,
Кўзларга суртилиб ўқилган китоб.
Она қалби гўдак чаппор ургувчи,
Меҳр бунёд қилган зўр олтин тахтдир.
Оналарга таъзим айлагин дунё,
Онанинг бир исми абадиятдир!

ТҮМАРИС

достон

МУНОСИБ ТУХФА

1

Ватанимиз, халқимиз тарихи бадиий адабиёт учун бамисоли битмас-туганмас, чек-чегарасиз дафина. Данте «Илохий комедия»да ёзганидек, «Нимаики чегарасиз, бу — ўз-ўзига ўлчовдир». Она тарихимиз айнан шундай.

Олис ўтмишимизда шундай воқеалар, шундай қаҳрамонлар бордирки, биз уларни илмий атама билан архетип образлар дейишимиз мумкин. Бу дегани, улар минг йилликлар қаъридан чиқиб келиб, ўзида умумбашарий, умуммиллий ҳақиқатларни жамлайди ҳамда муайян азалий қадриятларни мудом таъкидлаб ва сақлаб келади. Маълумки, улардан иккитаси, айниқса машҳур. Бири ўз элини бутун бир босқинчи қўшиндан омон сақлаб қолган оддий чўпон Широқ бўлса, иккинчиси форс империясининг мутакаббир ҳукмдорини мағлуб этиб, унинг кесилган бошини қонга чўмдирган буюк аждодимиз она Тўмарисдир.

Қизиғи шундаки, кейинги давр муаррихлари улар кўрсатган улуғ амал ва қаҳрамонликка шубҳа билдириб, уни афсона дея баҳолашади. Улар оддий ҳақиқатни унутишади, биринчидан, афсона уйдирма эмас, иккинчидан, муайян улуғ амал афсонага айланмоғи учун у даставвал воқеликда содир бўлиши керак-ку.

Совет даврида дарслик сифатида ўқитиладиган В.И. Авдеевнинг «Қадимги Шарқ тарихи» (Тошкент, 1964) китобида шундай гап бор: «Геродотнинг асарида Ўрта Осиёда яратилган бир афсона (таъкид бизники — С.М.)

сақланган. Бу афсонада айтилишича, массагетлар маликаси Томирис Кайхисравни енгиб, уруш майдонидан унинг жасадини топиб келишни буюрган ва унинг калласини киши қони тўлдирилган идишга тикаётиб: «Сени қонга тўйғизмоқчи эдим» деган» (Шу китоб, 621 бет).

Вахоланки, «Тарих отаси» дея ном қозонган қадим юнон муаррихи Ҳеродот машҳур «Тарих» асарининг биринчи китоби «Клио»да Кир ва массагетлар маликаси Тўмарис ҳақидаги тўқнашувни аниқ рўй берган воқеа сифатида тасвирлаб, уни бир кун келиб афсонага чиқаришларини аввалдан сезгандек, гап охирида: «Кир ҳалокати ҳақидаги турли мулоҳазалар орасида ушбу менга энг ҳақиқатга яқини кўринади» (Геродот, История в девяти книгах. Изд. «Наука», Ленинград, 1972, С.79), дея махсус таъкидлайди. Кейинчалик, Тўмарис воқеаси Рим тарихчиси Орозийнинг етти китобдан иборат «Мажусийларга қарши тарих» асарида ҳам айнан Ҳеродотдагидек тилга олинади.

2

Шунча даромаддан мурод нима, дерсиз. Гап шундаки, ардокли шоирамиз Шарифа Салим яқинда «Тўмарис» деган дoston ёздики, унда «Тарих отаси»нинг бизнинг икки ярим минг ёшли момомиз ҳақида ёзганларига айнан ҳаётий ва тарихий ҳақиқат сифатида қараб, қадимий, олис воқеаларнинг поэтик трагик манзаралари бадиий қайта тиклаб берилади.

Тарихий факт, маълумки, бадиий адабиёт учун хомашё ҳисобланади. Умуман олганда, тўғри бўлган бу фикр Тўмарис ҳақидаги тарихий воқеага унча мос эмас. Бу воқеа шу даражада пишиқ ва мукамалки, уни хомашё дейиш инсофдан эмас. Ҳатто буюк Данте ҳам «Илоҳий комедия»нинг «Аъроф» қисмига айнан тарихдагидек – «Ва Тамирис дейди Кирга: – Қонга ташна эдинг, ич энди қониб» – тарзда олиб киради.

Шоирамиз эса ушбу достонида тарихий фактларга вужуд ато этади гўё. Воқеа кечган муҳит ва вақтнинг ҳиссий поэтик манзарасини яратади. Йигирма беш аср аввал бўлиб ўтган воқеа-ҳодисалар кўз ўнгимизда айна пайтда рўй бераётгандек яққол тасвирланади.

Поёнсиз саҳролар гулга чулғанди,
Майсалар ҳаллослаб қирларга чопди. —

дея баҳорий мисралар билан бошланган дoston «Хотима»да дунё адабиётининг улуғвор сиймолари (Херодот, Данте, Шекспир) нинг Тўмарис сиймосидан лол қолишлари билан қўнланади:

Гўзал Тўмариснинг собит сиймоси,
Юнон, Рим дунёсин солар ҳайратга.
Жаҳон тарихига дадил кириб у,
Жилмайиб юз тутар абадиятга.

Шоира асар учун 11 хижоли (6 5) мисра танлаган. Лекин ўрни келганда, воқеа мароми талаб қилганда, маънони чайқатиш зарур бўлганда ритм ва оҳангни кескин ўзлартира олади:

Йигитлар кўксида порлайди туғён:
Ғалаба...ғалаба...ғалаба..!

Ёки ўғли ҳалок бўлганини эшитган она ҳолати:

Ўқ еган қуш каби инграб Тўмарис...
Тўмарис...
Қаддингни тик тут, Аёл,
Аламларни ют, Аёл,
Ўзинг айтгил, дунёда,
Кимнинг бағри бут, Аёл?

Майсалар шивирлаб, Аракс гулдираб айтган бу сўзлар она Тўмарис фарёдига муносиб лисоний либосдир. Оҳангнинг бундай кескин ўзлариши китобхонни бирхиллик – зе-

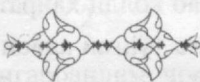
рикишдан асраса, иккинчидан, шеърӣ матнга кўшимча маънолар олиб киради. Биринчи ҳолда, ғалабанинг беҳад нашидаси, аини пайтда унинг чалалиги, муваффақияти таъминланса, иккинчи ҳолда ўзбек халқ кўшиқларига хос оҳанг дostonга кўшимча янги руҳ олиб киради.

Ҳажман каттагина дoston бир зарб билан ўкилади. Бу асардаги фикрлар тиниклиги ва туйғулар покизалигидан далолат.

Хуллас, «Тўмарис» дostonи шоирамиз Шарифа Салимининг Истиқлолимиз байрамига муносиб совғасидир, десак янглишмаймиз.

Сувон МЕЛИ,

Филология фанлари номзоди,
адабиётшунос олим

1

Поёнсиз сахролар гулга чулғанди,
Майсалар ҳаллослаб, қирларга чопди.
Қиш бўйи музликда жунжиккан сахро,
Устига Баҳорой бахмал тўн ёпди.
Дарёлар гулдираб, окдилар масрур,
Оқ, паркув булутлар тутди самони.
Қуёш тишлаб қолди ҳайрат бармоғин,
Кўргач, гулга тўлган алвон дунёни.
Орол жанубида ҳилпираб баҳор,
Осмонга ўрлайди ингичка тутун.
Қулунлар ирғишлар, туялар чўкиб,
Аста чодирини ёя бошлар тун.
Тўлин ой зулматни парчалаб ташлар,
Соялар сингишиб кетади тунга.
Оқ ўтов қошида момолар нотинч,
Ногоҳ сукунатни синдирар: Инга...
Инга. Найдек нафис бу гўзал товуш,
Инга... Шуълаланиб ётади фалак.
– Шохим, суюнчи, тез суюнчи беринг,
Малика кўз ёрди...

Ўғил муборак!

Массагетлар шоҳи қилар табассум,
Кўксиди сохир қуш сайрайди чунон.

Йўргакдаги гўдак ширин тамшанар,
Нурдан сочқи сочар заминга осмон.
– Маликам, муборак, ўғил сизга ҳам,
Гўё кўраяпман мен бир ширин туш...
Ҳарир либосларда нурга чулғаниб,
Табассум қилмоқда гўзал Тўмарис.
Тўмарис... Сочлари мисли шалола,
Ёввойи саҳронинг эрка боласи.
Бугун оҳу каби у гўзал жувон,
Бугун у паҳлавон гўдак онаси.
То ярим тунгача ёнди гулханлар,
Саҳро энтикади, чечаклар сархуш.
Массагетлар шоҳи мижжа қокмади:
– Ўғлим, бу оламга хуш келибсан, хуш.

2

– Ўғлим, жигарбандим, чор-атрофга бок,
Булар сенинг даланг, сенинг маконинг.
Киндик қонинг томган бу кенгликларга
Энди азал-абад туташдир жонинг.
Дунёнинг қайси бир бурчида бўлма,
Товонинг соғинар шу улуғ тупрок.
Ўғлим, менинг қалбим кўзлари ила
Аждодларинг юрти – кенгликларга бок.
Тилло қанотли ой сузади кўкда,
Ёвшанлар уфурар баҳор исини.
Улуғ мўйсафидлар тонггача бедор,
Хотир китобига битар тушини.
Массагетлар шоҳи ўғлини кучар,
Гўдак иси тўлар чўлу саҳрога.
Тамшанган чақалоқ – кўзлари юмук,
Она кўкси, дея боқар дунёга.

Кабила кўксида яна бир қуёш:
 – Барча улуғларни энди айланг жам.
 Қўнғироклар яна хуш жарангласин,
 Момолар ҳам четда қолмасин, қаранг.
 Ўғлимга муносиб исм топамиз,
 Токи унда бўлсин бургут шиддати.
 Оқар дарёларнинг хайкириқлари,
 Улуғ қабиланинг улуғ қудрати.
 Она аллалари оқсин қонида,
 Она халқи учун у бўлсин қалқон.
 Асрлар ўтса ҳам массагетларни
 Хотирида тутсин жумлаи жаҳон.
 Токи массагетлар фахр эта олсин,
 Ҳақиқат олдида буқаолсин тиз.
 – Шоҳим, ўғлингизга биз исм топдик,
 Шоҳим, уни деймиз биз Спаргапис!
 Жажжи Спаргапис ухлайди маъсум,
 Шамол исларини ҳидлайди тўйиб.
 Тўмарис жилмаяр, масъуд, шодумон,
 – Ҳали улғайсинки бир йигит бўлиб.

Вақт илдам чопади, югурук, шошқин,
 Йигит тўлганида ўн саккиз ёшга.
 Массагетлар шоҳин қистади ажал,
 Фоний дунё бошқа, бокийлик бошқа.
 Югурук вақт чопар – қайсар суворий.
 Ҳеч кимга, ҳеч қачон тутмайин кулок.
 Массагетлар шоҳи кўз юмар чоғи
 Деди: маликам, сен ғамдан бўл йирок.
 Кўз ёш тўкаверма, синдирмасин дард,
 Менинг муҳаббатим сен билан мудом.
 Юртим ва ўғлимга қўндирмагин дард,
 Шунда менинг қалбим топади ором.

Малика қўлида қолиб қўллари,
Шоҳ кетди. Мангулик юртига шоша.
Тўмарис... Тўмарис... гўзал малика,
Энди сени кутар қандай томоша?

5

Сарой. Базми жамшид чикқан авжига,
Қандиллар қуёшдек сочаётир нур.
Олтин тахтда олтин қадах кўтариб
Сархуш чайкалади Эрон шоҳи Кир.
Муסיқа янграйди сеҳрли, дилхуш,
Тинмай сипкорилар анор тусли май.
Раккосалар нозли хиром этади,
Гоҳ мунгли йиғлайди созлар аро най.
Баркаш тўла олтин қўлма-қўл ўтар,
Сочкилар сочилар хурлар бошидан.
Қайдадир инграйди факир бир мискин,
Бошини қўйганча кабр тошига.
Жангу жадаллару, қирғинбаротлар
Халкнинг тинкасини обдон қуритмиш.
Ўлмас шоҳ аталмиш Эрон шоҳи Кир,
Кўз ёшли косани халқига тутмиш.
Не-не азаматлар йўкликка учди,
Уруш сўрайверди саноксиз қурбон.
Давлатлар шоҳ Кирнинг қўлига ўтди,
Юртим деб, ўғиллар берганида жон.
Ногоҳ базми жамшид такка тўхтайди,
Кир қўлида қадах, турар пурвиқор.
Вазир қўл силкиб дер: энди тарқалинг,
Эртага шошилинич маслаҳатлар бор.

6

Сарой сув қуйгандек сукутга чўмган,
Гулларнинг ифори оламни тутмиш.
Боёнлар шивирлар шабада мисол:
– Массаетлар шоҳи оламдан ўтмиш.

Машварат бошланур, подшоҳ Кир шодон,
Кутган хушхабари жонига малҳам.
Неча замонларки орзу қиларди,
Массагетлар юртин қул қилмокни ҳам.
Тўсиқ йўқ.

Тўмарис энди колмиш тул,
Қўлин сўраб унга қўяди тузоқ.
Сарҳадлар кенгаяр.

Шухрати ошар,
Жангсиз қул бўлади хотин бўлган чоғ.
Битилган мактубга кўз ташлайди шод,
Гўё бургут келиб қўнади қўлга.
– Айтинг, дер элчига, мактубни олиб,
Зудлик билан тушсин биз айтган йўлга...

7

– Ўғлим, қўлларингни юрагимга қўй,
Кўксимга бошинг қўй, у урар дук-дук.
Отанг мен билан бир нафас олмоқда,
У қалбим тўрида, у мудом тирик.
Ватан ҳам биз билан, сахро, қир, адир,
Олов селида ҳам Ватан ягона.
– Онажон, мен ерга қулоқ тутяпман,
Ернинг ҳам юраги бор экан, Она.
– Шундай, ўғлим, шундай, суянган тоғим,
Кел, кўксимга босай, жажжи арслоним.
Ўғил онажонин кўз ёшин артиб,
Деди: сизга фидо бўлсин бу жоним...

8

Ипак сочларини ўйнайди шамол,
Учиб бораётир булут каби от.
Сахролар шивирлаб қолар бемажол,
Бошига эгилиб келар коинот.

Қирқ қиз тулпоридан чакнайди чақин,
Олов шамшир каби яркирар бари.
Олдда елиб борар гўзал Тўмарис,
Ортда чўл-биёбон маликалари.
Озод кенгликларнинг озод кушлари,
Тим қора кўзларда ёнади куёш.
Сарвқомат, мағрур, моҳир чавандоз,
Барчаси навниҳол, бари жуда ёш.
Бироқ, камон отса бехато нишон,
Қилич чопганида кесилар тош ҳам.
Сарвқомат қизлар, бўй етган қизлар,
Не-не суронлардан чикади омон.
Йигитлар чакмоқдек майдонга кирар,
Кураш тушганида хансирайди ер.
Қоядаги бургут кўлига кўнар,
Улар мисли йўлбарс, улар мисли шер.
Массагетлар юрти... ғаним кўлига,
Бермаган ҳаттоки битта тошини.
Массагет куёши – жудолик ёмон,
Ҳеч кимга кўрсатмай артар ёшини.

9

Массагетлар шоҳи боқий дунёда...
Ҳаёт давом этар. Қайнайди козон.
Ибтидо интихо оралиғида,
Бу кўхна дунёга барчамиз меҳмон.
Тўмарис тунлари мижжа қокмайди,
Олислардан эсар нохуш шамоллар.
– Қизим, бирозгина мизғиб олсангчи,
Деб далда беради донишманд чоллар.
Тун тирик. Бу кўзлар доимо чакноқ,
Юлдузлар ғалати порлаб туради.
Тўмарис, Тўмарис гўзал малика,
Тонггача юрт кезиб бедор юради.
Баъзан от чоптириб узоққа кетар,
Чопа-чопа тулпор терга ботади.

Тўмарис...

Отнинг оғзидаги кўпикларини,

Ипак рўмолчаси билан артади.

– Бўш келма, тулпорим. Бўш келма, жонвор,

Менинг садоқатли дўстим ўзингсан.

Ипакдай ёлингга бўлайин тумор,

Кенгликларга бокқан кўрар кўзимсан.

Мен бу дунёларга сиғмайин қолсам,

Сиримни ўзингга ошкор этаман.

Ёлғиз ўзинг, ёлғиз сен билан, дўстим,

Поёнсиз оламга учиб кетаман.

Бўш келма, тулпорим, бўш келма, жонвор,

Бу тун ҳам беминнат сен билан қолай.

Сенинг ўмровингни жаннат деб билиб,

Бир нафас, бир нафас мен мизғиб олай.

Тулпор аста-аста қадам ташлайди,

Она алласига ўхшар юриши.

У гўзал дўстини асраб-авайлаб,

Тонг чоғи қабила томон келишди.

Тулпор ёлларига уйқошдир сочлар,

Субҳи сабо уни силайди аста.

Гўзал Тўмариснинг беором умри,

Юртин оромига мудом пайваста.

10

Субҳидам уйғонар зарб товушидан,

Навқирон йигитлар саф-саф туради.

Моҳир тирандозлар, абжир овчилар,

Викор-ла қўшинга қараб юради.

Ҳар тонг маликанинг эр йигитлари,

Ватан ороми-чун машқ қилар чапдаст.

Улар қоплон мисол эпчил ва хушёр,

Ҳатто йўлбарслар ҳам келолмайди бас.

Спаргапис машҳур тирандоз, ўктам,

У от чопганида етолмас шамол.

У килич ўйнатса, осмон ҳайратда,
У кураш тушганда замин бўлар лол.
Массагетлар юрти... Ўтов... оқ тутун,
Ўрлаб юксакликка сингиб кетади.
Йигитларки...тиним билмас туну кун,
Улар Ватанига қалбин тутади.

11

Ногоҳ олислардан отлик кўринди,
Тулпорнинг дукури тушди қулоққа.
Йўловчи чарчаган, кўп ҳорғин эди,
Беланганди бошдан-оёқ тупрокка.
Кексалар синчиклаб қарашди узок,
Ёш-яланг кизиқиб сўроққа тутди.
Маликанинг махсус хос хизматчиси,
Ўтовга йўлчини етаклаб кетди.
Элчи... тунни тун демайин, кунни кун демай,
Жазирама олов селини ютиб.
Олис ўлкадаги подшоҳ номидан,
Гўзал Тўмарисга келтирмиш мактуб.
Борлиқ жим. Сукутда... Машварат учун
Йиғилиб келишар улуғлар бир-бир.
Бир зум ҳордик олган элчи сўзини,
Тингламоққа маҳтал бу дунё ахир.
Элчи ерни ўпиб қилади таъзим,
Қуёш маъбудидек Тўмарис шоён.
Элчи бош эгканча тураверар жим,
Мактуб тутган қўли гўёки бежон,
Қотганча сўнг аста тушар титроққа.
Мактубни ўқийди хизматчи секин,
Чукурроқ эгилар шойи вароққа.

– «Бу мен – Вавилону Ассирияни,
Мидияни қўлда тутган шаҳаншоҳ –
Буюк Кир бўламан. Енгилмас, жасур,
Менинг кимлигимдан бу дунё огоҳ.

Мен сизга, маликам, салом йўллайман,
Уни қабул айланг, қилмангиз инкор.
Токи, суянсангиз тоғингиз бўлай,
Оташин севгимдан айланг ифтихор.

Маликам, сиздаги бу тенгсиз чирой,
Бу мағрур қалбимни банду банд этмиш.
Ипак кокилингиз мендек бир шоҳни,
Бечора қул мисол занжирбанд этмиш.
Сизнинг хаёлингиз ила ўтар кун,
Қафасдаги кушдек қийналади жон.
Гўзал чехрангизни бир дам кўргали,
Менда на илож бор ва на бор имкон.
Теграмда чарх урган нозанин гуллар,
Энди уйғотолмас заррача хоҳиш.
Қаро тунларимни ёритар шамдек,
Сизнинг васлингизни ваъда қилган туш.
Келинг, саройимнинг бекаси бўлинг,
Бугун тушларимда Сизни кўрибман.
Озод кенгликларда қанот қоккан куш,
Сизнинг кўлингизни сўраб турибман».
Гўё чакмок чақиб, оловли шамшир,
Тилиб юборгандек само кўксини.
Спаргапис ногоҳ йўлбарсдек сапчиб,
Парчалаб ташламоқ бўлди элчини.
– Тўхта, ўзингни бос, қизиққон бўлма,
Элчига ўлим йўк. Йўк унда гуноҳ.
Сен элчининг эмас, оғули мактуб,
Ўралган ғунчанинг қатларига бок.
Ватан хавф остида... Подшоҳ Қир бизни
Қул қилмокни айлаб қолди ихтиёр.
Элчига ўлим йўк... Бу хавф олдида,
Ўйламай қилинган ҳаракат бекор.
Сенга бу сўзларни мен эмас, ўғлим,
Бир-бир сўзламоқда оппоқ соч толам.

Бу мактубга қандай жавоб беришни,
Маликамиз билар, лочиним болам.
Улуғ мўйсафиднинг гўзал викори,
Етти ўлчаб, сўнгра кесмоғи бир-бир.
Барчани ногаҳон хушёр тортдирди,
Юртга даъво қилар маккор подшоҳ Кир.
Бу ғаразли мактуб тинч дарёларни,
Ўзандан чиқариб, қилгандай бебош.
Қахру ғазабга лик тўлди қабила,
Оромин йўкотди кекса ҳамда ёш.
Нима қилмоқ керак? Барча сукутда.
Қандай жавоб қилар Тўмарис она?
Ногоҳ рад этмаса подшо хоҳишин,
Массагет ўлкаси бўлар вайрона.
Наҳот қафас кутар сор лочинларни,
Наҳот ҳур қизимиз бўлар канизак.
Наҳот озод кунлар абас бўлса-ю,
Бошимизга тошлар ёғдирса фалак?
Қандай жавоб қилар гўзал малика?
Барчанинг дилида биргина савол.
Ниҳоят сукутни парчалар ҳукм:
– Нелигин биламиз оғу тушган бол.
Айтинг, шоҳингизга, сўзимиз битта,
Қандай келгандингиз. Шундай кетингиз.
Ушбу оқ матога ўралган тошни,
Унинг кўлларига албат элтингиз.
Бизнинг ниятимиз оқ мато каби,
Ёмонлик қилмаймиз Сизга ҳеч қачон.
Бирок, бизга қарши кўл кўтарсангиз,
Сизга харсанг қайтур биздан беомон.
Яна такрор айтинг, уруш бўлмасин,
Уммондек чайқалсин осуда ҳаёт.
Гулу майсалар, тоғлар чечаги,
Бизни дуо қилиб турсин умрбод.

Яна такрор айтинг, уруш бўлмасин,
Оға-инилардек яшайлик инок.
Гўдаклар уйкуси мусаффо бўлсин,
Онаси бошини силаётган чоғ.
Айтинг шоҳингизга, рад жавобимиз
Унинг кўзларини тўлдирса қонга.
Дарёнинг ҳар икки томони асли,
Уч кунлик йўл эрур бизнинг томонга.
Сўнгра ёвлашамиз. Ва қиламиз жанг,
Массагетлар унга бошин эгмайди.
Енгилмас шаҳаншоҳ уни не қисмат,
Кутиб турганини ҳали билмайди.
Энди йўлга чиқинг. Довқур йигитлар,
Элчининг ёнида қоядек туринг.
Қораси кўринмай кетгунга қадар
Безиён, безахмат кузатиб туринг...
Малика кўлини кўксига қўйди,
Кўзлари ёнарди, товушлари шахд.
– Менга ишончингиз, меҳрингиз учун,
Улуғларим, сизга бекиёс раҳмат.

12

Эрон шаҳаншоҳи юрар бетокат,
Кетган элчисидан йўқ хануз дарак.
Фирдавсмонанд боғлар сиғмас кўнглига,
На бошидан нурлар куйгувчи фалак.
– Мен ким Эрон шоҳи – енгилмас подшоҳ,
Яқин Шарқ илгимда – гўзал Вавилон,
Ассирия ҳамда Мидияларни
Бир ҳамлам биланок қилдим мен вайрон.
Олдинда ёввойи Осиё турар,
Тезде Ғарбу Шарқда кокаман қанот.
Массагетлар менга ўйинчоқ эрур,
Менга қарши турса бўлади барбод.

Мен Кирман, дунёни даҳшатга солиб,
Ўлмас шоҳ бу, дея қолдираман из.
Азамат ўғлонлар, эй ботирларим,
Ҳамиша жангга сиз тайёр турунгиз.
Бетокат тўлғонар маккор шаҳаншоҳ,
Тўмарис ёдидан чиқмайди бир дам.
Ногоҳ хизматчиси хабар келтирар:
– Подшоҳим, қайтибди энди элчи ҳам.
Ҳориган, эзилган элчи жимгина,
Подшоҳ оёғини кўзига сулар.
Қўлида оқ мато, недир ўралган,
Элчи сукут сақлаб ҳамон жим турар.
– Хўш, қандай хабар бор, гунгмисан, сўзла,
Тўмарисдан борми бирор хушхабар.
Яхши хабар бўлса, бўлгин огоҳ сен,
Бошдан-оёққача сочажакман зар.
Тиллога кўмилиб бўласан сармаст,
Не нозанин қизлар гуллар тутуди.
Ёмон хабар бўлса...
Қахрланар шоҳ,
Шак-шубҳасиз, албат бошинг кетади.
Гапир, қўлингдаги бу қандай матоҳ?
– Буми, бу... тош... Шоҳим, омонат нарса.
Элчи бош кўтармай, чизади ерни.
Бир қошиқ қонимдан ўтинг шаҳаншоҳ,
Бу тошни малика Тўмарис берди.
Сизнинг таклифингиз у айлади рад,
Сўнгра тинч яшашни қилди ихтиёр.
Агар у ўлкага кўз солсангиз гар,
Ҳар бирин қўлида тошмас, харсанг бор.
Кўприк қураман, деб машаққат чекманг,
Массагетлар сизга бермайди озор.
Қўшинларни олиб тинч ва хотиржам,
Сиз дарёдан сузиб ўтинг бемалол.

Уруш бошласангиз то дарёгача,
Уч кунлик йўлни сиз босиб ўтасиз.
Сўнг дарёдан кечиб, яна йўл юриб,
Уч кундан сўнг уни жанг-ла кутасиз.
Тўмарис ўзининг элини олиб,
Уч кунлик йўл юриб кетади нари.
Сўнгра қирғинбарот жанглар бошланар,
Муддат тутаган кун тонгнинг саҳари.
Бор жавоб шу бўлди. Маъзур тутинг шох,
Массагетлар тоғдек ғурурли экан.
Улар нигоҳида мен бир сир кўрдим:
Кўзида чайқалиб ётибди Ватан...

– Бу қандай надомат, бу қандай хўрлик?
Массагетлар уни писанд қилмади.
Шундай буюк шохни, енгилмас шохни,
Бир ёввойи аёл кўзга илмади.
Эшитган кулоққа бу не гап ахир...
Гўё кулаб кетмиш осмонўпар тоғ.
Кир қарахт... саройни наъраси тутар:
– Баринг қул қиламан. Қўйганча тузоқ.
Шох уч кун бетоқат кўзин юммади,
Юлдузларни бир-бир санаб чикди у.
Энг қабих, энг маккор хийла ипларин,
Ҳасад тароғи-ла тараб чикди у.
Шошмай тур Тўмарис... Мени Кир дерлар,
Сенинг сўзларингга кулоқ солайин.
Шундай макр қилай, сенга сездирмай,
Қайсар юрагингни юлиб олайин.
Шошмай тур Тўмарис... Шошма, эй аёл,
Сен қайғу лойига қоласан ботиб...
Узоқ сукунатдан сўнг бирданига,
Кир тонгни бўзартди қаҳқаҳа отиб.

Подшоҳ саройида бир шарпа кезар,
Унинг нелигини сезмас хатто қуш.
У шоҳ юрагига қутқулар солар:

ТЕЗРОҚ АМР АЙЛАНГ, БОШЛАЙМИЗ УРУШ!

Озод ўлкаларни, ёт ўлкаларни,
Жанг ила бўййлик кип-кизил қонга.
Ҳеч кимса сизга тенг келмайди, шохим,
Туғингиз порласин ўша маконда.
Сизга чўри бўлсин мағрур Тўмарис,
Йигитлари бўлсин сизга отбоқар.
Дунё билиб қўйсин, бош эмаганнинг
Ҳоли асли бундан бўлар бешбадтар.
Тезроқ амр айланг, бошлайлик уруш,
Массагетнинг номи ўчсин дунёдан.
Кўприк қурмоқликка амр айлангиз,
Кўшин ўтолмоғи учун дарёдан.
Кир ногоҳ бир сапчиб тушади: Ҳа, ҳа,
Солдан кўприк ясанг... Кўприк... дарҳол.
Катта жангга катта тадорик зарур...
Аракс солланиб оқар беғубор.
О, Аракс. Улуғ дарё, улуғ сув,
Не-не қирғинларни кўрмади бошинг.
Яна пок бағрингга тушмоқда ғулув,
Яна тинмас бўлди кўздаги ёшинг.
– Қани, боёнларим, бирма-бир сўйланг,
Не қилсак ғалаба бизга бўлур ёр.
Кир бобоси – қаҳри каттик Крез дер:
– Массагетлар томон ўтмоқлик даркор.
Сарой нақ арининг уяси каби,
Ҳозирлик кўрилар катта юришга.
Навқирон йигитлар, саркардалар ҳам
Тунни мижжа қоқмай ўтказар тикка.

– Бобо, ўғлим Камбис, Эронда қолинг,
Биз лашкарлар билан йўлга чиқамиз.
Массагетлар ҳамда Тўмарисни ҳам,
Тупрокқа тикамиз – гўрга тикамиз.
Токи билсин улар Кир ким эканин,
Осиё қўлимга қўнажакдир нақд.
... Бир чеккада турар навкирон йигит,
Ойга термулганча маъюс ва қарахт.
Бало-қазо каби елади қўшин,
Аракс тўлғаниб, азобда оқар.
Не-не офатларнинг гувоҳи ой ҳам,
Юзга парда тортиб, булутдан боқар.
Нечун керак киргин, нечун керак жанг?
Жавобсиз савол бу, қайдадир бироқ,
Абадий ҳаётнинг бонгини чалиб,
Дунёга келмоқда яна чакалок.
Аракс тўлғонар, гувлайди дарё,
Тўмарис кетмоқда узок йўл босиб.
Массагетлар кетар уч кунлик йўлга,
Қурол-яроғини елкага осиб.
Қўшин кечиб ўтди дарёни охир,
Лашкар ўртасида тинмайди юмуш.
Бир нафас мизғиган Кир – қонхўр подшоҳ
Хобида Дорони кўраётир туш:
Қариндоши Доро Осиё узра
Ва Оврупо узра қоқармиш қанот.
Кир ўзида йўк, уйғонар мамнун:
– Ғалаба менга ёр бўлибди наҳот?
Бу туш хайрлидир, ҳей лашкарларим,
Ҳар лаҳза бағоят хушёр турунглар.
Бир кун йўл юрамиз, сўнгра тўхтаймиз,
Ана ўша жойда чодир қурунглар.
Мўри-малах каби юради лашкар,
Боши ва охири кўринмас сира.

Чодирлар тикилди, ёзуғ дастурхон,
Шароб денгизлари тугамас сира.
Турфа таомлару олтин қадахлар,
Май билан лиммо-лим, ҳатто кўз тинар...
Бир қисм лашкарни шу ерга ташлаб,
Кайхисрав орқага чекинар.
Ногаҳон Тўмарис топади хабар:
– Наҳот Кир қўшини ортга қайтади?
– Кир ортга қайтибди, аскар қолдириб.
Ҳамма бир-бирига шуни айтади.
Маслаҳат қилади қабила яна,
Кимдир ёниб сўзлар, кимдир сокин... Жим.
Спаргапис йўлга отланар дарҳол:
– Лашкарингни асра, ўғлим, жон ўғлим!
Ҳушёр бўл, ҳамиша кўзим йўлдадир...
Кўксини чакмоқдек тилиб нохуш ҳис.
Барча улуғларни ёнига олиб,
Ўғлига фотиҳа берди Тўмарис.

14

Чакмоқдек ярқирай навқирон ўғлон,
Душман чодирларин ёриб қирай шарт.
Камонлар ширқирай, найза отилар,
Ғанимни шиддат-ла қилганча қарахт.
Йўлбарсдек отилар ғаними томон,
Йигитлар бўғзида титрайди сурон:
– Сени ғанимларга бериб қўймаймиз,
Азиз она юртим, азиз онажон!
Тарикдек сочилар ғаним лашкари,
Қолган-кутганлари қочади яна.
Йигитлар кўксига порлайди туғён:
– Ғалаба... ғалаба... ғалаба...!
Жанг майдони сокин, чивин учмайди,
Сочиқиб ётади ерда мурдалар.
Ҳориган йигитлар олмоқ учун тин
Бир нафас... бир нафас чодирга қирай.

Хайхот, бу жаннатми.. анвойи таом,
Хуш ислар мисоли хушни олади.
Чодир деворида турфа нақшлар,
Бир бора кўз солган хайрон қолади.
– Бу қандай сув эрур? Ёкутдек ёнар,
Йигитлар умрида кўрмаган уни.
Бу тансик куш гўшти, бу каклик, бу не,
Кўзлардан кувади ногоҳ уйқуни?
Йигитлар ўлтириб таомланар хуш,
Йигитлар сезмайин ича бошлар май.
Бир муддат ўтганда бўлганча сархуш,
Қўшиқ айта бошлар, ё ухлаб қолар.
О, маккор Кайхисрав. Нафс бандаси,
Гулдек йигитларга сен қўйдинг тузоқ.
Йигитлар, йигитлар, ўлим чохида,
Наҳот шунча ухлаш мумкинми узоқ?
Улар ухлайдилар маъсум ва гўзал,
Ажал роҳатланиб кўшиқ бошлади.

...Қонхўр Кир итлари шафқат билмайин,
Уларни қилич-ла чоғиб ташлади.

15

– Ўғлинг қўлимизда, не дейсан аёл,
Таслим бўл, бўлмаса кетади жони.
Шамоллар еткизди онага хабар:
– Вайрон бўлди, дея бор хонумонинг.
Спаргапис асир. Ўқрайди шамол,
Инграйди барханлар, инграйди сахро.
Тўмарис, қаддингни тик тут, эй Аёл,
Йўкса озодлик ҳам бўлади рўё!

Тўмарис ичидан келади ингроқ,
Қиличига томар лабининг кони.
Кирга хабар йўллар. Бир сўз демайин,
Элчини йўллайди ўша замони.

– Қонхўр Кир! Қахрамон эмассан билгин,
Бу ғалаба эмас, бу найранг, ёлғон.
Ҳалол жангда қилич кучи биланмас,
Узум суви ила сен енгдинг, инон.
Сўзимга кулоқ сол, ўғлимни қайтар,
Ўғлимни менга бер. Яхшилиқча кет.
Йўқ десанг, Тўмарис ичади қасам.
Бошингга ит кунинг солажакман. Ит!
Тангри номи ила қасам ичаман.
Юҳо бўлсанг ҳамки сени тўйдираман.
Боламни қайтиб бер, йўкса эй малъун,
Қонга ғарқ қилганча сени ўлдираман.
Кир мактубни ўқиб, заҳарли кулар,
Дер: Айт, аҳмоқ аёл сўзидан қайтсин.
Мени Кир дейдилар саҳройи Аёл,
Энди тушларини сувларга айтсин.
Элчи нохуш келди, бўғриқиб юзи,
Тўмарисга барин айлади баён.
Малика ҳайкалга айланган эди,
Гўзал юзларидан қочганича қон.
Сўнг отин елдириб, олисга кетди,
Муздек ерга бериб ётганча бағир.
Қабрни кучоклаб, кўкка каради,
Шоҳнинг қабри эди у кучган қабр.
У худди ярадор арслон сингари,
Тўрт томон югурди, қуш каби учди.
Сўнг қўлин қуёшга чўзганча узок,
Худди маъбуд мисол... У қасам ичди.

– О, қуёш тангриси!
Улуғ номинг билан қасам ичаман...
Сенинг оташингдан яйрар коинот.
Олов жоминг билан қасам ичаман.
Сен борсан, оламда гуркирар ҳаёт.
Сенинг нуринг эмган майсалар ҳаққи,
Гўдақлар товонин ўпаётган ер,

Улуғ уммонлару жилғалар ҳаққи,
Анвойи чечаклар тутган дала-кир.
Ризкини жимгина элтган чумоли,
Яйловда куюндек учган тулпорлар.
Офтобрўяларда исинган чоллар,
Майсалар юзини ювган ёмғирлар.
Денгизлар тубида яширинган дурлар,
Сочларимни силаб, югурган шамол.
Келинчак мисоли ийманган ҳилол,
Тунлари самода ёнган юлдузлар.
Навраста ўсмир-у, бўй етган кизлар,
Барчасин кўксига тутган ер ҳаққи,
Улуғ осмон ҳаққи... улуғ эл ҳаққи...
Қасам ичаман...
Танамда қоларкан токи томчи қон,
Она ватаним-чун бўламан қурбон.
Токи ғаним бизга эга бўлмагай,
Элим юрган ерда асло юрмагай.
Бизнинг ўчокларда қайнатмас қозон,
Озод кенгликларга бўлолмас ҳокон.
Хур қизлар канизак бўлмас саройда,
Ит ётмас арслонлар ўқирган жойда.
Ғанимни мисоли ёйдек букаман,
Мен ғалаба учун жоним тикаман.
Бошига ўлимдан кийдираман тож,
Унга паноҳ бўлар қон тўла саноч.
Ўлим уни дўстим дея кучади,
Саноч тўла қондан тўйиб ичади.
Қасам... Душман букар қаршимизда тиз...
Тулпорин елдириб кетди Тўмарис.

16

Спаргапис гўё ёмон туш кўрар.
Худди тош босгандек вужуди оғир.
Қушдек қанот қокиб учайин деса,
Оёқлари оғир, кўллари оғир.

Бу қандай сир, дея қийналар йигит,
Содиқ навкарлари бермайди товуш.
Ҳамон англай олмас, маккор Кайхисрав
Ҳийласи батамом берганини иш.

У ногоҳ кўз очиб, лол қотди бир зум,
Аъзойи бадани тушди титроққа.

Бош узра Кайхисрав илжаяр эди,
Қиличини тираб азиз тупроққа.

– Хўш, сен Тўмариснинг асл тулпори,
Пойгага кирмасдан, бўлибсан забун.

Қани, сени севган меҳрибон онанг,
Қани, кўкрагига урган ўша кун?

Мени ўлмас подшоҳ дейди бу дунё,
Менга йўлолмайди ҳаттоки ажал.

Қани, сен суянган баҳодирларинг,
Бир оғиз амрингга бўлгувчи маҳтал?

Тўмарис сўзимни рад этди ва лек,
Ўзига у қабр казиди бешак.

Мен билан жанг қила олар эмишму,
Йўрғакда сут хиди анкиган гўдак?

Атрофингга бир бок, нени кўрурсан,
Ҳар галгидай омад менга кулган гал.

Чакир дўстларингни, келар экан ким,
Барчасини кучиб ётибди ажал.

Уят азобидан титрайди йигит,
Занжирбанд шер каби уринар чунон.

Қанийди номусдан сингса тупроққа,

– Оҳ, мен нима килиб қўйдим, онажон,
Наҳот қабиламга келтиргум кулфат.

Онажон, онажон, ҳийлага учдим,

Мен ўғил эмасман, бир исмим ғафлат.

Ғалаба ўрнига шаробни ичдим,

Менинг ботирларим бўлдилар курбон.

Онажон, онажон, бебаҳо онам,

Мени ҳийла қилди тамом шармисор.

Қани, кўксимдаги улуғ ғурурим,
Қани, сиз уйғотган номус билан ор?
Шу улуғ туйғулар талоши аро
Менинг тириклигим бўлди-ку бекор.
Онажон, кечиринг, улуғим онам,
Дийдор қиёматга қолганлиги рост.
Сўнг тилга кирдию подшоҳга деди:
– Мени кишанлардан айлангиз халос.
Қўлларимни ечинг, мен шоҳ ўғлиман,
Сиз маккорлик ила қилдингиз асир.
– Майли, кўрайлик-чи, не ҳунари бор,
Қаҳ-қаҳ отиб кулди ғолибона Кир.
Менинг тўримдаги олтин балиқ ул,
Тўмариснинг жони. Кетмас узоққа.
Ҳадемай шамолдек елиб келар ул,
Парвона келгани каби чирокқа.
Йигит қўлларида оғир сирғалиб,
Кишанлар саркарда пойига тушар.
Чор-атрофда ётар дўстлари бежон,
Жони қақшаб борар, қони увишар.
– О, қуёш тангриси! Ўзинг бер мадад...
Йигит соқчи томон индамай борди.
Йўлбарсдек ташланиб, ханжарин олиб,
Навқирон юракка тикиб юборди.
Иссиқ... жуда иссиқ... Ловуллар само,
Гўё Тангри жомда оташ тутати.
Қип-кизил қон ила алвонранг дунё,
Уфққа қон ила видо битади.
Дук-дук... Қайдин келаётир илоҳий товуш,
Наҳот онам келмиш қошимга бу дам.
Онажон, қўлингиз кўзимга сурай,
Ғафлат азобини кўтармас танам.
Бу сизмисиз, Ота. Қўлимдан тутинг,
Ханжарнинг тиғидан ором олур жон.
Мен юртим сотмадим. Ишонинг, ота,
Энди кетаяпман ёлғиз сиз томон.

Она, не дедингиз? Ватан биз билан,
Олов селида ҳам Ватан ягона.
Онажон, мен ерга кулоқ тутяпман,
Ернинг ҳам юраги бор экан, Она!
Дук-д у у к... Юрак кетиб борар бокий дунёга,
Куёшнинг кип-кизил нурига ботиб.
Кир тош котиб турар... сўнгра киличин,
Ёвшанлар ичига юборди отиб...

Шамол югуради ҳўнграб, ҳаллослаб:

– Боланг ўлди, она, сочларингни ёй.

Самода юлдузлар инграб юборар,

Кўз ёшин булутга яширади ой.

– Боланг ўлди, она! Сочларингни ёй.

Қайдин келаётир ажал сингган ис?

Ўқ еган қуш каби питирлар юрак,

Ўқ еган қуш каби инграб Тўмарис.

Тўмарис...

– Қаддингни тик тут, Аёл,

Аламларни ют, Аёл.

Ўзинг айтгил, дунёда,

Кимнинг бағри бут, аёл?

Майсалар шивирлаб айтди бу сўзни,

Аракс гулдираб бу сўзни айтди.

Саҳролар, адирлар, қирлар қўшилиб,

Ватан деган улуғ соҳилдан қайтди.

Тўмарис... Тик турар қоя мисоли,

Кўзларида ёнар нафрат деган ўт.

Жони жаҳонида азоб тўлғонар:

– Сен Ватан олдида дунёни унут.

Ўғлим, сен юзимни қаро қилмадинг,

Сизлар ҳам жон берган, эй ботирларим!

Энди улуғ жангга киражакмиз биз,

Кетдик азаматлар... Баҳодирларим...

Лашкарлар гувиллар, гуриллаб борар,
 Олдда Тўмариснинг учади оти.
 Гўё довул унга бошчилик қилар,
 Гўёки бўронлар силар қанотин.
 Тўзон кўтарилар самога қадар,
 Кўксини ёндираб илоҳий бир ҳис.
 Оловга айланиб дунё кўксида
 От кўйиб, олдинда борар Тўмарис.
 Кир даҳшат ичида қотмиш бир нафас:
 – Бу ахир аёлмас, бу ахир офат.
 Қўшинлар тўқнашди. Учар найзалар,
 Минг-минглаб жангчилар олмиш жароҳат.
 О, ўлим найзаси, гулдек умрнинг
 Неча минг-мингининг бошини еди.
 Ҳеродот ёзади: бор жанглар аро
 Бу жанг оғир эди, даҳшатли эди.
 Камондан ўқ учар, олисда душман.
 Ҳар икки томонда тўхтамас саваш.
 Найзалар тугади. Дарё бўлди қон,
 Энди жанг ханжару найза аралаш.
 Узоқ давом этар қирғинбарот жанг,
 Ғалаба ўзидан бермайди дарак.
 Кир таҳлика ичра уни кузатар,
 Кўнглида ғашлик бор, бўлиб жонсарақ.
 Хаёл кетиб борар олис Эронга,
 Ўлим ваҳшатидан бўлганича лол.
 Ногоҳ кўз ўнгида ярқ этиб пайдо
 Бир замон зиндонга ташлагани чол:
 – Шоҳим, деган эди, умр кўринг узоқ,
 Панжангиз зарбидан ожиз қолур фил.
 Аёлга ўқ отманг, курашманг ахир,
 Ҳукмрон эурсиз салкам ўттиз йил.
 Бисёр тўкилди қон не юртлар аро,
 Оналар тупрокни чангаллаб қолди.

Фарзанд доғи, деган шум қисмат ахир,
Не-не оналарни қаҳрига олди.
Тўмарис – у аёл, у – она... Ватан...
Она арслон каби кучли, қаҳркор.
Оналарга сазо берманг, бир куни
Улуғ оналарнинг уволи ҳам бор...
Қонхўр Кир... сесканиб кетди бир нафас,
Қиёмат кўпарди ер узра бу дам.
– Қани, лашкарларим, қиринг аямай,
Тирик қолмасин, ҳей, бирорта одам.
Тўмарисни тирик тутмоқлик керак,
Қудратим олдида дунёси бекор.
Жангчилар жон олиб, жон берар, эвоҳ,
...Ханжарлар ялтирар ўчли, қасоскор.
Ажал найзалари шувиллаб учар,
Эрон жангчилари бирма-бир ўлар.
Ватандан узоқда очик кўзига
Озорли, бегона тупрок тўкилар.
Уфқ томон ҳорғин оғади қуёш,
Қон каби нурлари сочилиб кетар.
Кўзларида қондек ялтирайди ёш,
Энди қуёшлигин у ҳам унутар.
– О, одам боласи, Нафс бандаси.
Она замин нечун ботади қонга?
О, одам боласи, жаннатий гўша,
Наҳот камлик қилур сендек инсонга.
О, одам боласи, бу очик кўзинг
Қачон олтинларга, тупрокка тўяр?
Наҳот Одам Ато зурриёдлари
Бир-бирин қўлида ўлар.
О, одам боласи...
Саваш давом этар, мурдалар тоғи
Ортиб бораверар, билмай ниҳоя...
Эроний, массагет жангчилари ҳам
Чекинмас ортига билониҳоя.

Уфқ томон ҳорғин оғади куёш,
Самода кезади коп-қора булут.
Эронийлар бир-бир қирилиб борар,
Қўли баланд келиб борар массагет.
Тўмарис мисоли чакмоқдек елар,
Ипак сочларида ёнар аланга.
– Ботирларим менинг, баҳодирларим,
Ғалаба элтамиз она Ватанга.
Уюлиб боради мурдалар тоғи,
Бу жанг жанглар аро даҳшатли ахир.
Массагет қиличин зарбидан ногоҳ,
Йўқликка учади тажовузкор Кир.
Сон-саноксиз мурда... худди гул каби...
Ўн гулидан бири очилмаган қалб.
Бири инграб ётар, онажон, дея,
Бири жон беради вужуди титраб.
Ниҳоят ғалаба...

Кўтарилар туғ.

Массагетлар зарра-зарра толмади.
Мағлуб бўлди ғаним, майдон ичида
Эрон жангчилари тирик қолмади.
Тўмарис амр этар баҳодирларга:
– Ғалаба майидан бўлингиз сархуш.
Ўликлар ичидан подшоҳни изланг,
Кўраётган бўлса керак ширин туш.
Ботирларим менинг, баҳодирларим,
Мардлик бошингизга қийдирибди тож.
Энди қасамимни бажармоқ керак:
Ғаним қони билан лик тўлсин саноч.
Йигитлар оралар жанг майдонини,
Қалашиб ётади мурдалар ахир.
Ногоҳ, бир чеккада кўзида қўрқув,
Ўлиб ётар эди маккор, қонхўр Кир.
Бошини танидан жудо қилдилар,
Олиб келтирдилар Тўмарис томон.

Кирнинг кўзларида – очик кўзида,
Тахлика ва кўркув эди хукмрон.
– Қасам ичган эдим, эй босқинчи Кир,
Сени тўйдираман, дегандим қонга.
Яна айтган эдим, тинчгина яшаб,
Қадам қўйма, дея бизнинг маконга.
Яна Аёлман мен, Онаман дея,
Сени улуғ, дея этгандим кадр.
Ахир билмасмидинг Ватан онада,
Она эса албат шул Ватандадир.
Боламни кўксимдан олдинг суғуриб,
Салкам ўттиз йилча тўймадинг қонга.
Сенга айтган эдим, тинчгина яшаб,
Қадам қўйма, дея она маконга.
Энди қон ич тўйиб, сархуш бўл қондан,
Очофат кўзларинг ҳам тўйсин қонга.
Сенга айтган эдим, тинчгина яшаб,
Қадам қўйма, дея бизнинг маконга.
Тўмарис сўзим бўл: эй қонхўр золим,
Кўркув тўла кўзинг сен қаттарок оч!
Ичишинг, емишинг энди қон бўлсин,
Энди макон бўлсин қон тўла саноч!
Тўмарис шундай деб мағрур ва озод,
Тик боқиб олддаги мингларча жонга.
Кирнинг ушлаганча сочидан азод,
Малъун қалласини ботирди қонга.
Сўнг от чоптирганча кетаверди ул,
Она Ватанини кўксига босиб.
Эркнинг туғросини юракка қадаб,
Қуёш нурларига сочи уйқошиб.
Ҳамон кетаётир от чоптириб ул,
Массагет туғини кўтарганча шаън.
Ахир битта номи она Тўмарис,
Яна битта номи она ва ВАТАН!

ХОТИМА

Аракс гувиллаб уфкка окар,
Тўлкинлар сохилни ўпади бот-бот.
Унинг сохилида «Тарих»ни тутиб,
Дарёдан кўз узмай турар Херодот.

Гўзал Тўмариснинг собит сиймоси
Юнон, Рим дунёсин солар хайратга.
Жаҳон тарихига дадил кириб у,
Жилмайиб юз тутди абадиятга.

Алигъери Данте. Италиян халки
Улуғ шоирини кўзига сулар.
«Илохий комедия»: «Аъроф» кўксида
Тўмарис куёшдек юксакда турар.

Англия. Шекспир даҳоси ул дам
Таъзим ва хайратга буради юзин.
Ўзни жасоратга чорлайди ҳар дил,
Кўргач Тўмариснинг порлоқ юлдузин.

Франция. Саҳна. Кир талвасада,
Тўмарис зарбида қисмати бешак.
«Тўмарис озодлик, Ватан тимсоли,
Тўмарис улар-чун – бу Жанна д'Арк».

Шундай. Бу дунёвий эътироф асли.
Массагет туғини кўкка тутган шаън.
Ахир унинг номи она Тўмарис,
Яна битта номи она ва Ватан...

«ТЎМАРИС» МУТОЛААСИДАН СЎНГ

Достонга чизгилар

Кўп асрлик адабиёт тарихи ҳам, замонавий адабий жараён ҳам ўзига хос хусусиятлари билан бир-биридан фарқ қиладиган хилма-хил адабий жанрлар туфайли ранг-баранглик касб этади. Узоқ ўтмиш адабиёти тараккиёти тадрижини ҳам, сўз санъатининг ҳозирги пайтдаги манзарасини ҳам уларсиз тасаввур қилиб бўлмайди. Чунки адабиётнинг маълум бир замондаги ҳолати тўғрисида сўз юритиш ундаги жанрлар ўзгариши ҳақида мулоҳаза билдиришни тақозо қиладди. Шу боис мумтоз адабиётда ҳам, ҳозирги сўз санъатида ҳам адабий жанрлар мустаҳкам ўрин эгаллайди ва уларнинг ҳар бири ўзига хос шакл кўриниши ва ҳажми билан бир-биридан ажралиб туради. Достон узоқ замонлар Шарқда ҳам, Ғарбда ҳам адабиётнинг гултожи, адабий жанрларнинг сарвари бўлиб келган. Унинг сўз санъатидаги бу мавқеи ҳозиргача сўнмаган. «Илиада» ва «Одиссея», «Рамаяна» ва «Маҳобҳорат», «Алпомиш» ва «Манас» ҳамда «Хамса»ларнинг довуғи ХХI асрда ҳам бир баҳя пасаймагани, аксинча улар эндиликда кино, театр, опера, балет сингари замонавий санъат турлари учун асосий манба бўлиб келаётгани шундан далолат беради.

«Достон» деганда, одатда, яхлит воқеабанд сюжетга асосланган йирик ҳажмли эпик асар назарда тутилади. «Сюжет» эса бир-бирига алоқадор воқеалар тизимидир. Халқ достонларида ҳам, «Хамса»ларда ҳам худди шу хусусият яққол кўриниб туради. Ҳамид Олимжон, Ойбек, Ғафур Ғулом, Мақсуд Шайхзода, Усмон Носир, Миртемир, Зулфия, Асқад Муҳтор, Ҳусниддин Шарипов, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Муҳаммад Али каби замонавий адабиёт намояндалари достонлари заминиди ҳам ҳаёт воқелигига асосланган сюжет туради. Бундан достон лирик турнинг

бошқа жанрларидан яхлит воқеабанд сюжетга қурилган йирик ҳажмли эпик асар эканлиги билан фарқ қилиши аён бўлади.

Шарифа Салимованинг «Тўмарис» достонида сўз тарихга ҳам жон киритиши, у олис ўтмишни, қайсидир замонда, олис маконда кечган воқеаларни ҳам жозибали кўрсатиши намоён бўлади. Ҳажмининг салмоғи, мақсад ва ғоянинг аниқ, тушунарли ифодаланиши, мисра қурилиши, қофияланиш тарзи анъанавий дostonларга монанд ушбу асарида муаллиф қадимги афсонага шоирона либос кийдилади. «Достон» жанри тўғрисидаги мавжуд назарий-эстетик мезонларга ҳар жиҳатдан мос «Тўмарис»:

«Поёнсиз саҳролар гулга чулғанди,

Майсалар ҳаллослаб кирларга чопди» –

деган жўшқин, жарангдор сатрлар билан бошланади ва ана шу кўтаринки оҳанг воқеалар ривожига мос тарзда давом этади. Ушбу дostonнинг бошқа ўринларида ҳам ажойиб ташбеҳлар, кутилмаган сифатлашлар туфайли сўз асл асарлардаги сингари калб ҳодисасига айланади. Ҳамид Олимжон, Ойбек, Мақсуд Шайхзоданинг дostonлари каби ҳажман салмоқдор бу асарда оҳангнинг авж пардада сақланиши, матнда бошдан-охир тўқ қофияларнинг жаранглаб туриши шоиранинг ижодий улғайганидан далолат беради. «Тўмарис»нинг композицияси дoston жанрининг анъанавий андозаси мустаҳкам асосга эга экани, узоқ замонлардан бери сайқалланиб келаётган айни шакл замонавий адабиётга ҳам кўрк, жозоба бағишлашига аниқ исбот бўла олади.

Достонда икки типдаги: ижобий ва салбий қаҳрамонлар тимсоли чизилиб, уларнинг жонли, ҳаётий қиёфаси гавдалантирилади. Эрон шоҳи Кир ҳам, массагетлар маликаси Тўмарис ҳам ҳукмдор сифатида кўрсатилади. Тўмарисни оналик ҳисси қанча қийнамасин, у эл-юрт манфаатини шах-

сий истакларидан устун кўяди. У худди шу фазилати боис асрлар оша ватанпарварлик, халқпарварлик тимсоли бўлиб келади. Шарифа Салимова дostonда афсонавий маликанинг ана шу фидойилигига диққатни жалб этади ва эл-юрт манфаатини ўз манфаатидан устун қўйган фидойиларгина ҳақиқий инсон, чинакам қаҳрамон сифатида ардоқланишга, эҳтирому эъзозга муносиблигини таъкидлайди.

Мазкур dostonда шахсий манфаатдорликка интилиш олқишланаётган бир пайтда Тўмарис каби фидойилар ибрат қилиб кўрсатилади.

Адабиётда азалдан улуғлаб келинган инсонпарварлик ғояси ҳам худди шуни тақозо этади. Эл-юрт манфаатидан ўз манфаатини устун қўйиш ғояси байроқ қилиб кўтарилиши эса одамларда худбинлик қайфиятини кучайтириб, уларни бир-биридан узоклаштириб қўйишини бугунги ҳаёт воқелиги яққол кўрсатиб турибди. Тарихий воқелик ҳам, замонамиз ҳодисалари ҳам кўпчилик манфаатини бир чеккага суриб, фақат ўз манфаатини ўйлаб иш тутиш одамлар орасидаги ҳамкорлик, ҳамжиҳатлик, бир-бирига ачиниш каби эзгу инсоний ҳисларга путур етказишидан далолат беради. Тўмарис сингари эл-юрт манфаатини ўйлаб яшайдиган фидойилар эса барча замонларда кишиларни бир-биридан беғоналашишдан саклаб, уларни ўзаро бирлаштириб туради. Dostonда башариятнинг бардавомлигини таъминлаб, уни бугунги кунга етказиб келган эл-юрт учун фидойилик ҳислати улуғланади ва айни фазилат инсондан қанчалик сабрматонат, зукколикни талаб этиши ва уни қанчалик азоблаши Тўмарис тимсолида кўрсатилади. Шунингдек, асарда Кир ҳам ўзини ҳақли санаши, босқинчилик урушларида эришган муваффақиятлари, чексиз ҳокимияти уни такаббур қилиб қўйганига эътибор қаратилади. Эрон ҳукмдори:

«Мен – Кирман, дунёни даҳшатга солиб,

Ўлмас шох бу, дея қолдираман из» –

деб керилади.

«Мени ўлмас подшоҳ дейди бу дунё
Менга йўлламайди, ҳаттоки ажал» –
деб мактанади. Элчиси эса унга:

«Массагетлар тоғдек ғурурли экан.
Улар нигоҳида бир сирни кўрдим,
Кўзларида чайкалиб ётибди Ватан!», –

дейди. Талаби Тўмарис томонидан рад этилган такаббур
Кирнинг шундан кейинги асабий ҳолати:

«Шоҳ уч кеча-кун кўзин юммади,
Юлдузларни бир-бир санаб чиқди у.
Энг қабиҳ, энг маккор ҳийла ипларин
Ҳасад тароғи-ла тараб чиқди у», –

деб тавсифланади.

Достоннинг:

«Бир чеккада турар навқирон йигит,
Ойга термулганча маъюс ва карахт,
Бало-қазо каби елади кўшин,
Аракс тўлғониб, азобда оқар», –

каби ўринларида Ҳеродот ёзиб қолдирган фожеий воқе-
ликнинг кескин драматизми халқ қаҳрамонлик достонлари,
қадим жангномаларнинг жўшқин оҳангида ифода этилади.

«Тўмарис»да мисралар денгизнинг сокин тўлқинларидек
бир меъёрда мавжланиб, кофиялар тоза чинни идишни
чертганда жаранглаганидек тиник, ёқимли оҳанг таратиб,
кўнгилда ажиб садо беради. Қадим жангномалар оҳанги
эшитиладиган ушбу достонда ўғли асир олингани хабарини
эшитган онанинг ҳолати:

«Тўмарис бағридан келади ингрок,
Қиличига томар лабининг қони», –

деб ифодаланади. Қилиб қўйган хатосидан ўкиниб, изти-
робга тушганидан Кайхусрав соқчисининг ханжарини бе-
лидан юлиб олиб, ўзининг юрагига санчган Спаргаписнинг

фавкулодда шижоати эса:

«Куёш тангриси! Ўзинг бер мадад!
Йигит соқчи томон индамай борди,
Йўлбарсдек ташланиб, ханжарин олиб
Навқирон юракка тикиб юборди.
Иссиқ, жуда иссиқ...
Ловуллар само,
Гўё тангри жомда оташ тутади.
Қип-қизил қон ила алвон ранг дунё,
Уфққа қон ила видо битади», —

деб қаламга олинади. Ўз-ўзидан аниққи, бу каби янгича топилмалар, оҳорли ўхшатишлар шеърга ҳам, дostonга ҳам зеб беради. Улар ижодкорнинг нигоҳи ўткирлиги, туйғулари тиниқлиги, фикри теранлигини ойна бўлиб кўрсатади.

Дostonни ўқиётиб, «Тўмарис каби фидойилар ўзининг фавкулодда хатти-ҳаракати, гап-сўзи эмас, қиёфаси, хулқи, маънавий кўркемлиги билан ҳам кишиларни мафтун этади ва улар исталган жойда ўзига муносиб обрў-эътибор қозонади», деган фикр ҳаёлдан кечади. Чунки Тўмарис сингари аёлларнинг гап-сўзи, амр-фармони, хатти-ҳаракати шу қадар табиий бўладики, уларни ҳукмфармоликда, эркакшодаликда, манманликда айбламоқчи бўлган кишиларнинг ўзи ноқулай ҳолатга тушиб қолади. Шарифа Салимова кўхна афсона сюжетини тўла сақлаган ҳолда, Тўмарис тимсолида матонатли аёлларнинг ёрқин образини гавдалантирар экан, дostonда босқинчиларга қарши курашга отланган Тўмариснинг чехрасида, гап-сўзлари, даъватларида чуқур дард белгилари борлигига алоҳида эътибор қаратади. Энди дostonларда ҳам, бошқа асарларда ҳам ватанпарварларни қандай омил фидойиликка ундагани, шижоатлантиргани ва қанақа истак-хоҳишлар, ҳиссиётлар уларни иккилантиргани, бу жараёнда улар қанчалик изтироб, кўркувга тушганига диққат қилиш баробарида, босқинчиларни қандай қуч ёвузликка бошлагани, нима учун улар ҳаётини хатарга қўйиб,

жанг майдонига киргани, бошқаларга зулм ўтказганда кўнглида қандай кечинмалар кечганини кенгрок очиб кўрсатиш керак. Чунки юртини ҳимоя қилган ватанпарварлар ҳам, бошқа халқларни асоратга солган босқинчилар ҳам ўзини ҳақли, деб билади ва мададкор бўлишини тилаб, Худоба илтижо қилади. Тўмарис, Широқлар элининг озодлиги, ўлкасининг осойишталиги учун курашганлар сифатида улуғланса, Доро, Кайхусрав, Наполеон ҳам ватанида миллатнинг юксалиши, мамлакатнинг қудратли бўлиши учун интиланганлар сифатида шарафланади.

«Тўмарис»да инсоният тарихида тўхтамасдан давом этиб келган бу жумбоқ ҳодисанинг мана шу жиҳатига урғу берилади. Кайхусравга ўхшаган раҳнамолар элдошларини: «Биз ё ўғирлашимиз ё босқинчилик қилишимиз керак. Акс ҳолда, кунимиз ўтмайди», деб ишонтиради ва уларни қирғинбарот урушига отлантиради. Дунёдаги ривожланган давлатларнинг тарихи, уларнинг бугунги сиёсати ҳам ўз мамлакати манфаати учун босқинчилик қилиш, бошқа юртларга тазйиқ ўтказишдан иборат эканлиги ва бундан ўша халқлар ғурурланишини барча яхши билади. Аслида босқинчилик урушларининг ҳам, юртдошларига нисбатан зулм-зўрлик, дағдаға қилиш, уларни алдаш каби ғайриинсоний ҳаракатларнинг замирида ҳам одамзодга хос очкўзлик иллоти туради. Кишиларнинг онгида, дунёқарашида ана шу касаллик авжланганида босқинчилик, талончилик, фирибгарлик сингари кабиҳликлар одатдаги ҳолатга айланади.

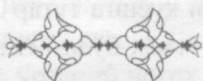
Дунёнинг «биринчи тарихчиси» деб улуғланадиган Херодот ёзиб қолдирган Тўмарис афсонаси неча замонлардан бери санъатнинг турли соҳалари учун қизиқарли объект бўлиб келади. Тўмарис образи тасвирий санъатда, гобелен, ҳайкалтарошликда муттасил тасвирланиб келаётгани, массагетлар маликаси жасорати опера-балет, фильм сифатида сахнада гавдалантирилаётганини кўпчилик билади. Алам-

зада аёл душманидан аёвсиз ўч олиши, бу борада у эркакларни ҳам лол қолдириши, босқинчилик, бошқаларга зулм ўтказишнинг оқибати, албатта, аянчли экани тасвирланган ҳикоя, қиссалар ҳам анча.

Шарифа Салимова азалдан аёл шижоатининг рамзи бўлиб келаётган Тўмарис образини жўшқин мисраларда мадҳ этиб, ёвкур боболаримиз, шижоатли момоларимизга ҳурмат, эҳтиромини изҳор этади. Унинг эҳтирос билан битилган бу достони юртдошларимиз, ёшларимиз қалбида ватанпарварлик ҳиссини кучайтиради. «Тўмарис» худди мана шу жихатига кўра ҳам «Йилнинг энг яхши достони» дейишга арзийди. Ушбу достоннинг аҳамияти аввало унинг шу хусусияти билан белгиланади. Ушбу достон мавзуси, муаммога ёндашилиши, талқин этилиши ва бадий ифодаси жихатидан адабиётимизда кейинги йилларда битилган энг яхши асарлар сирасига киради.

Абдулла УЛУҒОВ,

Филология фанлари номзоди,
адабиётшунос олим.

МУНДАРИЖА

Сўзбоши: «Кел, юрак, ёлғизим, сирлашайлик
жим». *Ортиқбой Абдуллаев*..... 3

БУ НЕ ХУШ ҲАВОЛАР...

Шовуллайди боғлар бир инок.....	16
Сенинг сувратингни чизаман, Ватан.....	18
Ватан, айланайин тупроқларингдан	20
Ватан, менга оқ сутинг берган онамсан	22
Ватан, тупроғингга райҳонлар сепдим.....	24
Яна бодом гуллади	25
Ҳар ким ўз жаннатин ўзича севар	26
Зарралар сонига етгайми киши.....	27
Улуғ тоғлар кўксин қуёшга тутар	29
Бир куни ё майса – гиёҳ бўламиз	31
Илтижо	33
Келаётган болалар бу	35
Тоғлар юксаклиги қисматида бор.....	36
О, кўзлари ўтдек ёниб турган ўғлон	37
Йўқолган ишонч ёхуд ёлғончи шоҳ ҳақида ривоят....	39
Анор доналари	43
Орзу	44
«Гуллар сочиб келса баҳор...»	45
Нега шоша-пиша гулладинг, бодом	46
Келиб Наврўз	47
Ҳазрат Навоийдан сўранг	48
Мени кўксимдаги уммон	50

«Кўк сари...»	51
Навоийни ўқи, болам	52
«Ойнинг шуълалари...»	54
Гоҳида	55
«Гуллар юзингизга босар юзини»	56
Дур сочиб	57
Мухаммад Юсуф хотирасига	58
Куз симфонияси	60
«Хазонли боғларда...»	61
Бир кун сўлмас боғга айланар Ватан	62
«Габриэла хонимга»	63
Жимликни шимир. Сипкор май каби	65
«Мени ҳам тингловчи сукунат борми?»	66
Дўрмон дафтарида	69
«Қизғона-қизғона...»	70
Борар эди йўлда	71
Тун сокин, чорлади мени суҳбатга	72
«Куз – умр»	73
Шаркирайди кумуш дарёлар	74
Ўзи бир парча жой	75
Кўприк	76
«Тўхта, тўхта, дунё»	77
«Ойнинг юзидаги доғ...»	77
Дунёга сиғмаин, ўртаниб ногоҳ	78
«Азалдан то абад...»	80
Ҳаёт	81
«Қаранг, бугун ой тўлишибди»	82
Тун... ..	83
Никоб (масал)	84
Томчи (масал)	86
Бир дўстга айтганларим	87
Қайда қолди гўзал хайратлар	88
Йўлда туғилган шеър	89
Хориж дафтарида	91
Ҳар бир баргда	92
«Мен умримни...»	93

ОНА, НЕГА БИР СЎЗ ДЕМАЙСИЗ...

Беморим онамдир	96
Онажон, юпанчим, ганжи бебаҳом.....	97
Ойнинг нури, олтин нури	98
Онажон.....	99
Ўйлар поёнига етмадим мен ҳам.....	100
Ногоҳ бир сескандим	101
Она, нега бир сўз демайсиз	102
Кафтидан сув ичар калдирғоч.....	103
1059	104
Кулаётган аёл	105
Она тилаги.....	106
Моҳинуржонга	108
Қутлов	110
«Кел, бағримга босай...»	112
Шам титраб йиғлайди	113
Гар токка суянсанг	114
Шоир бўлмоқ осонми?.....	116
«Биз ҳам Сизни...»	118
«Гўдагингга озор бергунча»	119
«Бугун...»	120
«О, менинг кисматим...»	121
«Бу кулба...»	122
Норози одам	123
Худойим ризк берди	124
Аёл.....	125

АРМОНЛАР ФАСЛИ

«Сиз бир гулсиз...»	128
«Келинг, энди...».....	129
Соғинч.....	130
Боғларга хазон тушди	132
Истасанг гул бўлай, ё ожиз майса.....	133
Эътироф	134
Бор-йўғи бир бора	135

«Шамолда ҳилпираб...»	136
Бир пайт шамол эдинг	137
«Худойим, кўнгил...»	138
Энди	140
«Худойим, зулмдан қутқазгин...»	141
Бу бўрон.....	142
«Қамиш каби...»	143
«Тавба қил...»	143
«Ёраб, дедим мен...»	144
«Қиш ҳам ўтди...»	145
«Бугун асли...»	146
Кел, юрак... ..	147
Бу дунёда топганим.....	149
Қўшиқ.....	150
Булоқ эмас, йиғлар зорим.....	152
Кайфият	153
«Бир кунгина...»	154
Миннат занжирлари	155
«Ўлмадим...»	156
«Сени кечиролмам...»	157
«Бир кун ёдингизга тушаман...»	158
Тўртликлар	159
Қуёшга ўтиндим	160
Кузак титроғини сезади гуллар.....	161
Ошиқлик	162

ЯНГИ ТАРЖИМАЛАР, ДОСТОНЛАР

Таржималар	164
Хизр булоғи (достон)	179
Дуогўйим онам (достон)	215
Тўмарис (достон)	227

Адабий-бадиий нашр

Шарифа Салимова

БЕДОР ТУН ТОМЧИЛАРИ

Шеърлар, таржималар, дostonлар

Мухаррир *Гулчеҳра Азизова*

Рассом-дизайнер *Равшан Маликов*

Техник муҳаррир *Бекзод Каримов*

Кичик муҳаррир *Нилуфар Абдурахмонова*

Компьютерда саҳифаловчи *Камола Ҳамидуллаева*

Нашиёт лицензияси AI № 158.14.08.2009.

Босишга 2018 йил 25 сентябрда рухсат этилди. Бичими 84x108^{1/32}.
Офсет қоғози «Times New Roman» гарнитурасида офсет усулида босилди.

Шартли босма табағи 14,28+0,84 вкл. Нашр табағи 8,42+0,85 вкл.

Адади 3000 нусха. Буюртма № 18-480.

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигининг
«O'zbekiston» нашиёт-матбаа ижодий уйи. 100011,
Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Телефон: (371) 244-87-55, 244-87-20

Факс: (371) 244-37-81, 244-38-10.

e-mail: uzbekistan@iptd-uzbekistan.uz

www.iptd-uzbekistan.uz

Салимова, Шарифа.

Бедор тун томчилари [Матн]: шеърлар, таржималар, дostonлар / Ш. Салимова. – Тошкент: «O'zbekiston» НМИУ, 2018. – 272 б.

ISBN 978-9943-25-652-1

УЎК 821.512.133-1

КБК 84(5Ў)

Ар.бай-моддий ислох

Шарифа Салимова

БЕДОР ТУН ТОМЧИЛАРИ

Шеърлар, таржималар, дostonлар

Мухаррир: Шарифа Салимова

Расмий тасдиқлар: Рамзи ва Матрица

Ташкилот раҳбарлари: Касал ва Раҳимов

Қўшма муҳрирлар: Наврузов ва Шайхонжон

Компьютерграфик раҳбарлар: Касал ва Раҳимов

Биринчи нашрдан: 14.08.2018

Биринчи тираж: 1000 экз. (14.08.2018)

Биринчи тираж: 1000 экз. (14.08.2018)

Биринчи тираж: 1000 экз. (14.08.2018)

Биринчи тираж: 1000 экз. (14.08.2018)

Биринчи тираж: 1000 экз. (14.08.2018)

Биринчи тираж: 1000 экз. (14.08.2018)

Биринчи тираж: 1000 экз. (14.08.2018)

Биринчи тираж: 1000 экз. (14.08.2018)

Биринчи тираж: 1000 экз. (14.08.2018)

РАССЫЛКА

Шарифа Салимова

Бедор тун томчилари

«O'ZBEKISTON»

ISBN 978-9943-25-652-1

9 789943 256521